

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Leven Ende Deughden Vande Vveerdighe Agnes Van
Heilsbagh Gheestelycke Dochter Onder de bestieringhe
der Societeyt Iesv**

Huysmans, Daniel

T'Antwerpen, 1691

Eerste Deel.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37188

EERSTE DEEL.

I. CAPITTEL

Haer eerste Ionckheyt.

Agnes van Heilsbagh is geboren in't jaer des Heere 1597. in't Hertoghdome van Gullick, in't steden Wassenbergh, dry mijlen van Ruremonde gheleghen. Was begaeft met goet verstant, ende andere jonsten die vande nature versocht ende verkregen worden: maer vol van quade ghenegentheden, ende seer dertel van aert. Soo dat sy ghestadelijck een waeckende ooge noodigh hâdde, om door haer onversaeftheyt in haer eerste jaren niet te veronghelucken.

Dese dertelheyt heeft aen haer Vader ende sijn huysgenoten menighvuldige benautheyt veroorsaect, om dit kint van vier, van water, van andere sorghelijcke omstaenden te verhoeden, namentlijck, als in sijn huys eenen diepen put ghegraven wiert. Want *Agnes* aldan ses jaerigh, soo sy d'ooghen der toesienders konde ontslibberen, naer desen put als naer een vremde saecke toe-liep, sonder eenigh achterdencken van inden put te vallen. Waer door den Vader beweeght wiert, om dit Dochterken op een ander plaetse by sijn vrienden te stellen.

Agnes en bevont sich niet qualijck in dese verhuysinghe: om dat men aldaer minder opsicht op haer dertelheyt nam, als in haers Vaders huys; ende aldaer vrydom hadde van op de straeten te loopen. Ende alsoo

soo

foo in die plaetse vele menschen vande peste bevanghen wierden, liep dit wilpelduerigh kindt, oock in huysen die met de behaelende sieckte besmet waeren, vermaeck nemende inde doode lichamen van dese aflijvighe te sien: maer is door Godts bewaernisse van alle sieckte onverhindert ghebleven. Doch de vrienden by de welcke sy woonachtigh was, hier door seer beanght, ende gheenen middel vindende om haer in dwanck te houden, hebben den Vader hier van verwitticht, ende sijn Dochterken tot hem weder ghesonden.

Alsdan wiert *Agnes* van haer Vader ter schole ghesiert, om te leeren lesen ende schrijven: maer ende niet min, dan t'ghene haer toestont te doen: mits dat haer sinnen niet en vielen op 't leeren; maer op kinderlijck tijdt-verdrijf ende pyligckheyt. Want als't haer moghelijk was, ontliet sy de schole, om op de straeten te swieren: was twistigh onder andere kinderen: en vont oock gheen swaerigheyt inde selve hier ende daer te bestelen.

Alsaen den Vader hier over klachten aengebrocht wierden, is hy ghenootsaecht gheweest, sijn Dochterken t'huys te houden, om foodanighe ghebreken te stutten.

Haer woeligh ghemoet wiert door d'eenigheyt een weynigh ghetemt: ende naer verloop van tijdt wiert sy wederom naer de schole ghesonden: met baet ende meerderen voortganck als vooren, doch die niet en bleef duren: want haren levenden gheeft gheen vernoeginghe vindende inde stilligheyt ende aendachtigheyt, die de leer-kinderen noodigh is: veel driftigher sich bekommerde met het huys-werck, als met de schole.

schole. Sy stack de hant aen huysfelijkke diensten, ende dat met soodanighe aerdigheyt ende bevallijckheyt, dat men ter oorfaecke van dese goede diensten haer seer geerne ghedooght heeft t'huys te blijven: ende aldus quam sy schier alles te vergeten, wat sy in de schole gheleert hadde.

Daer-en-tusschen bemerkte *Agnes* dat andere dochters, die inde schole haere mede-gesellinnen gheweest waeren, ervarentheyt van lesen ende schrijven bekomen hadden, ende bevont sich in dese konsten onwetende. Hier over hert-sweer voelende, versocht van haren Vader, om de schole wederom te heremen: maer desen meer vervallen op de goede ende profijtighe huys-diensten, als op de noodighe onderwijsinghe van dese Dochter, en heeft soo redelijck versoeck niet willen toestaen: doch is, oock teghen sijnen wille ende met verlies van dese huys-diensten, hier toe, door Godtschickinghe, ghenootsaeckt gheweest. Want alsoo te Wassenbergh een peste ende groote sterfte der menschen opstont: kreegh den Vader achterdencken, dat *Agnes* wederom naer huysen soude loopen, die met de peste besmet waren, ghelijck sy voor desen ghedaen hadde. Welcke vreesse hem beweeght heeft, om haer anderwerf tot de selve vrienden te stieren, by de welke sy voor desen ghewoont hadde: alwaer sy de ghewenschte gelegentheyt vande schole ghenoten heeft.

Sy was ontrent elf jaren out als sy van huys vertrock, ende dat wederom met vernoeginghe: want de dertele jonckheyt geerne ontbonden is. Sy hernam dan de schole: maer voorderende in de eerste wetenschappen der kinderen, voorderde te samen in ver-

C

sচেয়ে

ſcheyde ghebreken. Sy vervoeghde ſich by Dochterkens van haeren ouderdom, | namentlijk die wilder van manieren waren: by dit gheſelſchap hoorde ſy onghelſchickte woorden ſpreken, ende ontuchtighe liedekens ſinghen: ende viel in verſcheyde ghebreken. Onder dit gheſelſchap hadde ſy d'opperhant van alle loosheyt ende boosheyt, ſoo ſy ſchrijft: behoudens inde wercken die ſtrijdigh zijn teghen de ſuyverheyt, ghelijck terſtont ſal gheſeyt worden.

Inden tijdt der vruchten, was ſy d'aenleyſter, om in vremde boomgaerden appelen ende peiren te plucken: ende quam ſomtjts met heele laſten van gheſtolen vruchten naer huys, ſonder vande huys ghenoten hier over berispt te worden: door deſe quaede gedoogentheyt verſtijvende in dierghelijcke misdaden. Sy en maecte oock gheen ſw aerigheyt, in eenigh gelt van haer vrienden te ſtelen, doch niet veel: want de ſomme, ſomtjts twee, ſomtjts dry, ten hooghſten vier ſtuyvers was.

Ende ghemerckt dat haer vrienden, ende ſchier alle d'inwoonders van dat landt ſoo verre tot de Luterſche dolingen hielden, ende ſoo vervallen waeren van alle godtvruchtigheyt, dat ſy, de kerckelijcke Geboden miſachtende, op vaſten-daghen, ende oock in den vaſten vleefch aten: ſoo volghde *Agnes* ſeer ghewillichlijck deſe quaede exempelen.

De ſelve vrienden begaven ſich binnen s'huys, oock op Heyligh-daghen, tot ſlavelijcke wercken, ende *Agnes* dede het ſelve.

Sy en gonghen niet ter kercken om Miſſe te hooren, dan op Sondaghen ende Heyligh-daghen., ende dat meer om eenighen ſchijn vande Catholijcke Religie

gie te behouden, als uyt waere godtvruchtigheyt: dit wiert oock vlytelijck ende mildelijck van *Agnes* ghevolght. Want sy somwijlen op dese daghen teghenwoordigh was inde Misse; ende somwijlen, verleyt wordende door het spel, op't eynde der Misse naer de kercke quam, om met de reste uyt te gaen, ende den schijn te behouden van Misse ghehoort te hebben.

Sy bekent, noyt dese jaeren goede biechte ghesproken, ende nochtans twee reysen ghecommuniceert te hebben: want sy aen den Biecht-vader haer grootste sonden versweegh, willende van hem aenghesien worden voor een heyligh Vat: ende eyndicht het verhael van haer dertele kintsheydt met dese woorden; *Och Heere, en wilt de sonden van mijne jonckheyt niet indachtigh wesen: maer weest mijnder genadigh, gelijk ick van u vertrouwe.*

Ick bemercke inde wispelduerigheydt van haere jonckheyt, die heel teghenstrijdigh was aen de jonckheyt van *Ioanna van Randenraet*, eenighe merckelijcke vonxkens van goede zeden, die den goedertieren Godt aldan in dese siele inghestort heeft, de welcke hy tot onghemeyne deughden verkoren hadde.

Ten eersten, *Agnes* voeghde sich ghemeynelijck by arme ende ghebreck-lijdende kinders: ende handelde liever met dusdanige, dan met andere die rijcker waren; al was sy van kleedinghe, ende van onderhout, aen de selve seer onghelijck. Ende en heeft van dit gheselschap niet aafheweken, al wiert sy dickwils met woorden, ja met slaghen hier over bestraft.

Dit beteekende eenighsints haer ootmoedigh herte, dat met de verwaentheydt van rijckdommē en werelt-sche pracht niet verydelt en was: en kan als een voor-

teeken ghenomen worden , dat sy inde voordere jaeren , onder arme menschen , naer t'exempel des Saligh-makers , geerne soude verkeeren.

Ten tweeden , sy was seer gheneghen , om de behoefte van dese arme kinders met aelmoessen te helpen. Droegh dickwils tot lavenisse van dese arme Dochterkens eenighe eet-waere naer de schole , dese aelmoessen verberghende onder haer kleederen , om voor d'ooghen der menschen haer bermhertigheyt te bedecken. Dit was wederom de gront-verwe vande selfame bermhertigheyt , die sy in haer volghende jaeren aen de behoefte menschen bewesen heeft.

Ten derden , tusschen d'involghen van verscheyde quaede geneghtheden , die hier boven ghemelt sijn , heeft sy van haer eerste jonckheydt eenen over-grootten ende stantvastigen afkeer ghehad , van alle werken , die teghen de suyverheyt strijden. Welcken afkeer Godts voorsichtigheyt ende goetheyt haer schijnt inghestort te hebben , op dat haer siele ende lichaem , die hy' voor sijn besondere woon-stede verkoren hadde , tusschen alle perijckelen , van alle vleckes der onkuysheyt onghindert soude blijven. Want wat d'ongheschickte woorden ende ontuchtige liedekens aengaet , waer van wy ghesproken hebben , het schijnt dat haer minderjarigheyt ende onwetentheyt , soo wel dese , als andere voornoemde sonden , seer vermindert. Den haet die sy teghen d'onsuyverheyt hadde , en kan ick niet beter , als met haer eyghen woorden voorstellen. Sy schrijft aldus : *Vat de Suyverheyt aengaet , my docht , dat ick liever hadde terstont te sterven , als iet sulckx toe te staen : soo groot was mijnen schroom van die sonde. ick was dick wils inde perijckelen : maer ick en schoude*

schoude soo seer de perijckelen niet, als ick behoorde te doen, volghens den schroom, die ick aengaende dese dinghen in my ghevoelde. Als ick noch somwijlen hier op dencke, en wete niet waer my selven laeten, uyt schaemie, ten opsicht van Godt, ende uyt danckbaerheyt tot hem, die my naer soo groote ondancckaerheydt gheweerdicht heeft tot hem te trecken. Och wat doet die groote vrijheyt, die men gheeft aen de jonghe jeught! Wat en doet den vyant der menschen niet, soo door sijn selven, als door menschen, die hy tot middel ghebruyckt, om ons onder sijn bedwangh te brengen, door alderley quaet! Ghelijck ick hier in dese landen ghesien ende ghehoort hebbe. Ick dencke noch al dickwils by mijn selven, hoe Godt Almachtigh soo goet is, dat hy beele steden ende landen niet en verderft, om de groote sonden van onsuiverheyt, die niet alleen onder oudere, maer oock onder de kinders gheschieden. Och hoe ist moghelijk dat d'aerde sich niet en opent, om die te verflinden! D'eeuwighe Wijsheyt moet inder eeuwigheyt van alles gheloost ende ghedanckt zijn, die my in't midden des viers bevaert heeft: want ick hier toe quaet ghenoeck was van mijn selven.

II. CAPITTEL.

Beginfelen van haer deughsaem leuen.

DEn duyvel meynde sekerlijck dese siele in sijn netten te hebben, die hy soo vlijtigh sagh tot het quaet: verhopende dat soo boosen aert met de jaeren noch meer toe nemen soude, maer de bermherdigheyt Godts die haer vander eeuwigheyt voor sijn besondere Bruyt verkosen hadde, en heeft niet langher willen uytstellen het ghebruyck van sijnen krachten

tighen ende behulpsaemen arm, als tot haer twelfste jaer: ende heeft alsdan, als wanneer *Agnes* op den rechten wegh der ketterye ende der verderfenisse was, haer eyghen dertelheyt ghebruyckt, om haer eerst tot stilligheyt, ende voorts tot alle deughsaemheyt te brenghen.

By de selve Vrienden noch woonende, wiert sy alenskens wilder als den wilsten knecht: ende klom tot het opperste van schuren ende stallen; aenlockende d'andere Dochterkens om het selve te doen. Maer 't is ghebeurt, dat sy seer hoogh gheklommen zijnde, van boven tot beneden ghevallen is: soo dat het wonder schijnt, dat sy 't leven niet verloren heeft. Doch Godt was hier, ghelijck op andere plaetsen, ende perijckelen, haeren bewaerder: die haer straffen, maer niet dooden wilde. Sy lagh langhen tijdt buyten haer selven: ende tot haer selven ghekomen zijnde, voelde groote pijnen in beyde haer armen: maer en dierfover dese pijnen niet klaghen.

Hier na wiert sy weder ghestiert naer haers Vaders huys; daer sy de ghedurighe arm pijnen niet en konde bedecken: maer versweegh evenwel haeren val, die den oorspronck der pijnen was. Dese pijnen in beyde haer armen, die haer langhe jaren by ghebleven, ende daer na wonderlijck afghenomen zijn, brochten haer tot stilligheyt: al bleef haer herte tot haer voorgaende woelinghen even gheneghen als voren. Voorwaer eenen gheluckighen Val, die haer bereyt heeft, om allenskens naer de siele op te staen, ende door de kranckheyt des lichaems, den gheest tot hemelsche dinghen te verheffen.

Ghemerckt dat sy door dese pijnen, niet veel uytgaen

gaen of swieren en konde: sloot sich in een kamer, oeffenende oock op Heyligh-daghen slavelijcke werken, na de Luthersche maniere, die sy gheleert hadde. Want sy gheneghen was tot het ciersel des lichaems volghens haeren staet, ende oock besonderlijck tot de nettigheyt des huys: welcke geneghentheden in haeren gheeft soo levende ende driftigh waeren, dat sy oock op de Heyligh-daghen, haer handt-werck socht te vervoorderen, ende het huys te suyveren van alle vuyligheyt. De liefde tot de huysfelijcke nettigheyt ende properheydt, is haer alle haer leven by ghebleven: want sy noyt vuyligheyt in het huys-houwen en heeft konnen verdragen, segghende dat de vuyligheyt by de helle moet vergheleken worden, daer alle vuyligheyt te samen vergaedert is.

Haer oude mede-ghefellinnen quamen haer, naer haer wederkomst, besoecken: *Agnes* dede sich loochenen, namentlijck op Heyligh-daghen, als sy besigh was met haer handt-werck. T'is eens ghebeurt dat dese vriendinnen tegen haeren danck binnen komende, onversiens haer kamer gheopent hebben, ende opeenen Feestdagh haer besigh vonden met slavelijck werck. Aldus is dit misdaet ter ooren van haer Vader ghekomen: waer over sy dapperlijck bekeven wiert, ende sulckx voortaan heeft moeten laeten. Want haer Vader goede sorghe droegh, dat sijn kinderen Christelijck ende Godtvruchtelijck souden opghevoet worden: van de welcke het meeste deel gheestelijck gheworden zijn.

Tot haer voordere beternisse, heeft den goedertieren Godt in een vertoogh oft verbeeldinghe haer beduydelijck voor-ghestelt d'afgrijselijckheyt der helle, ende

ende uytdruckelijck aenghewesen de plaetse, die tusschen dese vlammen, ende onsaligh gheselschap voor haer bereyt was, indien sy voortgongh in haer aenghenomen maniere van leven, t'welck haer soo be-roerde ende soo onstelt heeft, dat sy naderhant in haer meerder-jaerigheyt, dit ghesicht beschreven heb-bende, dese woorden daer by voeght. *O grooten Godt! Wonderlijcken Godt! Wie sal uwen lof kunnen uyt-spreken? O goetheyt ende barmhertigheyt over eenen soo ellendighen worm der aerde! Hoe voor-komt ghy ons, die vuyldeer zijn dan alle vuyligheyt! Daerom moet ghy inder eeuwigheyt ghe-benedijdt zijn.*

Dese waerschouwinghe, die sy vanden hemel tot haer beternisse ontfanghen hadde, was krachtigh; maer nochtans vruchteloos, in't beginsel: om dat haer weder-spanigh ghemoet teghen de goddelijcke inspraeken seer strijdigh was, ende niet en wilde afgheruckt worden vande quaede gheneghentheden, die sy tot noch toe inghevolght hadde.

Sy bleef hertneckigh teghen Godt, ende teghen sijn goddelijcke inspraeken; socht soo droeve inval-len te versetten; hiel haer herte op de vorighe ghe-woonte ghevestight. T'was haer lastigh tot goede ende heylighe wercken ghepraemt te worden; ende op Sondaghen ende Feestdaghen ghenootsaect wesende om in den Kercken-dienst teghenwoordigh te zijn, gonck met teghenheyt naer de Kercke, en door enckel bedwanck. Als sy eens in de Kercke was, is't door Godts ghehenghenisse gheschiet, dat'er een Sermoon vande vier uyttersten ghepredickt wiert. Den Predi-kant verthoonde, hoe dat alle menschen inden uyt-tersten dagh voor haeren Rechter Jesus Christus ver-schijnen

schijnen fullen, ende ieder alfdan voor sijn selven sal moeten rekeninge geven, van alle gepeysen, woorden ende wercken: ende dat sonder hope van eenigen voorspraecker te bekomen.

Hoe dat sy in dit Sermoon gestelt was, beschrijft sy met dese woorden. *Hoorende den Predikant ende hem aensijnde, scheen ick de helle ende den hemel geopent te sien, ende dat my door mijnen vryen Wille den keus gheoffert wiert, om tot een van dese twee eeuwig-durende woonplaetsen in te gaen. Eeuwelijck Godts aenschijn te besitten, oft eeuwelijck dat te derven, ende in die plaetse te branden, waer toe ick my een goet bereytsel ghemaect hadde, soo ick voort-gongh in mijne aengenomen weghen. Dit was afgrijselijck om sien, ende onmoghelijck om met woorden te verklaeren. Inde eeuwighe blijdschap des Hemels sagh ick Godt, met een groote menichte van Heylighen, van de welcke ick vriendelijck genoot wiert, besonderlijck vande Koninghinne van alle: inde helle sagh ick dat onsaligh geselschap, dat tot het eeuwig vier, veroordeelt was.*

Hier door voelde sy sich heel ontstelt, siende, dat sy 't een of d'ander, moest aenvatten: of de helle erven, voort-gaende in haer oude manieren; of de deught aenvatten, om den hemel te besitten. Den tegen-strijdt van haer ongebonden jonckheyt, was soo wederspannigh aen d'inspraecke Godts, dat sy meer als veertien daghen ende nachten niet anders in haer ghedachten en hadde, als d'eeuwigheyt. Sy socht een eynde in d'eeuwigheyt, maer en vont'er geen. Haer huysgenoten door dese onverwachte veranderinge, en wisten niet wat haer gebrack: ende vreesden dat sy uytfinnigh soude worden. Want sy de gesteltenisse van haer gemoet aen niemant en verklaerde: maer en hiel

D

niet

niet op, van te segghen: *Eeuwigh, eeuwigh, eeuwigh.*

Ten lesten keerde sich tot Godt, aenroepende den bystandt vande Goddelijcke Moeder, om vanden hemel te verstaen wat sy doen soude. Sy sagh claerlijck, dat het noodigh was een ander leven te beginnen, 't welck aen de nature moeyelijck soude vallen: ende voelde groote moet om 't selve t'omhelsen: verfocht alleenlijck Godts wille te kennen, ende te weten, hoe sy dit leven aen-leggen soude: met opset vanden wille Godts te volghen, ende allen teghen-strijdt t'overwinnen, oock met verlies van haer leven: Vastelijck hechtende haer betrouwen op Godt, ende op de voorspraek van sijn Alderheylighste Moeder.

III: C A P I T T E L.

Voortganck van haer deughdzaam leven.

IN deser voeghen voor-ghenomen hebbende de Godtsdienstigheyt te behertighen, heeft sy sonder uytstel bequaeme middelen gesocht ende gevonden, om sich aengenaem te maecten aen haeren Schepper.

Voor al viel haer inden sin, dat sy moest een ootmoedighe ende volkomen Biechte spreken, Godts hulpe ende licht versoecken, om tot kennisse van haere sonden te komen; de selve met groot leetwesen versaecken, met vast voornemen van niet meer te vallen. Sy verstont Inwendelijck dat dit Godts wille was: ende en wist niet hoe sy dit werck soude ter handt nemen. Sy en hadde, soo haer docht, geen genoeghsaeme wetenschap, om bequaemelijck haer sonden te biechten: ende en wist niemant aen den welcken sy dese
on-

onderrichtinghe soude derven vraeghen.

In dese benauwtheyt quam haer te voren, dat sy soude trachten een boexken te bekomen, handelende van de Biechte. Dit bekomen hebbende, begoft het selve te lesen, ende aen te teecken, daer sy plicht vondt. Alles bereydt hebbende, sprack haer Biechte aen den Pastoor van Wassenbergh; maer en vondt gheen ruste in dese Biechte: om wat redenen en seght sy niet.

Daerom socht sy van Wassenbergh naer Ruremonde te reysen, om anderwerf haer sonden te verklaeren aen eenen Pater der Societeyt Jesu, die onlanckx inde stadt van Ruremonde haere wooninghe ghenomen hadden. Sy heeft dese ghelegentheyte bekomen, ende haer Biechte aldaer wederom gesproken met voldoeninghe. Aldus was haere ziele ghesuyvert, soo sy verhopte: 't welck den eersten ende noodighsten middel was tot een beter leven.

Te Ruremonde wesende, sach sy inde kercke der Societeyt eenighe Geestelijcke Dochters, seer godtvruchtigh ende gestichtigh in haere seden. Dese maniere van leven beviel haer seer wel: maer liet dit voor alsdan ongeacht voor-by-gaen. Doch uyt het aenschouwen van dese Dochters, die daghelijcks met alle seeghaerheit teghenwoordigh waeren in 't heyligh Sacrificie der Misse, wiert sy gedreven, om voortaan insgelijcks alle daeghen met den Priester dat Hooghweerdigh Sacrificie aen den Hemelschen Vader te offeren. Het scheen dat sy in haer ziele inwendelijck iemandt gevoelde, die haer tot dit werck aenstouwde: ende dit was den tweeden middel, die Godt haer voorstelde, tot een godtvruchtigh leven, te weten, daghelijcks Misse te hooren,

Hier in voelde sy grooten tegen-strijdt: Want ghemerckt dat dese godtvruchtigheyt te Wassenbergh niet geploghen en wiert, dan enckelijck op Sondaghen ende Heyligh-daghen, alswanneer oock vele aen't hooren der Misse ontbraecken: viel haer in den sin, *Wat sullen de menschen segghen?* Maer noch stercker inwendelijck gedreven wordende, om dese heylige oeffeninghe t'ondernemen, heeft sy vast ghestelt, aen de Goddelijcke inspraecke te ghehoorsaemen.

Soo dan naer huys weder-gekeert zijnde, gonck daghelijcks naer de kercke, volghens haer voornemen, om in de Misse teghenwoordigh te zijn: Maer ghemerckt dat het menschelijck opsicht niet ganschelijck overwonnen en vvas, socht sy dit vverck met alle vermogen voor d'oogen der menschen te bedecken. Soo verre dat sy, oock inde kercke, daer geen menschen en vvaeren, sich verstack in een hoexken, om van niemant betrapt te vvorden.

De vermijdttheyt in een goet vverck is mishaeelijck aen Godts oogen. Daerom voelde sy geduerlijck dese inwendighe berispingen: *VVaerom verberght ghy V voor de menschen? ghy en moet geen menschen vreesen, maer Godt. Laet de menschen segghen dat hun beliest: Godt sal V in alles te hulpe komen. En volght gheen menschen, maer Godt alleen.* Hier door wiert desen strijdt door-broken ende overwonnen: ende *Agnes* gonck voortaan allen daght opentlijck naer de Kercke, sonder op oogen of woorden der menschen te passen.

Dese kloeckmoedigheyt heeft den wegh gebaent, om noch voorder van haeren Hemelschen Stierman onderwefen te worden: Die haer in gaf, dat sy niet alleenelijck dagelijckx misse hooren, maer door de
commu-

communie meermaels op het jaer, van dit goddelijk Sacrificie deelachtigh soude zijn. Dit was den derden middel der deughdzaamheyt die haer van Godt voor gewent wiert: te weten het menighvuldiger gebruyck der HH. Sacramenten.

Sy heeft dan veerdighlijck voor-ghenomen, alle Hoogh-tijden des jaers, ende alle Fecstdagen van onse Lieve Vrouwe, te biechten ende te communiceren: ende heeft terstont dit te werck gestelt, niet tegenstaende dat vele monden niet luttel en smalden op dese nieuwigheyt, die te Wassenbergh buyten alle gebruyck was.

Wat en vermagh t'exempel niet; t'zy in't quaet, t'zy in't goet! Het quaet exempel wort seer lichtelijck ende seer gewillighlijck ingevolgt, om de quaede ende beklagelijcke genegentheyt der nature: het goet exempel voelt tegenstrijt, ende verwint nochtans allen tegenstrijt door de mede-werckinge vande gratis Godts. *Agnes* sagh in haer landt, dat die tot Godtsdienst sich begaven, met vingeren gethoont ende beschimt wierden: ende volghde de voet-stappen die d'ander gongen. Godt raeckt haer herte, ende verweckt haer, om niet alleenlijck op Sondagen ende Heyligh-dagen, maer oock op wercken-dagen inde misse tegenwoordigh te zijn: Sy is gehoorzaam, en hoort dagelijckx Misse: maer met soodaenigh achterdencken ende vermijtheydt, al of sy een leelijck feyt begaen hadde. Sy gaet ter Kercke, maer soeckt in't beginsel d'oogen der menschen op de straetē te vluchten, ende wenscht van niemant gesien te worden: verberghht sich inde Kercke in eenen hoeck, daer nochtans niemant als den Priester met sijnen dienaar inde

Kercke was: vreesende gelijk de quaet-doenders, op dit stuck bevonden te worden. Ten lesten overwint sy mannelijk allen tegenstrijt: ende gaet opentlijk de wegen, niet die d'andere gongen, maer die-men behoort te gaen. Hoort dagelijckx Misse in't gesicht van een ieder: Gaet meermaels op een jaer tot de Biechte ende tot de H. Communie: ende door dese kloekmoedige voorstellinge verweckt sy terstont vele andere, om soo loffelijk werck te volgen. Sy getuyghat dat de treffelijckste Dochters vande stadt haer dagelijckx volghden, om misse te hooren, naer dat sy voor-gegaen was: dat andere, soo mans als vrouwen, Rentiers ende Borgers, oock gevolght zijn: ende dat in korten tijdt het misse hooren, biechten, communiceren, een gemeyn gebruyck is geworden, dat vele jaeren te voren niemant en hadde dervé bestaen. Soodanigh vermogen, ende soo gheluckigen uytval heeft het goet exempel van een Dochter gehadt.

Den eersten die haer naer gevolght is, was eenen Jongh-man, woonachtigh recht over haer huys: den welcken haer Godtvruchtigheyt afgespiet hebbende, haer gevolght is, in daghelijcks Misse te hooren, ende voelde oock genegentheyte om volgens haer exempel dickwilder te Biechten ende te Communiceren: Maer wiert weder-houden, gelijk *Agnes* door d'opspraecke der menschen. Hy sprack met haer, van dit voornemen uyt te wercken, maer seyde: *Wat sullen de menschen segghen? Agnes* Antwoorde: *Wat sal Godt segghen, als wy't goet laeten om de menschen?* Sy gaf hem moet, ende hy volghde haer exempelen sonder opzicht op de menschen te nemen.

Voorder zijn oock andere Dochters, Vrouwen, ende

de mans-perfoonen gevolght, die op onse Lieve Vrouwe-dagen, ende namentlijk op de Hoogh-tijden des jaers de HH. Sacramenten gebruyecten.

Aldus is te Wassenbergh dese berispelijcke onachtsaemheyte der godtvruchtige Oeffeningen te niet ge-
gaen, die *Agnes* getuyght met haer oogen gesien te hebben: de welcke soo groot was gheweest, dat op't Hooghtijt van Kersmisse, niet een enckel mensch ter tafel des Heere gonck.

De lofweerdige herstellinge van soo Heylige wercken, is door 't goet exempel van *Agnes* noch vervoordert ende versterckt geweest, als wanneer sy van Godt genoot wiert, om noch mildelijcker dit H. Sacrament te nutten. Sy en hadde tot noch toe dit niet gedaen, dan op Hoogh-tijden, ende eenige Feestdagen, soo geseyt is: maer wiert noch voorder gedreven, om alle Sondagen ende Heyligh-dagen te biechten, ende wesentlijk onsen Heere t'ontfanghen.

Hier toe van Godt verweckt zijnde, heeft sy sonder uytstel dit werck begoft: ende willende insghelijck oock in andere dese gewoonte vervoorderen, heeft voor al den voor-gemeldé Jongh-man aen-gepraemt, ende lichtelijck beweeght, om hier in van gelijckerhandt vast te zijn.

Sy getuyght dat dit een seer godtvruchtigh jonghman was, ende dat hy op desen tijdt oock belofte van eeuwighe suyverheyt aen Godt ghedaen heeft: dat hy alle Sondaghen ende Heyligh-daghen ter H. Communie gongh: dat hy salighlijck inden Heere ghestorven is, naer dat sy eenighe jaeren te Ruremonde gewoont hadde. Want hy alsdan sijn saligh afsterven aen haer kennelijck gemaect heeft, s'nachts voor haer bedde verschijnende.

Den

Den vierden middel die Godt tot vervoorderinghe van haeren Gheestelijcken voortganch voor-gheuent heeft, vvaerē geestelijke boecken, naementlijck de levens der Heylighen: op dat sy uyt dese boecken soude leeren vvat haer te doen stont, om meer en meer tot haeren Schepper te naerderen. Hier bemerckte sy de lijf-kastydinghen, ende oeffeninghen van andere deughden, die de Heylighen ondernomen hebben. Hoe sy in haer selven dese dinghen uyt-gedruckt heeft, die sy in dese Levens las, sullen de volghende Capittels aenwijfen.

IV. CAPITTEL

Cloeckmoedigheyt inde bewaernisse der Suyverheyt.

AL vvas sy noch seer jonck, is even-wel van't beginsel haerder bekeeringhe, ende oock te voren, met verscheyde aenstooten van onsuiverheyt bevochten geweest; die de helle tot verderffenisse van dese kloeckmoedighe ziele opgestockt ende Godt tot beproevinge van haer Maeghdelijke reynigheyt toegelaeten heeft. Sy hadde van haer eerste kintsheydt grooten ende sonderlinghen af-keer, soo van alle sonden des vleesch als van alle persoonen die door het in-volghen van dese ongereghelde lusten, tot haerder zielen verdoemenisse Godt vergrammen. Ende horende dat jemandt slave vvas van soo vuyle genegentheden, dede geerne alle neerstigheyt, om diergedijcke ontuchtigheyt te beletten.

Haeren Vader hadde te Wassenbergh twee huysen, die hy beyde voor sijn vvooninghe hiel. Terwylen dat
hy

hy met sijn huysgesin een van dese twee huysen bewoonde, sloop een maert met een andere vrouw-perfoone in't ander huys, om het selve by nacht te bewaren. *Agnes* hadde ergens ghehoort, dat in dit tweede huys, eenigen onbehoorlijcken ende ontuchtigen handel omgonck, die *Godt* grootelijckx vergramde, ende diefvolgens haer seer mishaeghde. Overfulcks focht klaere kennisse van soo gewichtighe saecke te hebben, om met al haer vermogen dit quaet te verhoeden: ende sloegh met haer suster die ouder vvas, desen raedt. Dat sy te samen, op den spaden avondt, als het tijdt vvas van slaepen, onverwachts naer dat huys souden trecken; ende dese maerte met d'andere vrouw-perfoone naer't eerste huys senden; segghende dat sy dien nacht in dat huys souden verblijven, ende aldaer in hunne plaets slaepen. Dese maerte ende haer mede-gesellinne vielen in't beginsel weygerigh aen soo onverwacht bevel: maer hebben ten lesten moeten wycken aen den wille van dese twee susters, ende verschuyven. De twee gesusters alleen wesende in dat huys, wierden met eenige vreesse bevanghen, als sy begosten alle de perijckelen die in dat huys konden voor-vallen, rijper op te wegen, dan sy te voren gedaen hadden: droeghen groote forge om seer nauwelijckx alle deuren ende vensters te sluyten: bevalen sich in de bewaernisse van *Godt* Almachtigh ende sijn *H. Moeder*: ende gongen te bedde in haer kleederen, om veerdigher op te staen, waert saeke dat iemant, volgens haer achterdencken, by nacht hadde binnen gekomen: Sy stelden beyde haer betrouwen op *Godt*: maer en konden niet wel slaepen, door de woelende ghepeysen, die haer groote bangigheyt ende benaut-

E

heyt

heyt veroorsaecten : ontrent middernacht , hoorden sy wat veselen ontrent de kamer daer sy binnen waren : luysterden wat het was , ende saghen inde duysterheit vanden nacht , die door de maene vermindert wiert eenen man inde kamer komen ; sy springen op , ende *Agnes* roept overluyt : *Iesus Maria bewaert ons. Wie is hier ? Zijt ghy van Godt , seght de reden van uwe komste : zijt ghy vanden duyvel , vaert inden afgront der helle , ende laet ons onbeschaedicht.*

Desen man door dit onverwacht gheselschap verbaest staende , verfocht dat sy stil-swijgen souden : ende door sijn spreken wiert *Agnes* hem kennende . Vliegt hem in't hayr , soo dat een deel van sijn hayr in haer handt bleef : overgaet hem met straffe woorden ende draeght sich soo kloeckelijck , dat desen man genootfaeckt was te vertrecken . Sy ondersochten by daeghe , lanckx waer hy binnen gekomen was : ende bevonden dat hy een venster overweldicht hadde . Sy vernagelden desen inganck , ende siende dat haer achterdencken wel gegront , ende desen eersten tocht wel geluckt was , stelden oock den tweeden keer heymelijck in't selve huyste vernachten . Desen onsuuyveren mensch meynende alsdan ander geselschap te vinden , keert oock den tweeden nacht wederom : die sy wederom verjaeghden als voren . Dit beweeghde dese susters , om noch voorder in dat huys haer Slaep-plaetse te nemen , ende noch meer de sonden te beletten : maer desen persoon , twee reysen soo quaelijck onthaelt zijnde , en keerde voor de derde reyse niet weder . Daer-en-tusschen aerbeyde *Agnes* met haer Suster , om dese twee plichtighe Vrouw-persoonen tot oprechte beternisse van haer quaet leyen te brengen .

Godt

Godt heeft mede gevrocht, ende heeft de gebeden van *Agnes* verhoort: Want een van dese twee vrouwen, tot een Klooster vertrocken, ende d'andere tot den houwelijcken staet gekomen is. Naer dit verhael schrijft *Agnes* aldus: *Och wonderlijcken Godt die dese ende meer sonden aen-siet, ende de sondaeren niet te niet en doet in hunne sonden! maer uwe goetheyt ô Heere, verwacht seer langhmoedelijck onse beternisse.*

Sy bekent diergelijcke gevallen meermaels in haer jonckheyt ontmoet te hebben: maer altijd door Godts genade ende bystant van allen hinder bevrijdt te zijn: ende voeght de volghende gheschiedenisse by de voorgaende.

Sy bemerckte eenighe ongerijmtheyt in eenighe Edel-lieden, die in haer huys woonachtigh vvaeren. T welck haer beweeghde, om met alle neerstigheyt dit geselschap te schouwen, ende in haer kamer te blijven.

Sy vvas eens op't hooghste van 't huys gegaen, om aldaer eenighe lyf-kastydingen t'ondernemen: alswanneer dat jemandt van dese Edel-lieden met quaede meyninge haer quam foecken. *Agnes* dit gewaer wordende, en vondt geenen anderen raedt, als de valdeure vanden folder te sluyten. Dit en vvas quaelijck gheschiet, of desen Edelman tracht de valdeure t'overweldigen. Ghemerckt dat dese valdeure gheen slot en hadde, stont *Agnes* daer boven op, hem segghende dat hy sich niet en soude verfstouten van voorder te komen, ten vvaere saecken hy sijn twee oogen in sijn handt vvilde hebben. Hy dede alle geweld om de deure op te lichten: *Maer door de hulpe van Godt Almachtigh, seght sy, ende door de woorspraecke van sijn H. Moeder, die de Moeder der Suyverheyt is, schein ick soo swaer te wesen,*

dat desen onfuyveren mensch niet in 't minste de deure be-
roeren en konde. Hy vertrock: ende ick loofde Godt, door-sijn
lieve Moeder, welcker hulpe ende bystandt ick ghenoten
hadde.

Als haer jemandt door vvoorden oft andersints ee-
nige onfuyvere genegentheyte te kennen gaf, kreegh
dien van *Agnes* onverwachts eenen kaeck-slagh. 'T
vvelck soo dickwils te doen vvas, dat ongelijke per-
soonen van haer vervremt ende af-keerigh vvaeren,
tot haer groot genoeghen: Want sy in dese afgekeert-
heyte vermaeck nam, ende van alsdan besloten hadde,
voor alle haer leven de Suyverheyte te bewaeren, al en
vvas sy door geen belofte tot de selve in dese tijden
verplicht.

Ghemerckt dat de jonckheyte in soo vele perijcke-
len, ende soo menighvuldighe aen-stooten van dese
leelijcke sonde gestelt is, sach sy klaerlijck dat jonghe
dochters genootsaect zijn haer lichaem in dwanck
te houden, ende krachtighe middelen te gebruycken,
om den duyvel, de wereltd, vleesch ende bloedt t'over-
winnen. Hier door wiert sy tot verscheyde lyf-kastij-
dinghen gedreven, van de vvelcke vvy in 't volgende
Capittel sullen spreken.

V. C A P I T T E L.

Strenghe leven ende lijf-kastijdingen van haer jonckheyte.

GHemerckt dat *Agnes* in dese jaeren gheenen
mensch, maer Godt alleen tot stierman ghehadt
heeft, den welcken buyten andere middelen tot hae-
ren voortganck, haer oock aendreef, tot haet ende lijf-
kastij-

kastijdinge des lichaems, sonder beduydelijck te verklaren, wat sy dies aengaende doen of laeten moest: Soo en ist niet wonder, dat sy in dese hardigheydt, door haeren over grooten yver, buyten sporigh gheweest is.

Van't beginsel haerder bekeeringhe speelden haere ghedachten op't kastijden van haer sondigh lichaem: maer en wist niet op wat maniere sy dit soude aenleggen, of beginnen. Sy en gaf dese ghenegentheyt aen niemant te kennen: Ja en wist oock niet, dat men dese dinghen behoort met eens anders kennisse t'ondernemen. Welcke onwetentheyt, die haer eenige jaeren by gebleven is, haer tot soodaenighe onmaetigheyt gebrocht heeft, dat sy onder d'overvloedige lijfkastijdingen soude besweken hebben, ten waere Godt besonderlijck in dese overdaedigheydt haer leven behouden hadde.

Haer strenghe vasten, ende andere boetveerdighe wercken zijn begoft, naer dat sy de Levens der Heylighe ter handt genomen hadde: Want sy uyt dese voorbeelden van onnoosele ende deughtrijcke sielen, die vinnighlijck haer lichaem onthaelt hebben, besloot, wat haer te doen stont, die soo grootelijckx van plicht ende misdaeden vervult was.

In't beginsel was haer vasten soodaenigh, dat sy dagelijckx maer eens en at, ende weynigh: nuttende tot haeren noot-druft het slechtste dat'er in huys was. Ende dit was gemeynelijck, dat vande tailliooren, namentlijck vande Dienst-boden tafel, afquam. Haeren dranck was water; oft eenighe steerten biers, die sy in een kruycke vergaederde; of suer ende bekaemt bier, dat-men gewoon was aen de verckens te geven.

Als het volck des huys desen dranck ende spijsse gewaer wiert, seyde *Agnes* dat sy uyt leckernye dit dronck, ende at. Men antwoorde haer al lachende, dat-se soodaenighe leckernyen voor haer lieten. Aldus gonck desen aenstoot met lachen voor-by, sonder dat haer aengenomen vasten gestoort wiert: t'welck haer seer wel beviel.

Dit en was niet genoeg tot voldoeninge van haer fonden, soo haer docht: sy quam dan voorder. Nam tot haeren dranck vuyl ende stinckende water. Somwijlen en at sy niet, dan alle dry daeghen een kleyn stucxken broots. Heeft twee vastens over-gebracht, dagelijckx een kleyn stucxken broots nuttende, ende anders niet: hier toe wat water, of somwijlen wat kleyn bier. Dese nu gemelde onthoudinghe van spijsse ende dranck, noemt sy t'beginsel van haer lijf-kastijdinghen.

Niet teghenstaende dat sy ten uyttersten behendigh was om dit vasten voor d'ooghen der menschen te bedecken: Evenwel het wiert ten lesten van haer Vader ende andere huys-genoten bemerckt. Waer door sy ghepraemt is gheweest, of sy wilde, of niet, allen dagh inde teghenwoordigheydt van andere, een, of twee, al-te-met dry glasen wijns te drincken: t'geen haer seer pijnighde, maer en kost'er niet uyt.

By d'onthoudinghe van spijsse ende dranck, verwoeghe sy noch andere hardigheden: Ende gemerckt, dat de ghewoonelijcke instrumenten om discipline te doen, haer ontbraeken: sloegh sy haer lichaem drymael daeghs met tacxkens van genyver-hout, ende soo langh, tot dat sy heel vermoeyt was van slaen: soo dat sy somwijlen een quartier, somwijlen een half ure hier mede besigh was.

Naer

Naer dat dese lyf-kastijdinghen een half jaer ghe-
duert hadden, dochten haer dese genyver-taxkens te
sacht, niet-tegenstaende, dat sy haer lichaem groote-
lijcks quetsten. Soo ghebruyckte sy dan voorder tax-
kens van stijf-stekende doornen, ende dat, gelijk de
voorgaende, drymael daeghs: 't welck ontrent den
tijd van een jaer geduert heeft. Tot dit vreedt vverck
klom sy op 't hooghste van 't huys, om van niemandt
gehoort of gesien te vvorden. Naer dese disciplinen
vreef sy de vvonden met sout, om de pijnen langher
te voelen, ende sliep by nachten op doornen.

Hier by socht sy een hayren kleedt te krijgen: ende
dat bekomen hebbende, droegh het selve dagh ende
nacht. Heeft oock haer lichaem met een gheknoopte
hayren koorde gebonden: die haer soo pijnighde ende
wondighde, dat den gangh haer schier onmoghelijk
was. Daer by hadde sy noch een ysere keten, die sy on-
der-half jaer gedraeghen heeft.

Met soodaenighe onruste by daghen ende by nach-
ten en was sy noch niet voldaan: maer nam eenighe
jaeren voor haer bedde een plancke: ende eenen hee-
len winter, oock inde grootste koude, stack sy haer
bloote voeten buyten het decksel, soo dat haer voeten
als vervrosen, ende sonder gevoelen waeren.

Sy overwon haer selven kloeckelijck in al wat pij-
nelijck oft walghelijck was: alle vuyligheydt inden
mont nemende, ende oock swelghende: Ende hier
in, ghelijck inde voorgaende stucken, de behoorlijc-
ke maete te buyten gaende.

Men kan hier uyt bespeuren met wat yyer dat dese
jonghe Maghet ontsteken was, om Godt vergiffenisse
te verkrijghen vande sonden, die meer uyt kinderlijc-
ke

ke onbedachtigheyt, als uyt boosheyt bedreven waeren, al is't dat sy in haer schriften de selve seer swaer maeckt; ende lichtelijck gissen, wat voortganck van soodaenighe beginselen te verwachten is.

VI. C A P I T T E L.

Ootmoedighheyt, Gave der traenen; Bermherrigheyt van haer jonckheydt.

TUsschen dese groote lijf-kastijdinghen, speelden d'oeffeninghen van andere deughden: laet ons eenighe van dese aenraeken, ende vooreerst d'Ootmoedighheyt, den waerachtighen gront-steen van het gheestelijck leven, die van't beginsel in *Agnes* groot, maer veel grooter ende wonderlijcker inde volgende jaeren gheweest is.

t'Ootmoedigh ghevoelen van haer selven was soodaenigh, dat sy gheen mensch, gheen beest, gheen schefsel, soo slecht, soo verworpen, soo verfoyelijck en vont, als haer selven. Siende eenighe doode honden, katten of andere stinckende beesten, keerde sy haer ghedachten tot de sonden, die haer siele voor Godts aenschijn hondert duysentmael afgrijselijcker maeckten, als alle stanck ende vuyligheyt deser wereldt aen de sinnen der menschen is. Ende oversulckx aenmerckende dese doode ende stinckende dieren, vonniste dat dese in eenigher maniere weerdiger waeren dan sy: Gemerckt dat sy voor Godts oogen plichtigh was, ende dese dieren niet. Hoe vuyl ende stinckende dat se waeren, druckte die somwijlen aen haer herte: ja hadde sy die in haer herte konnen drucken
ende

Agnes van Heilsbagh. 41
ende opeten, soud'et gedaen hebben, om dat sy on-
noofelder waeren dan sy was, ende teghen Godt niet
misdaen hadden.

Sy was somwijlen met soo groote schaemte van
haer onweerdigheyt bevanghen, dat-se niet en wist,
waer sich keeren, om voor de goddelijcke ende men-
schelijcke ooghen verborghen te zijn: Want en vont
in den gantschen aerd-bodem niet soo slecht, waer by
sy verdiende vergheleken te worden. Heeft dickwils
gewenscht, dat d'aerde haeren mont sou openen, om
haer voor Godts, ende der menschen ooghen te be-
decken. *Ach in wat ghedrangh ende benauwtheyt, seght
sy, ben ick somtijts gheweest: dat ick minder dan d'alder-
vuylste uybroetsel van alle schepselen, niet en wist, waer my
laeten van schaemte.*

Dit inwendigh ghevoelen van haer verworpen-
heyt, en kost sy soo behendelijck niet bedecken, of
het wiert door eenighe uytwendige merck-teekenen
eenighsints kennelijck aen't volck van den huysse.
Want die voor desen de wiltheyt, ende uytgestortheyt
self was gheweest, was nu, of sonder spraeke, of van
seer luttel woorden, ende heel den dagh ingekeert in
haer gepeysen. Die dese groote veranderinghe dae-
ghelijckx aensaeghen, en wisten niet, wat sy van *Ag-
nes* dencken oft segghen souden, maer bemerckten
wel, dat in haer iet vreemts schuyelde.

Haer gepeysen vielen gemeynlijck op haeren Niet,
ende op dien oneyndelijcké Al, die Godt is. Waer door
sy van alle tijdelijck vermaeck, soo afkeerigh was, dat
het haer pijnelijck was, eenighe uytwendighe vreugh-
den te hooren of te sien.

Gemerckt dat haer sonden als een over swaer pack,
F ghe-

gedurighlijck haer voor ooghen waeren, badt sy Godt om eenen reghen van traenen, door de welcke sy haer boos leven, ghelijck de H. Maria Magdalena, en andere, soude moghen beweenen. Want haer herte, door de voorgaende wulps heyt, was in't beginsel van haer bekeeringhe als eenen steen, ende sonder gevoelijcke beweginghe. Daer-en-tusschen en hiel sy niet op van dit gevoelijck leet-wesen over haer misdaden te versoecken: tot dat sy ten lesten vanden hemel verhoort wiert. Want soo dickwils als sy haer sondigh leven, ende te saemen de goddelijcke genaede, die haer gheschiet was, overdocht: liepen de traenen als twee fonteynen uyt haer ooghen, soo in't heymelijck, als in't openbaer. Soo dat-men inde Kercke, uyt den overvloed der traenen, bescheedelijck konde mercken, op wat plaetse dat *Agnes* geknielt hadde.

Dese Gave van traenen is haer langen tijt by gebleven: met perijckel van ten lesten haer gesicht te verliezen. Daerom heeft Godt naer vele jaeren dese traenen haer afgenomen, ende die in een edelder leetwesen van inwendighe traenen verandert: soo hier na sal gheseyt worden.

Door d'ingeboren bermhertigheydt tot arme menschen; wiert sy in desen tijdt ghedreven, om arme kinders te reynighen, haer bedden te maecken, ende allensints te voor sien.

Desen drift liep te verre, ende buyten spooore. Want gelijk den haet tot haer lichaem buyten spoorigh was, soo wy ghesien hebben; soo gonck oock dese bermhertigheydt tot den armen buyten de behoorlijcke paelen: die niet te veronschuldighen en is, dan door onwetentheydt. Want sy sonder kennisse van haer Vader, by

by daeghen ende by nachten vergaederde , al wat sy konde , om de behoefdigheydt van arme menschen te helpen. Broot, boter, vleesch, bier, wijn, olie, ende andere dinghen, stack sy den armen toe : denckende dat sulckx haer geoorlooft was, ende betrouwende dat in soo groot ende weldigh huys-houwen van haer Vader , dit niet lichtelijck en soude ontdeckt worden.

Hadde sy eenen wijfen ende deughdelijcken Biechtvader ghehadt , die haer doen ontbrack , en soude dese aelmoessen soo losselijck niet gedaen hebben.

VII: C A P I T T E L.

*Haer vertreck naer een Klooster , ende deughden
aldaer gheoeffent.*

HAer gemoet , dat in Godt heel verflonden was , en vont geen ruste in haers Vaders huys : daerom badt sy ghestaedelijck , om aengaende den staet haers leyens , den goddelijcken wille te kennen : veerdigh zijnde om den selven sonder eenigh uytstel te volghen.

Niet en docht haer nuttigher tot haer saligheydt , als ergens buyten alle werelts gewoel naer een Klooster te vertrecken , ende alle den tijdt haers levens met Godt alleen inden Religieusen staet , bekommert te wesen. Dese begheerte gaf sy aen haeren Vader te kennen : maer desen en luysterde niet naer soodanigh verfoeck , liever hebbende dat *Agnes* soude t'huys blijven , daer sy seer nuttigh was.

Sy hadde eenen Cosijn , die Gheestelijck ende De-

ken van een Kercke was : desen docht haer bequaem , om haer voor-nemen te vervoorderen. Sy verfocht dan sijn hulpe door verscheyde brieven , om tot het Kloosterlijk leven te komen. Ende al-hoe-wel sy met haer brieven niet op en dede : bleef evenwel stantvastelijck aen praemen.

Ten lesten komt desen Cosijn naer Wassenbergh, tot groote blyschap van *Agnes*. Want met dese gelegentheyte verhopte sy door bidden ende smeecken te verkrijghen, dat sy door haer brieven niet verkregen en hadde. Haeren wensch is wel uyt-ghevalen : Want als desen Deken met haer Vader hier over ghesproken hadde, is tusschen dese twee gesloten, dat den voorseyden Deken haer naer Ceulen soude geleyden, ende aldaer in een Klooster stellen. Hier hadde *Agnes* het uysterste van haer begeerten.

Sy zijn dan met Godts hulpe t'samen vertroocken, ende *Agnes* is in een Clooster van den H. Bernardus ontfanghen, om aldaer beneffens andere ses Dochters Scholiere te wesen: waer over sy Godt ten alderhooghsten bedanckte.

Hier was haer eerste oeffeninghe latijn te leeren, gelijk de Scholieren pleghen te doen. Waer toe sy soodriftigh was, datse van haer Meesterse verfocht, om vroeger voor d'andere op te staen, ende aldus in dese wetenschap, beteren voortganck te doen.

De Meesterse stondt dit verfoeck te gewilliger toe, om dat *Agnes* seer weynigh sliep. Want van den tijdt dat d'eeuwigheyt haer soo levendigh ingebeeldt was, gelijk hier voren geseyt is, was haeren slaep soo verdreven, datse seer luttel tijds hier in bestede.

Hier door geschied'et dat sy dickwils by nachten op den

den Choor quam, om alsdan eenfaementlijck met de Religieusen te bidden. Maer om haer jonckheyt, wiert sy vande Religieusen, wederom naer haer bedde gedreven. Doch door oodtmoedigh bidden, verkreegh sy oorlof om s'morgens vroegher als d'andere Scholieren op den Choor te komen: VWant de Religieusen bemerkten, dat sy uytterlijck tot het bidden geneghen was.

Haeren voortganck in't leeren was soodaenigh, dat sy in korten tijdt d'andere Dochters, oock die langher geleert hadden, te boven gonck: Hier over waeren dese andere droef. *Agnes* dit bemerkende, soude geerne alle haere wetenschap, aen hun over-geset hebben, waere dat mogelijk gheweest, om dese droefheyt te stutten.

Als de Scholieren slaepen gonghen, bleef *Agnes* altijt voor haer bedde, om te bidden. Dit wiert aen de Priorinne, ende aen de Meesterse aen-gebracht: ende de Meesterse vraeghde haer, of sy s'avonts met d'andere slaepen gonck. Sy Antwoorde: *Och Meesterse, sou ick soo slaepen gaen, sonder eerst te bidden?* De Meesterse seyde ghy bidt met ons op den Choor: dit is genoeg: gaet terstont met d'andere slaepen: ghy maeckt door U op-blijven de Religieusen wacker, als sy moeten rusten om s'nachts op te staen. *Agnes* badt met t'samen gevouwen handen (ghemerckt dat sy met d'andere Scholieren moest te ruste gaen) om vande Meesterse eenighen anderen tijdt tot het bidden te verkrijghen: ende verfocht s'avonts haer avontmael te mogen derven, om dien tijdt, in plaetse van t'eten, te besteden in't ghebedt.

Hier op sweegh de Meesterse inde teghenwoordig-

heyt van andere: maer riep *Agnes* alleen, ende gaf haer tijdt om te bidden, die sy soo yverlijck verfocht, te weten, naer dat de *Vesperen* souden gefonghen zijn. Dese tijdt wiert vande *Scholieren* besteedt met eenigh lichaemelijck voedtsel te nemen, ende sich onder mal-kanderen te vermaecken: Maer *Agnes* begaf sich alsdan tot het *Ghebedt*, tot dat s'avonts den *Refter* luyde, volghens den oorlof die haer vande *Meesterse* verjont was.

Sy verkoos alsdan tot haer bid-plaetse een hoexken van haer kamer, alwaer een devoot *Crucifix* was. In dese plaetse badt sy heele uren, van inwendige vreughden wonderlijck overgoten: VVant seght dat dese plaetse haer eenen hemel schein te wesen.

Van 't beginsel dat sy in 't *Klooster* ghekomen was, wiert haeren geest tot de *Meditatie* ghetrocken. Hier toe stoffe soeckende, begoft sy voor al te *Mediteren* op den *Ave Maria*, om door de voorspraecke van onse algemeyne *Moeder*, voorder gratie van *Godt* te verkrijghen. Daer nae op den *Pater noster* ende het *Ghe-loof*: voorts op de *Passie* des *Salighmaeckers*: die haer eenen lust-hof van leeringhen ende van troost was, ende van alsdan by nae altijd haer onderhoudsel, soo by nachten, als by daeghen geweest is.

Terwijl dat sy in dese eenigheyt met haer *Meditatie* besich was: vviert sy van d'andere *Scholieren* gemist, die naer haer vraeghden: maer niemandt vande *Scholieren* en wist waer sy was. Ten lesten als sy over-al gesocht hadden, hebben haer in dit hoexken van haer kamer op haer knien 'ghevonden. Sy bleef stil, sonder haer gebedt te stooren; ende de *Scholieren* vertrocken: ende heeft in dese dagelijcksche gewoon-
te,

te, vā in die plaetse te Mediteren, volherdigh ghebleven.

Naer t'gebruyck van dat Clooster, en gonghen de Scholieren maer eens ter maent ter Heylighe Communie. Dit viel aen *Agnes* seer pijnelijck, die over lanck gewoon was, alle weken ende meer, tot dese goddelijcke tafel te gaen. Verfocht dan van haer Oversten oorlof, om dickwilder dit weldaet te ghenieten. Men stondt dit versoek toe: ende men ghedooghde dat sy soo dickwils als de Religieusen tot dese tafel mocht gaen. Dit was voor *Agnes* soo blijde tijdinghe, dat sy niet en wist op wat maniere bequaemelijck Godt hier van te loven, ende te dancken. *Ick riep* seght sy, *tot al wat inden hemel ende aerde is: op dat alle schepselen te saemen, met my, ende voor my, Godt bedancken souden, ende dat inder eeuwigheyt.*

De Meesterse droegh voor *Agnes* besondere sorghe, soo in't leeren, als andersints. Naer de ghetuygenisse van *Agnes* was de reden van dese sorghvuldigheyt, om dat sy schlechter van gheslacht was, als d'andere Scholieren: oft om dat sy vremdelinck was in dat landt. My dunckt dat dese goede gheneghentheyte der Meesterse waerlijcker aen haer deughsaemheyt ende godtvruchtigheyt toe gheschreven mach worden.

Men beval haer, dat-se inde Choor haer plaetse aende voeten vande Meesterse soude nemen; ende niet op de gewoonelijcke plaetse der Scholieren. Misschien om dat de Religieusen vermaeck naemen, ende tot godtvruchtigheyt aenghedreven wierden, door t'aenmercken van dese vierighe siele.

Hier door is opspraecke onder d'andere Scholieren gheresen: die niet en konden sonder nijdigheyt verdrac-

draeghen, dat *Agnes* buyten de reste, soo eerlijcke plaetse besat: Want de plaetse daer de Meesterisse sat, was, op een naer, beneffens *Mevrouw. Agnes* oordeelde dat dit ghevoelen der Scholieren redelijck was: mits dat die besondere plaetse haer niet toe en quam; ende hadde in dese besonderheyt soo groot ghevoelen als d'andere: Want sy voor d'alderminste socht ghehouden te worden.

Maer ghemerckt dat sy uyt last van haer Meesterisse dese plaetse moest nemen, seyde tot de Scholieren: *Och en weest niet gram op my: ick moet immers ghehoorsaem zijn. Ick soude liever by V. L. wesen, als soo naer by Mevrouw.*

De lammigheydt van haer armen, die haer sonder ophouden pijnighde, bedeckte sy seer sorghvuldelijck: ende verdroegh heymelijck de pijnen, die dese quaele, by daeghen ende by nachten veroorsaecte: Want vreesde niet aenveert, maer wegh ghesonden te worden, waer't saeken dat dit ghebreck tot kennisse der Oversten ghekomen hadde. Van den tijdt dat sy ghevallen was, en was sy in dese litmaeten noyt sonder pijnen: Maer hiel dese pijnen voor een besonder wel-daet, ende verdroegh de selve seer geerne.

Doende haer ghebedt voor 't vermelt Crucifix, voelde sy dickwils dese pijnen vereenight met de pijnen die onsen Saligh-maeker aen 't Cruys in sijn armen gheleden heeft: ende wiert alsdan soo overgoten van hemelsche blijchap, dat sy in dit lijden d'aldergrootste vermaeck hadde.

Hoorde van den Saligh-maeker, soo haer docht, dese woorden: *Betrouwt op my, ick en sal V niet verlaeten.* Meer dierghelijcke, inwendighe Inspraeken, die
haer

haer alsdan gheschiet zijn, bleven soo vast in haer siele gheprint: dat sy die noyt en heeft kunnen verghe-
ten.

Eer sy tot het Clooster quam, versochten eenighe van haer Vrienden als met ghewelt, dat sy waer-segghers over dese lammigheyt soude te raede gaen. Maer *Agnes* heeft met grooter ghewelt gheweygert dit misdaet te begaen: liever hebbende alle haer leven dese lammigheyt te behouden, als in't minste af te wijcken van Godt: als wanneer sy insghelijckx, door dese overgevinghe van haer selven, groote blijfchap in haer siele ghevoelt heeft.

D'achtbaerheydt van *Agnes* was inde ghemoederen der Religieusen soo groot: dat niet alleen de ghesonde geerne met haer spraeken, maer de siecke besonderlijk haer teghenwoordigheyt en gheselschap versochten. De Meesterse ghedooghde dit: tot troost der siecken, maer tot groote beschaemtheydt van *Agnes*. Want sy schrijft hier van aldus: *Ick was hier in seer beschaemt, peysende dat dese Religieusen dit deden, om sich te versterven, door de teghenwoordigheyt van soo vuyl ende alder onweerdighste schepsel als ick ben.*

VIII. C A P I T T E L:

Is ghenootsaeckt het Klooster te verlaeten om haer lammigheyt, die ongheneesbaer gheoordeelt wort.

T'Ghebreck van haer armen was tot noch in dat Klooster verborghen: maer *Agnes* vreesde dat het ten lesten tot haer achterdeel kennelijck soude worden. Want als de klokke s'avonts tot de Comple-

G

ten

ten moest ghetrocken worden, socht de Costersse een vande Scholieren, om in haer plaetse de klokke te trecken: Ende die sy eerst vont, wiert aenghevat tot dit werck. *Agnes* was altijd besorght, om d'ooghen der Costersse aldan te vluchten: maer is van haer ten lesten eens betrapt gheweest, sittende achter t'ghestoelte vanden Choor, alwaer sy besigh was met haer ghebedt: als wanneer sy terstont versocht wiert om de klokke te trecken. Hier viel *Agnes* inden slag, die sy langh gevreesd hadde: Was gehoorsaem, ende gongh in Godts-naeme de klokke trecken; maer quaelijck begoft hebbende, en konde niet voort. De Costersse, hoorende dat de klokke terstont sweegh, quam gelopen; ende vraeghde waerom sy niet voort en gongh in te luyden. *Agnes* was ghenootsaect te bekennen, dat sy niet voorder en koste.

S'anderdaeghs smorghens wiert *Agnes* vande Meestersse ondervraeght, of sy eenigh verborgen gebreck hadde: Sy bekende de lammigheydt van haer armen. Naer dat de Meestersse met de Priorinne ende andere Religieusen hier over ghesproken hadde, seyde de Meestersse tot *Agnes*: dat sy in dat Klooster niet verblijven mocht, mits aldaer geen gebreckelijcke dochters mochten ontfanghen worden: dat sy't leeren vande latijnsche taele sou staecken: dat Mevrouw naer haer Vader soude schrijven om haer weder in sijn huys te nemen.

Hier was de droefheydt van *Agnes* soo overvloedigh, dat de Religieusen selfs medelijden hadden: naementlijck als sy saeghen, hoe sy op alle manieren op'tootmoedighste versocht in't Clooster te volherden. Dese droefheydt heeft soo langh geduert, tot dat haer

Vader

Vader gekomcn is, om haer naer huys te gheleyden.

Daer-en-tusschen keerde sich *Agnes* in dit ongeval tot de Coninginne des Hemels: indien t'haeren roep was in dat Clooster te blijven, haer moederlijke hulpe hier toe versoeckende: Ende schein vande H. Maghet te verstaen, dat sy in't Clooster niet en soude verblijven. Maer *Agnes* en nam alsdan geen acht op dese inspraeke, door den grooten drift die sy hadde tot het Cloosterlijck leven.

Naer eenighen tijdt komt haer Vader naer Ceulen, om sijn Dochter uyt het Clooster te haelen. Sy badt hem, ghelijck sy de Religieusen gebeden hadde, valende op haer knien, om in't Clooster te moghen volherden, versoeckende dat hy, ter oorsaeke van haer lammigheyt, de toe-geseyde penningen tot haer professie soude willen verdobbelen, om inden Cloosterlijcken staet te mogen volherden: maer al was't dat sy door desen middel by de Religieusen goede hope bekomé hadde; en dede niet op by haer Vader: den welken haer beval dat sy met hem soude naer huys keeren, met hope van wederkomste: waer't saecken dat dese lammigheyt, door eenige genees-middelen konde verdreven worden. Op dese toe-segginge heeft sy door bedwanck het Clooster verlaeten.

Men heeft alsdan verscheyde meesters te raede ghegaen, om dese lammigheyt te genesen: maer te vergeefs. Want de Genees-meesters en wisten niet wat quaele dit was: gemerckt dat *Agnes* haeren val versweegh, die 't beginsel ende oorsaeke was van dit quaet.

Men vindt ten lesten een Vrouwe vier mijlen van Wassenbergh woonachtigh, op wiens konste besonder

betrouwen ghestelt wiert: Want sy wondere quaelen genas, tot dese vrouwe wiert *Agnes* gestiert: maer met inwendighe begheerte haers herte, van niet ghenesen, noch van dese aengenaeme pijnen verlost te worden, ten waere dat dese ghenesinghe Godt behaeghe tot den wederkeer naer't Clooster, dat sy om dit gebreck hadde verlaeten. Hier was *Agnes* een half jaer, onder alle, oock de pijnlijckste remedien, die sy seght onverdraegelijk te zijn, maer sonder baet. Want dese Vrouwe ten lesten seyde, dat sy jonck zijnde, iet swaers gheheft hadde, waer door haer litmaeten verreckt waeren: dat het lede-water in't margh der beenderen sat: dat dit quaet niet te helpen was: dat sy dit gebreck alle haer leven behouden moest.

Dit beviel aen *Agnes* seer wel: want al hadde sy groote genegentheynt tot het Cloosterlijck leven, 't welck sy, behoudende dese lammigheyt, niet en konde bekomen; hadde nochtans over-groot behaeghen in dese smerten te lijden.

Soo is sy dan met haer oude pijnen naer huys ghekeert: door menighvuldighe remedien niet anders gewonnen hebbende, als de wanhope van beternisse. Dese pijnen die meer toe-namen, waeren somwijlen soo overvloedigh, dat sy vreesde uytfinnigh te worden: principalijck in't heetste des somers, ende koudste des winters, alswanneer sy tot alle dinghen onbequaem was, dan alleen tot het gewilligh lijden.

Sy leedt dese smerten, al of de pijnen roosen ende suycker geweest waeren, Godt hier van, als van een groot weldaet, bedanckende: want den inwendighen troost die sy uyt dit lijden genoet, was onsprekelijck.

IX. C A P I T T E L.

Leght d'ydele kleederen af, ende oeffent verscheyde goede wercken in haers Vaders huys. haer bekoringhen.

AL was sy genootsaeckt wederom onder wereldtsche menschen te leven, haeren handel en was nochtans niet wereldtsch. Sy hadde het Clooster verlaeten; maer niet de Cloosterlijcke manieren: want en begaf sich niet alleenlijck om d'aengenomen oefeningen van godtvruchtigheyt, soo uytwendighe, als inwendighe, voorder te pleghen: maer oock om de selve te vermeerderen.

Sy voelde misnoegen inde wereldtsche kleedinghe, ende optoyfel: ende haeren geest vont voldoeninghe in slechtere kleederen sonder eenigh cieraet te draeghen. Soo feer walgende van alle ydel getuygh haers lichaems, als dit ghemeynlijck van andere dochters bemint wordt. Om dan eenighsints de Cloosterlijcke kleedinghe te behouden, die sy onlancks verlaeten hadde, heeft sy de slechtste ende eenvoudighste maniere van kleedinghe aengenomen: maer noch niet de kleedinghe van Gheestelijcke dochters, die te Wassenbergh onbekent was.

Buyten den tijt die sy met Godt over-brocht, socht sy voorts den dagh in eenigh godtvruchtigh handtwerck te besteden, als sy door haer pijnen hier toe bequaem was. Sy en konde niet voordeeliger tot Godts glorie verdencken als d'autaeren en de beelden te cieren die schier van alle eere ontbloot stonden. VVant ghelijck de godtvruchtigheyt inde herten der menschen

schen aldaer seer verflauwt was: soo waeren oock d'autaeren ende beelden grootelijcks veronachtsaemt, ende van lynwaet, ende van cieraet seer quaelijck versien. Dus besorghde sy door haer handt-werck, ende andersints, dat aen dese geen doecken, kanten, kleederen en ontbraecken: ende gemerckt dat sy inwendelijck getrocken vviert. om de Moeder Godts uytterlijck te beminnen, ende te dienen: gebruyckte oock alle neerstigheyt, om haer beeldt te cieren, dat gelyck sommighe autaeren, van alle cieraet ontbloot was.

Dit heeft sy met grooten yver gedaen, soo door haer selven, als door andere Dochters die sy op-gheweckt heeft, om haer in soo Heyligh werck behulpsaem te wesen. Hier by voeghde sy den yver om zielen te winnen, van den welcken wy, in 't volgende Capittel sulden spreken, Dit waeren haer oeffeninghen op desen tijdt.

Het sou wonder geweest zijn, dat den helschen vyandt soo vierige ziele niet en soude bestormt hebben met verscheyde laegen ende bekoringhen: maer dese en hebben haer noch desen tijdt ontbroken, noch oock daer nae.

Voor eerst wiert sy vanden vyandt aengetast, niet een saecke die onbescheyden was, ende voor Godt geen schult en hadde, maer van verre trock tot groot-achtige van haer selven. VWant dat hooveerdigh Serpent, dat niet georne verwonnen wordt, arghlistelijck hier van begoft: vreesende verplettert te worden, waer 't saecken dat hy voor d'eerste bekoringhe van desen tijdt eenige openbaere sonde voor-gestelt hadde. Om dan met meerdere hope van goede uytkomst, haer
kloeck-

kloeckmedigheyt ende geestelijcke sterckte te be-
preeven: is sijnen eersten tocht gevallen, op die slech-
te maniere van kleedinge, die sy sonder jemandts raet
onlanghs aen-genomen hadde. Sijn opset was haer te
bewegen, tot het hernemen van gecoleurde kleederen,
ghelijck andere dochters van diergelijcke af-comste
droegen: ende dat vvel geluckt zijnde, haer voorder
tot eenigerhande sonde te trecken. Desen aen-stoot
wiert soo behendighlijck vanden vyandt voor-ghe-
vvent, dat *Agnes* dese voorstellinge in-gevolght is en-
de het cieraet haers lichaems hernomen heeft, t welck
sy nauwelijcks afgeleyt hadde. Maer geen gerustigheyt
vindende in dat onnuttigh ende ydel paleersel: heeft
haer slechte kleedinge wederom hernomen. Doch en
is oock alsdan niet stantvastigh geweest in haer goet
voor-nemen, maer noch eens door eenige inbeeldin-
gen op de wereltsche kleederen vervallende, heeft de-
selve wederom aen-getrocken. Aldus is sy twee rey-
sen van den vyandt verleyt geweest, soo sy seght: maer
onnooselijck. Mits dat sy in't ghebruyck van wereltd-
sche ende gecoleurde kleederen geen quaet sagh. Dese
onstantvastigheyt schrijft sy toe aen't gebreck van ee-
nen wijfen Raedtsman: VWant hadde sy iemandt ghe-
hadt om raet te vraegen, en soude, soo sy bekennt, de
slechte kleederen niet verlaeten hebben.

Door dese victorie, die eygentlijck gheene victorie
was, gemerckt dat sy de ziele niet en beschaedighde,
is den vyandt stouter geworden: ende heeft haer be-
spronghen, niet met eene saecke die uytwendigh ende
onbescheyden; maer die inwendigh, ende voor
Godts oogen mishaelijck is. Hy socht door de deure
van ydel glorie in dese ziele te komen: verhopende
den

den selven uytval, die hy aengaende haer kleederen bekomen hadde. VWant haer menighvuldige lyfcastigdingen, haer stantvastigh gebedt, haer gave der traenen, haeren yver der zielen, ende haer andere deughden, dochten hem den alderbequaemsten inganck, om haer ootmoedigh gemoet tot eenigh ydel behaegen te brengen. *Agnes* dan wiert van d'ydel glorie, ende verheffinge haers selfs, seer sterck bevochten: maer ghebruyckte terstont tegen dese stormen haeren gewooneelijcken schilt; te weten de diepsinnighe ghedachtenisse van haer menighvuldige sonden, ende het innigh in-sien, dat haere sonden van haer voort-quaeman, ende alle goet dat sy dede, van Godt. Door desen middel heeft sy meesterlijck dese bekoringe overwonnen, sonder van eenigen mensch onderricht of verkloecht te vvorden: VWant sy haer bekoringen aen niemant te kennen gaf, enckelijck aen den Biecht-vader haer sonden verklaerende, sonder jet anders.

X. C A P I T T E L.

Haeren yver om sielen te winnen.

T'En was haer niet genoeg haeren eyghen voortganck soo dapperlijck te beneerstighen, ghelijck wy gesien hebben: maer moest te saemen met alle vermogen, oock haeren naesten tot alle Godts-dienstigheyt vervoorderen, ende met alle krachten aerbeyden, dat alle menschen haer selven souden versacken, ende Godt dienen naer behoorte. De goddelijcke liefde, die in haer herte soo brandigh was, en gedooghde niet, dat haeren yver, of aen de jonckheydt, of aen den ouderdom soude ontbreken. Men

Men fagh haer loopen, soo binnen, als buyten de stadt, om alle de thien of twelf-jaerige kinderen, t'faemen te vergaederen in haer huys: alwaer sy de selve neerstelijck in de Christelijcke leeringhe onderwees, ende kennisse gaf, soo vande sonden met de welke sy de goddelijcke Majesteit vertoornt hadden, als van de middelen, die Godt verjont heeft om de selve door een goede Biechte uyt te wasschen.

Dese kinderen, bequaemelijck onderwesen zijnde, wierden van *Agnes* self naer de Kercke gheleydt, om haer biechte by den Priester te spreken: Ende door haer neerstigheyt wiert dese jonckheydt tot soo loffelijcke gewoonte gebrocht, dat een goet ghetal, sonder vermaent te worden van self quam, soo om in't huys van *Agnes* onderricht te worden, als om inde kercke te Biechten.

Naer dat desen yver inde minder-jaerighe wel ghe-luckt was, inden welcken sy volherdigh gebleven is: heeft sy den selven oock vervoordert tot oude mans ende vrouwen. Onder de welke sy sommige soo on-ervaeren bevonden heeft inde noodighe wetenschap haerder Saligheyt, dat sy geen kennisse en hadden van 't toekomende leven, ende van d'onsterffelijckheydt onser siele: want sy van gevoelen waeren, dat onse siele sterft met het lichaem, ende dat hier naemaels, noch loon van goede wercken, noch straffe van quaede te verwachten staet. Dese wierden van *Agnes* behendelijck ende vriendelijck tot het aenhooren van soo noodighe onder-richtinghe aenghelockt om te leeren, wat sy doen ende laeten moesten, volghens de plicht van een goet Christen mensch.

Waerender sommighe die de Biechte, om de groot-
H heyt

heyt haerder sonden, seer schroomden; *Agnes* geliet sich als of sy noch grooter sonden bedreven hadde: ende bekende opentlijck, dat dit de waerheydt was. *VWant*, seght sy, *mijn eyghen sonden zijn my altijd swaerder voor mijn ooghen, als de sonden van andere, ja als alle sonden des werelts te saemen ghevoeght*. Dit is't gevoelen van oprecht ootmoedige sielen. Desen yver heeft aen *Agnes* soo wel geluckt, dat sommighe hun verborgen ende grove sonden aen *Agnes* kenbaer maeckten, die sy te voren, om al wat'er is, of te verwachten staet, aen geenem Biecht-vader souden verklaert hebben.

Als dese Sondaeren dit lock-aes in gheswolgen hadden, quam sy voorder, ende verweckte hun, om vergiffnisse van Godt te bidden, met vast opset van betternisse, ende daer na een goede Biechte te spreken: ende sy verkreegh haeren wensch. Soo voorderde sy op alle manieren de Saligheyt van haeren naesten. Laet ons hier van eenighe gevallen in't besonder voorstellen.

Daer was een man seventigh jaeren out, die in haers Vaders huys dickwils verkeerde: *VWant* hy den Voerman was, die van dat huys-gefin gebruyckt wiert, als jemandt vande huys-ghenoten naer een andere plaetse moest reysen. Sy hadde verstaen dat desen Voerman vande Roomsche Kercke afvalligh was, ende vlamde tot sijn bekeeringhe: Sy begolt dit werck met heftighe gebeden tot Godt, op dat hy tot het licht des geloofs mochte komen: Voeghde sich altijd by hem, alshy tot haers Vaders huys quam: Sprack met hem vriendelijck: Verthoonde hem sijn dolingen: onderwees hem met alle haer vermoghen. Hy weerde sich in't beginsel: maer bekende ten lesten de waerheydt,
met

met voor-nemen van alle ketterye te verfaecken. Sy gonck dan met hem naer de Kercke, om hem tot de Biechte te leyden: Maer door den teghenstrijdt die hy inwendelijck voelde liep hy meer als eens uyt de Kercke ende uyt d'oogen van *Agnes*. Sy en gaf den moet niet verloren, maer hiel vast aen, tot dat hy gewillighlijck naer de Kercke ende naer den Biecht-stoel gegaen is: Ende sy ghetuyght, dat hy goet Catholijck ghestorven is.

Eene oude vrouwe, niet min vervoordert in jaeren, als den voor-seyden man, en wilde niemant hooren, aengaende de saeken der Saligheydt, oock niet den Pastoor: Sy en gongh noyt ter Kercke. Men wist niet van wat gesintheyt sy was. Sy viel in een sieckte: wiert alsdan van haer vrienden vermaent ende verweckt, om den Pastoor t'ontbieden, ende sich wel te stellen met Godt. Maer de krancke en wilde alsdan hier van niet meer hooren, dan te voren, als sy ghesont was. Ten lesten, inwendighlijck beweeght wordende, badt sy dat men *Agnes*, die voor een Jagerisse der sielen bekent was, versoecken soude, om eens by haer te komen. *Agnes* vloogh daer na toe: Sprack met dese vrouwe vande saeken die haer siele belanghden: Maer de siecke en wilde den raet niet volghen, die haer voor-gestelt wiert. Daer-en-tusschen versocht *Agnes* heymelijck de voor-spraeke vande Moeder Godts, tot Saligheydt van dese siele: Ende stelde aen de krancke voor ooghen dese twee Artikelen des Gheloofs: *Ghemeynschap der Heylighen*, *Vergiffenisse der sonden*. Dat wederspannigh herte wiert hier mede gheraecht: Sy gaf haer over: Ontfongh d'onderwijsinghen, die van *Agnes* voor gestelt wierden: Heeft haere Biechte gespro-

ken; ende haeren Saligh-maeker genut: Ende is naer eenighe daeghen ghestorven.

Om dese ende diergelijcke yvercken, in de welke *Agnes* onvermoeyelijk vvas, waeren de Luthersche op haer soo seer verbittert: dat sy haer wel souden verscheurt hebben. Maer hier door wiert *Agnes* noch meer tot dese wercken gedreven: ende hadde sy dese tegensprekers insgelijcks vande dolingen tot de vvaerheyt kunnen brenghen; soude veerdighlijck alle krachten van ziele ende van lichaem duysent en duysent-mael hier toe besteedt hebben.

Dit waeren de beginselen der Hemelsche vruchten, die sy daer-nae noch voorder onder haeren naesten behaelt heeft.

XI, C A P I T T E L.

*W*ordt met inwendighe benautheden overvallen.

Op desen tijdt wierdt *Agnes* seer overvallen met droefheyt, met scrupulen, met inwendige onruste des geests: die haer voedsel namen, door dien dat sy dese stooringen haerder ziele aen niemandt, oock niet aen den Biecht-vader, te kennen gaf: 't welck sy behoorde gedaen te hebben. Want foodaenige ontsteltenissen veel moeyelijcker ende sorghelijcker zijn, als aen de ziele eenen geestelijcken leydsman ontbreckt.

Sy gongh al quelende: men sagh de droefheyt uyt haer oogen ende ghelaet: de lichaemelijcke vrolijckheyt, ende 't geselschap der menschen, was haer pijnlijck, ende d'eenigheyt haeren troost. Alsmen in haers Vaders huys met singen of dansen den tijdt passeerde, 't ghe-

t'ghene dickwils ghebeurde, gongh sy haer ergens in een hoexken verfteken, om niet gevonden te worden, ende dit vermaeck t'ontgaen, dat haer seer walgelijck was.

Dit swijgen ende dit gebreck van leydsman soude sekerlijck haer verdervenisse by-gebrocht hebben, ten waere sy soo driftigh hadde gheweest tot het ghebedt. Want ghelijck een schip dat inde woeste zee sonder roer ende stierman sweeft, opentlijck in gevaer is, van op een sandt-plaete of klippe te verongelucken: alsoo een ziele tusschen dese ontsteltenissen, als haer eenen voorfichtigen stierman ontbreckt, is in duysent perijckelen van te vallen ende te vergaen. Maer t'ghebedt heeft haer staende gehouden: tot het welck sy soo by daghen als by nachten seer gedreven wierdt, alle voldoeninge ende vreught daer in vindende.

Sy pleegh aen den Pastoor van Wassenbergh alle weken te biechten, sonder nochtans haer inwendige droeve gesteltenisse te verklaeren: Maer desen troost wiert haer oock ontrocken, want die stadt langen tijt sonder Pastoor was.

Sy gongh dan alle Saterdaghen van VVassenbergh nae Ruremonde (welcke stadt dry mijlen van VVassenbergh licht) om aldaer by de Paters der Societeit Jesu te biechten, die sy in groote weerde hiel: ende keerde den selven dagh weder nae VVassenbergh. Sy dede dese reyse van ses mijlen te voet, ende nuchter: op die dagen geen ander voedsel nemende, dan alleenelijck s'avonts een kleyn stuxken broots, ende eenen teugh waters. Dit was haer bereydinge tot de Sondaeghsche Communie. Desen wegh om by de Paters te biechten, dede sy soo geerne ende soo vlijtigh, dat sy over den

wegh scheen te vlieghe, soo sy seght.

Maer eylaes dit menighvuldigh reysen naer Ruremonde, al was 't haer troostigh, en was niet baetigher tot genesinge van haere inwendighe siekten, als het biechten aen den Pastoor: om dat sy haer quellingen niet meer kenbaer maecte aen dese Biecht-vaders, als aen den voorgaenden. Niet wetende dat het nuttigh, ja noodigh is, d'inwendige gesteltenisse aen eenigen deughdelijcken ende ervaren stierman te verklaren: principaelijck aen zielen, die sich wat hooger inden wegh der deughden verheffen; of met besondere bekoringen overladen worden.

Daer nae quam tot Wassenbergh eenen nieuwen Pastoor: die sy tot Biecht-vader nam. Maer alsoo veel volcks met de heete kortse bevanghen wiert, vvelcke siecken, den Pastoor volgens sijn plicht moest bystaen (en die *Agnes* uyt liefde oock by-stont, loopende overal by de siecken, naementlijck by de arme) is den Pastoor vande selve kortse ghevat ende gedoot geweest.

Den dagh eer hy stierf quam *Agnes* met haer benaut ende beswaert herte aen zjn bedde: ende ten lesten openende haer inwendighe gesteltenisse, die soo langh besloten geweest was, gaf hem den oorspronck van soo langhdurige droefheyte ende benauwtheden te kennen: Seggende, dat sy begeerigh was Godt oprechtelijck te dienen: dat sy dit niet konde doen in haers Vaders huys, daer sy geen ruste vondt: dat sy door de lammigheyte haerder armen tot den Cloosterlijcken staet onbequaem was: dat haeren gheest ghepranght vviert, om Godts vville te kennen, aen-gaende den staet haers levens; ende sijnen wille diesaengaende niet achterhaelen konde. Waer op den Pastoor antwoorde:

woorde: *Dochter weest te vreden, Godt heeft voor u wat anders voor handen als een Clooster.* Agnes voelde grooten troost in dese woorden: verhopende haest t'achterhaelen, wat Godt diesaengaende voor handen hadde, ende pooghde sich tot d'inwendige ruste des herte. Soo haer van den Pastoor bevolen was.

Den volgenden dagh stierf desen Pastoor: vanden welcken *Agnes* dese getuygenisse geeft, dat hy een seer godtvruchtigh man was, ende heyligh van leven: dat hy vroegh van Godt schijnt uyt de werelddt gehaelt te zijn, om onder soo rouwe schaepen niet bedorven te worden: dat-men naer sijn doot vele instrumenten gevonden heeft, die hy gebruyckte tot kastinge van sijn lichaem.

XII. C A P I T T E L.

Haere sieckte ende ghenesinghe van haer lammigh ydt door de Moeder Godts, die haer verscheyde reysen openbaert.

DEn voorseyden Pastoor was weynighe daeghen doot, als *Agnes* vande selve heete kortse gevat wiert, die inde stadt seer ghemeyn was: Ende dat soo fellyck, dat-men luttel of gheen hope van haer leven sagh.

Door dese kortse, ghelijck t' meermaels gheschiet; wiert sy soo doof, dat sy d'ure niet en hoorde slaen: O^r versulckx versocht vande ghene die in de kamer waeren, dat-men haer soude vermaenen als d'ure sloegh. Want sy aldan gewoon was een ghebedeken ter eeren
van

van onse Lieve Vrouwe te lesen, dat sy niet meer in haer sieckte, als in haer ghesontheydt, wilde achter laeten.

Siecker wordende ende merckende haer teghenwoordigh perijckel van sterven, gaf sy last, dat men den Pastoor soude roepen, om haer de leste Kerckerechten te gheven. Desen brocht haer de H. Communie, dogh het H. Olyffel niet. Sy badt om dit oock t'ontfanghen: Maer te vergeefs, want het ghebruyck van dit H. Sacrament was in die stadt vergaen, ende ganschelijck te niet. Dit wist *Agnes* seer wel: die daerom soo veel te heftiger het H. Olyffel vraeghde. Men riep den Pastoor noch eens: Maer hy en quam niet te voorschijn. Naer dat hy meermaels geroepen was, is hy ten lesten ghekomen, ende heeft haer oock met dit Sacrament versterckt, van welcke gratie sy grootelijckx Godt bedanckt heeft.

Den Kostler die daer teghenwoordigh was, heeft alsdan bekend, dat dit d'eerste reyse was, dat hy dit Sacrament hadde sien gheven: Al-hoe-wel hy meer als twintigh jaeren aldaer Kostler gheweest was. Ende *Agnes* ghetuyght, dat van dien tijdt, de ghewoonte van dit Sacrament te gebruycken in haer Vader-landt hernomen is, ende noch duerde, als sy naer vele jaeren dit gheschreven heeft. Soo dat sy groote reden hadde om Godt hier over te loven ende te dancken: Want behalven de gratie, die sy hier door verkregen hadde, heeft sy door t'ontfanghen van dit H. Sacrament, in haer Vader-landt het ghebruyck herstelt van soo Heylighen Pandt, die Christus tot versterckinghe des lichaems ende suyveringhe der siele ons achter-gelaeten heeft. t'Heyligh Olyffel ontfanghen hebbende, ende
seer

seer kranck wesende, viel sy als in swymelinghe, ende scheen een stemme te hooren, die tot haer seyde: *Vat begheert ghy?* Waer op sy door verbaestheyte ende verschietinghe met luyder kele riep: *Iesus Maria Anna.* Wat hier voorder gevolght is, sal ick met haer eyghen woorden verkläeren, die sy met groote teghenheyde ende beschaemtheyt gheschreven heeft, om aen den wille van haeren Biecht-vader te voldoen: Want haer ootmoedigh ghemoet, t'welck van alle schriftelijcke verkläeringhe seer afkeerigh was, besonderen tegenstrijt voelde, als sy ghenootsaect wiert iet besonders t'openbaeren. Sy schrijft aldus.

Aen my vuylste aerd-worm verthoonde sich (ick voele altijd soo groote beschaemtheyt, in dit ende dierghelijcke dinghen te schrijven, dat ick alsdan wensche in een onbekende plaetse te sitten, tot den lesten dagh toe. Ick en wete niet waerom, dat men my moeyelijck is, in een saeke die ick soo quaelijck doen kan, door mijn groote onweerdigheyt. Nu terwijlen ick sien, dat het den wille Godts is, dit te schrijven, sal ick door de hulpe van Godt Almachtigh hier in voortgaen) soo verthoonde sich dan, aen my soo groote sonderesse, de Koninginne van Hemel ende Aerde, met eenen langhen mantel bekleedt, soo t'scheen, die van buyten ende van binnen vol sterren was, verghefelschapt met een menighe van Maeghden. Sy gheboodt my mijn armen wyt te steken: de welcke haer Majesteyt raecte ende ghenas: Och dese beschaemtheydt die ick hier in ghevoelde, en is niet wyt te spreken, noch en sal die noyt vergheten. Soo schrijft Agnes: Ende voeght hier by noch eenighe andere jonsten die sy alsdan vande H. Maghet noch voorder verkregen heeft.

Sy verlanghe grootelijckx om te weten, of haer Vader tot sijn eeuwighe saligheyt soude komen. Want

gemerckt dat hy met meer andere, in soo bedorven eeuwe, seer flauwelijck de bewaernisse van sijn ziele bencerstighde, ghelijck aen *Agnes* ende aen de stadt wel bekent was: Vreesde sy, met haer over-groote droefheyt, voor sijn eeuwighe verdoemenisse. Ende gelijk sy soo vierigh was, om andere menschen, die haer vrent waeren, tot boet-veerdigheyt haerder sonden ende tot Godt te brenghen: Soo was sy veel vieriger, om door lijf-kastijdinghen ende menighvuldighe ghebden, de ziele van haer eygen Vader te winnen.

Als sy dan in seer groote begeerte was, om te weten wat van haer Vader inde lange eeuwigheyt geworden soude, ende kennisse van dese saeke aen de H. Maghet versocht: Verthoonde sich de Moeder Godts wederom, op de selve maniere als voren: Ende te saemen wiert aen *Agnes* haeren Vader verthoont maer heel swert. Alsdan seyde de H. Maghet tot *Agnes*: *Hy sal behouden zijn door 't ghebedt.* Hier was *Agnes* seer blijde, ende te saemen seer droef. Blijde om sijn Saligheyt: Maer droef om sijn swertheydt, door de welcke den quaeden staet van sijne ziele schein beteekent te worden. Soo verdween wederom dit gesicht.

Dan hadde *Agnes* noch wat vergeten, ende voelde groote genegentheydt om noch voorder iet anders te vraeghen: Verwondert zijnde over haer selven, hoe dat sy, wesende soo ellendigen Niet, soo stout was, dusdaenige verholentheden van d'opperste Koninginne des Hemels soo vermetelijck af te vraeghen. Sy vraeghde dan met groot verlangen, of sy in een Klooster soude gaen, of niet. De H. Maghet, sich voor de derde reyse verthoonende, antwoorde: *Neen, ghy en sult in gheen Klooster gaen.* Alsdan versocht sy ende badt
noch

noch voorder, om door de jonste vande selve Maghet eenen leydsman te moghen bekomen, die haer volghens den goddelijcken wille bestieren soude: Ende hoorde vande H. Maghet: *Ick sal u eenen besorgen: volght hem, ende weest hem ghehoorsaem.*

Dit was het eynde van alle dit gesicht: Maer de gerustheyt ende vreught, die *Agnes* in haer ziele voelde, bleef daeren. Sy loofde Godt, met alle haer vermogen, over de groote weldaeden, die sy van zijn gebenedijde Moeder ontfanghen hadde: Ende bevont dat alle lam-migheydt ende alle pijnen haerder armen verdreven waeren: Die van dien tijdt gesont ende sterck gebleven zijn.

Maer de deirlijcke ghesteltenisse inde welcke sy de ziele van haeren Vader gesien hadde, beswaerde haer soo grootelijckx, dat sy sonder eenigh uytstel sijn beternisse socht te verwoorderen. Sy vvenschte hem te spreken, te vermaenen, te bidden, te vervvecken tot veranderinghe ende beternisse des levens: Maer uyt vreesse van eenighe sieckte te behaelen, en quam den Vader ontrent de kamer niet, daer *Agnes* sieck lagh. Soo heeft sy dan haer suster, die haer diende, vervveckt, ende vvackerlijck aen-gepraemt, dat sy met alle krachten hem soude vervvillighen ende aen stouven, om een goede Biechte te spreken. Dit seyde de Suster toe: Maer of sy't ghedaen heeft, en vveet *Agnes* niet.

Naer de voorseyde jonsten die sy vande H. Maeget verkregen hadde, begon sy terstont van haer sieckte te beteren, ende stercker te worden, maer allenxkens. Noch te bedde ligghende onderhiel sich met de voorgaende veropenbaeringen, Godt hier over loyende en-

de gebenedijdende, met opset van voortaan vieriger hem te dienen.

XIII: C A P I T T E L.

Wat naer dese sieckte gheschiet is.

DE volle gesontheit van haer lichaem, naementlijk van haer lamme armen bekomen hebbende, stelde sy een beter ende vieriger leven aen te vatten, dan sy tot noch toe ghedaen hadde. Heeft aldan vastelijck voor-genomen, geen gecoleurde kleederen meer te draeghen, maer swarte: die nochtans naer de wereldtsche, ende niet naer de gheestelijcke maniere gemaect wierden.

Sy hernam haer gewoonelijke oeffeningen: maer met meerdere sorghvuldigheyt. Want haer docht datse naer diergelijcke jonsten des hemels nauwer op haer hoede moest wesen, dan sy tot noch toe geweest was. Haer herte was op een andere wooninghe, daer sy min soude spreken met menschen ende meerdere eenigheyt vinden: want aldan, soo haer docht, soude sy het godtvruchtigh leven eerst oprechtelijck kunnen beginnen, als sy, sonder jemandts by-wesen, volle vryheyt soude genieten, om meer te vasten, meer te bidden, ende 't lichaem meer te kastijden. Vanden anderen kant wiert sy gepraemt om by haer Vader te blijven, ende de beternisse sijns levens te vervoorderen.

Den Pastoor die nieuwelijcks te Wassenbergh gekomen was, hadde sijn woonstede in haers Vaders huys genomen: eenen man van seer goet ende strenghe leven, met den welcken *Agnes* seer geerne sprack, ende
seer

feer dickwils: gemerckt dat sijn t'samenspraecken, haer onderrichtingen waeren in het geestelijck leven. Dese onderrichtingen waeren haer noodigh: Want al was haeren geest met godtvruchtige bedenckingen, groote lijf-kastijdingen ende andere Godtsdienstige wercken vele jaeren geoeffent geweest, sy was nochtans in d'oprechte wetenschap van't geestelijck leven tot noch onbedreven: gemerckt dat sy, op haer eygen vernuft steunende, hier ende daer, door onwetenthey, de paelen vande reden te buyten gongh.

Sy verstont van desen Pastoor dat het niet te prijzen is, groote lyf-kastijdinghen, sonder oorlof van den Biecht-vader t'ondernemen. Hier over stont *Agnes* verwondert, die buyten wetenschap van haeren Biecht-vader, soo vele jaeren, soo straffelijck haer lichaem onthaelt hadde. Sy verfocht de reden van dese lesse te weten: die haer oock gegeven wiert. Sy vviert indachtigh, dat de *H. Maeghet* haer belast hadde aen haeren bestierder gehoorsaem te zijn: hier toe vvas sy gewilligh: maer desen Pastoor, soo haer docht, en vvas den leydsman niet, die haer toe-gheseyt vvas. Niet te min stelde desen te volgen, ende te gehoorsaemen, tot dat den anderen die haer vanden Hemel gheschickt vvas, soude verschijnen.

Overfulcks gaf sy aen desen Pastoor volle kennisse van haer lijf-kastijdingen, om niet berispelijck voor Godts oogen te zijn: ende heeft hem oock voordere rekeninge van haer inwendige gesteltenisse ghegeven, soo langh als hy daer vvoonachtigh was. Den Pastoor verboodt haer sommighe van haer lijf-kastijdinghen voorder te ghebruycken, die hy oordeelde ongeregelt te wesen; sommige liet hy toe, volgens haer gewoon-

te. *Agnes* volghde sijn bestieringe, ende vvas hem gehoorzaam, met inwendige ruste van haeren geest.

Het principaelste dat sy in dese jaeren voor hadde, was de beternisse van haeren Vader. Maer al brocht sy met alle neerstigheyt hier toe te vveghe al wat mogelijk vvas: nochtans en volghde dese veranderinghe, soo spoedelijck niet, als sy wel wenschte, niet-tegenstaende, dat sy de selve door haer gebeden, soo by nachten als by dagen vanden hemel versoecht.

Dit goet voornemen, dat sy seer innighlijck te rherre nam, wiert eenighsints gestut door haeren Broeder, die een seer deughdelijck Priester, ende inde stadt van Ceulen in kerckelijcken dienst was. Desen onwetende van't gene *Agnes* ten opzicht van hunnen gemeynen Vader voor hadde, versoecht haer om te Ceulen te komen wonen, ende sijn huyshouden te bestieren.

Dit en beviel aen *Agnes* geensins: soo om dat de sorghe des huyshouden achterdeeligh was aen haeren geest, die tot stilligheyt ende eenigheyt ghedreven wiert; als principaelijck, om dat sy haeren Vader niet socht te verlaeten, voor dat hy aenghenaemer soude zijn aen Godts ooghen. Maer of sy wilde of niet, wiert door haeren Vader genootsaeckt naer Ceulen te reysen, ende by haer Broeder te wonen.

Eenighen tijdt daer gheweest zijnde, kreegh sy de vierdaeghsche kortse: meer uyt onruste om haers Vaders quaede conscientie, soo sy seght, als uyt andere reden. Want haer ziele hier door, dagh en nacht soo gepijnicht wiert, dat oock haer lichaem door de grootte sorghe van sijn saligheyt, de ghesontheyt verloren heeft. Dese reden van haer ongesontheyt, die de grootste was, en gaf sy niemant te kennen, maer brocht

an-

andere redenen by, die minder waeren: seggende dat de sorghe van't huyshouden haer te lastigh viel, ende de locht van Ceulen haer schaedelijck was: ende verfocht om dese redenen naer huys te keeren. Alhoewel sy niet verhoort en wiert, ende geenen oorlof kreegh om haers Broeders huyshouden te verlaeten: is evenwel in't midden van den winter, met groot ongemack, sieck zijnde, naer Wassenbergh weder-gekomen: dencende dat sy den wille Godts meer moest involgen, als den wille van haeren Vader. In dese weder-komste hadde haeren Vader misnoeghen: maer *Agnes* groote blyfchap. Of hy suer sagh of niet, 't was tot sijn eeuwigh welvaeren, dat sijn Dochter tot hem quam.

XIV. CAPITTEL.

Sy brengt haeren Vader tot een beter leven; die Salighlijck sterft. Daer en tusschen vindt sy eenen Biechtvader naer haeren wensch.

VAN Ceulen weder gekeert zijnde, heeft sy twee jaeren by haeren Vader gewoont: Dat is tot het eynde sijns levens. Het schijnt dat Godt haer gedreven heeft om haers Broeders huys-houden te verlaeten, ende tot haeren Vader weder te keeren: Want met haere weder-komste, heeft den Vader een ander leven begoft.

Hy wiert alsdan ten lesten beweegt, door de goede vermaeninghen, ende vierighe verweckfelen van dese Dochter: ende luysterende naer haer woorden, schickte sijn leven naer d'onderwijfinghen, ende nae d'exempelen, die sy hem gaf. Soo verre, dat hy oock
by

by nachten sijn ruste verliet, ende op-stondt om met leetwefigh gemoet sijn ghebeden te storten: Bemerkende, dat sijn Dochter ghewoon was, dit oock by nachten te doen.

Dit was een saecke die over groote vreught aen *Agnes* veroorsaecte, gelijk-men wel dencken kan: Hier en wiert haer gesontheydt niet beschaedicht, door de forge van't huys-houwen: Geenen arbeyt en viel hier lastigh, die verlicht ende gesalft wiert, door soo ghewenschte veranderinghe. In dese Godts-dienstigheyt ende Heylighe Oeffeninghe is haer Vader tot'er doot stantvastigh gebleven: Maer eer wy tot sijn afsterven komen, sullen wy bemercken, hoe sy den leydsman ende bestierder van haer ziele bekomen heeft, die haer vande H. Maghet toe-geseyt was.

Sy liet haer voorstaen, dat desen leydsman eenen Pater van de Societeyt Jesu soude wesen, ende dat sy dien te Ruremonde moest soecken. Sy gaet dan naer die stadt op den Sondagh van Vasten-avont: Als wanneer, inde Kercke der Societeyt, Bid-daegen ingestelt wierden, om de uytgestortheyt ende sonden der menschen op die daegen te beletten, ghelijck noch in dese tijden geschiet.

Komende in dese Kercke, en vont daer niemant van de Paters, met de welcke sy te voren eenighe kennisse hadde: VVant dese naer andere plaetsen versonden waeren: Keerde sich dan tot het Belt vande H. Maghet, dat in die Kercke ghe-eert wiert, ende badt de Moeder Godts, om door haer bestieringhe, volghens haer toe-segginghe, eenen leydsman t'ontmoeten: versoeckende ootmoedelijck dat desen leydsman niet sacht, maer straf over haer, ende haere sonden soude wesen.

Naer

Naer dit gebedt staet sy op, ende voeght sich aen eenen Biecht-stoel tot den welcken sy inwendelijck scheen ghedreven te worden: Alwaer sy eenen Biecht-vader ontmoet heeft, die haer wel beviel om sijn strafheyt. Haer Biechte gesproken hebbende, begoft sy met desen Pater te handelen van haer inwendighe gesteltenisse, naementlijck vande begeerte, die sy over vele jaeren gevoelt hadde, om buyten alle gewoel des wereldts, in eenigheydt, haeren Schepper te dienen. Te kennen gevende dat sy dese eenigheydt niet ghenieten konde, soo langh als haer Vader noch leefde: Dat sy die terstont onthelsen soude, naer sijn afsijvighydt: Dat sy daer-en-tusschen versocht van sijn Eerw. ghestiert te vvorden, ende in alles soude ghehoorsaem zijn.

Den Pater gaf haer eenighe geestelijcke ondervij-singhen, die sy in haers Vaders huys soude oeffenen, soo langh als Godt sijn leven soude bevvaeren: Ghe-doogende dat sy te Ruremonde haer vvooninge soude nemen, vvaer het saecken dat haer Vader voor haer quaeme te sterven.

Naer dat *Agnès* eenigen tijdt volgens d'onderwijs-singhen van desen Biecht-vader over-gebracht hadde, ende haeren Vader twee jaeren volhert hadde in d'onder-richtingen van sijn Dochter; is desen met een kortse bevangen geweest, die hem op den tijdt van vyf of ses daegen tot het eynde sijns levens gebracht heeft. Hy hadde alsdan seer groot leetwesen van sijn misdaeden, ende sprack verscheyde reysen sijn Biechte: Ontfonck godtvruchtelijck sijn Kercke rechten: Ende stierf met grooten rouw over sijn sonden.

De Ghebeden soo van *Agnès* als van andere, en
K heb-

hebben hem naer sijn afsterven niet ontbroken, ende nochtans is sijn ziele door Godts rechtveerdigh oordeel, meer als twee jaeren in't Vagevier gesuyvert geweest, gelijk aen *Agnes* veropenbaert wiert, naer dat sy langhen tijdt te Ruremonde ghewoont hadde. Sijn geboorte in den Hemel sal ick voeghen by sijn doot, ende dat met d'eygen woorden van *Agnes*: Sy schrijft aldus.

Als ick wat meer dan twee jaeren hier (te Ruremonde) gewoont hadde, verthoonde sich de siele van mijn vader Saligher, die ick by nae vergheten hadde, meynende dat-se nu verlost was. Sy was my ghestaedighlyck voor ooghen: met 't saemen gevogghde handen, seer biddende, om van my gheholpen te worden. Met een soo droef gelact, ende soo droeve teekenen van begeerte om hulpe te verkryghen, dat ick 't met gheen woorden kan te kennen gheven. VVant my niet en dunckt, dat iemant in dese werelt soo groote teekenen van begeerte kan bewysen, in wat swaerigheyt hy oock waere. Ick en durfde dit aen niemant seggen: Gongh wel vierbien daeghen seer droef, door het gedurigh aenpraemen van dese ziele. Ick seyde 't ten lesten aen mijnen Biecht-vader; ende dat dese ziele my gheseyt hadde: Laet dry missen voor my lesen. Mijnen Biecht-vader seyde my, dat ick dry guldens om Godts-wille soude gheven: Ende dat hy die dry missen voor de ziele doen soude: Ende dat ick in elcke misse voor die ziele soude komen bidden. Het welck ick door Godts gratie dede. Soo haest als ick de dry guldens tot dit opsicht om Godts-wille ghegeven hadde, was die ziele met een stil ghelact voor mijn ooghen. Inde leste misse vande dry, bedanckte sy my: Met belofte, niet op te houden van bidden, tot dat sy my inden Hemel soude sien, daer sy nu gonck, 't welck ick sigh. Gheloost moet Godt zijn vader eenwigheyt: Amen.

X V. C A P I T T E L.

Sy doet belofte van eeuwighe Suyverheyt.

OVer vele jaeren wiert *Agnes* inwendighlijck aengepraemt, om haer suyverheyt voor altijd met belofte Godt op te draeghen: Maer sy was tot noch, aen soo goede inspraecken wederspannigh gheweest. Niet dat sy eenighe gedachten hadde van te trouwen: Maer uyt enckele vreesse, van teghen dese deught door eenige kranckheyt ergens te misdoen, ende dese sonde aldus te vergrooten, als sy tot de suyverheyt door belofte soude verplicht zijn. Dat dese belofte, aen Godt ende sijn H. Moeder seer aengenaem, ende aen de ziele seer profijtigh is, was haer wel bekend: Daerom en wilde sy oock niet sterven, sonder de selve ghedaen te hebben. Maer om de reden, die gheseyt is, stelde dese verbintenisse altijd voorder en voorder uyt. Doch die uyt vreesse van te sondighen, van dese belofte wederhouden wiert, is uyt vreesse van te sterven, van Godt aengejaeght, om dese belofte te doen: Ende dat op de maniere als volght.

Met de doodt van haeren Vader, versocht haeren Broeder den Priester, dat sy soude weder keeren naer Ceulen, ende gelijk te voren, sijn huys-houdster vvesen. Dit socht *Agnes* af te slaen, om haer lanck ghevvenschte vvooninge tot Ruremonde te nemen, als de ses vveken naer haers Vaders doodt soudent eyndigen: Maer desen Broeder en hiel niet op van praemen, om haer te verwillighen tot dit ampt. Sy keerde sich tot Godt, ende tot sijn H. Moeder: Versoeckende den

bystant des hemels, om ten lesten van alle huys-forgen ontlast te vvorden, ende tot haer gevvenschte eenigheyt te geraecken.

Besigh zijnde met dit versoeck vvierdt op eenen morgen-stont invvendelijck sterck aengedreven, om met alle spoedigheyt naer Ceulen te reysen. Sy gevoelde merckelijck dat dit Godts in geven vvas: Ende en vvist geen reden, vvaerom Godt dese reyse, ende dat soo spoedelijck van haer begeerde. Evenvvvel, om tegen den vville Godts niet te misdoen, doet sy sonder uytstel een karre inspannen, ende vergeselschapt zijnde van haer getrouvde Suster vertreckt sonder uytstel naer Ceulen. Jeder een, die dit sagh, vvas vervvondert, siende haer soo driftigh tot een reyse, tot de vvvelcke sy te voren opentlijck soo teghen-vvilligh gevveest vvas: Ende oordeelden dat sy veygh vvierdt.

Als dese twee Gesusters op den selven dagh ontrent Ceulen quaemen, ontmoet haer eenen Bode, bootschappende dat haeré Broeder vande peste seer cranck lagh: door welcke swaere ende onverwachte tijdinghe dese twee Susters soo verslaeghen waeren, dat sy t'saemen-raemden, of sy voort-rijden souden, of weder-keeren naer Wassenbergh. *Agnes* self, die in haere jonckheyt op de peste soo luttel gepast hadde, vondt nu seer groote tegenheyt ende wederspannigheyt om in dat sorgelijck huys te gaen. Met Godt sich beraeden hebbende, besluyt sy voort te gaen, sich overgevende in Godts handen, om van haer te schicken't gene tot sijn glorie dienstigh soude wesen: ende beweeght haer Suster om het selve te doen. Soo zijn sy dan naer Ceulen voort-gereyft, ende tot het huys van haeren siecken Broeder gekomen.

Hier

Hier voelde *Agnes* grooten strijdt in haeren gheest, door 't achterdencken van dese behaelijcke sieckte te vatten: niet soo seer door vreesse vande doot, als om dat sy de belofte van Suyverheyt tot noch niet ghe-daen hadde, die sy voor haer af-sterven wilde doen. Ende insfende dit tegenwoordigh perijckel, vondt geraedicht dit veroudert voor-nemen op het spoedighste te volbrengen. Sy is dan s'anderdaeghs naer de kercke getrocken: ende heeft haere Suyverheyt aldaer met belofte eeuwiglijck aen Godt op-gedraegen.

Sy bespeurde, dat dese belofte, al wierdt sy door vreesse uyt-geperst, aen Godt aengenaem was: door de vermeerderinghe der Goddelijcke liefde, die sy van dien tijdt soo merckelijck in haer ziele gevoelt heeft, dat sy bekent, die met gheen woorden te konnen uyt-leggen: ende voeght hier by dese woorden.

Hoe wonderlijck is Godt in sijn wercken, die alles op sijnen tijdt weet te bestieren! Hy weet hoe, ende door wat middel hy ons tot hem naerder sal trecken: besonderlijck een soo quaet schepselken als ick ben, dat haeren Godt niet en wilde volghen, ten zy dat hy de roede inde handt nam, om my te geesfelen. Och wonderlijcken Godt! Wat tonghen sullen uwen lof konnen uyt-spreken? 'en is al niet. Heere: weest ghy self uwen lof, glorie ende danckbaerheyt inder eeuwigheyt, Amen.

Als haers Susters man hoorde, dat desen Priester, sijn schoon Broeder, vande peste sieck lagh, ende dat sijn huysvrouwe in foodaenigh gevaer was: is hy met alle haeste naer Ceulen gereyst, ende heeft sijn vrouwe, ende sijn schoon-Suster *Agnes*, uyt dat huys ghetrocken, ende naer Wassenbergh ghestiert: midts dat aen den siecken geenen dienst, of menschelijcke middelen ontbraken.

Sy en waeren nauwelijcks t'huys gekomen, of kregen tijdinghe dat desen Broeder, met een Crucifix inde handt ende by nae knielende, seer godtvruchtighlijck overleden was. Soo wiert dit beletsel, van haer wooninghe naer Ruremonde te stieren gheweirt, eerdes weken naer haers Vaders afsterven ge-eyndight waeren: ende soo is *Agnes* tot de belofte gebrocht, die aen Godt ende aen sijn Heylighe moeder soo seer behaeght, eer sy van Wassenbergh naer Ruremonde gekomen is.

XVI. CAPITTEL.

Sy vertreckt naer Ruremonde, teghen den danck van haer vrienden: ende begint te leven onder de bestieringhe der Societeyt.

Hier nae heeft *Agnes* haer langh gewenschte wooninghe te Ruremonde genomen: alwaer sy, tot het eynde haers levens, onder de bestieringhe van onse Societeyt, inde deught gevoordert, ende tot groote volmaecktheyt op-geklommen is, soo wy sullen verhaelen. Sy vertrock naer Ruremonde op eenen Bamis-tijdt: 'tjaer is onbekent, maer uyt haer schriften blijktt, dat sy te Ruremonde woonachtigh was, alswanneer de stad van Breda van den Marquis Spinola belegert ende veroyert wierdt: 't welck in 't jaer 1624 geschiet is.

Haeren Biecht-vader, van den welcken wy hier boven gesproken hebben, heeft haer geraeden, ergens by eenlijck volck haer kosten te koopen. Maer gemerckt dat sy door liefde vande eenigheydt naer Ruremonde ghe-

gedreven wierdt, ende niet en socht met menschen te handelen, dan voor soo veel als Godts dienst, ende de vervoorderinghe des naesten saligheyt vereychte, gelijk sy aen den Biecht-vader te kennen gaf: heeft sy met sijn toestemminghe, by een oudt vrouwken een kamer gehuert, om buyten alle gewoel der menschen; in volle stilheyt Godt te dienen, ende hem alleen aen te hanghen.

In desen tijdt was *Agnes* door menighvuldigh ende langhduerigh vasten soo uyt-gemergelt, ende haer maeghe soo verslapt, dat sy quaelijck eenigh voedsel konde nutten, ende in perijckel van sterven was: ten waere dat den Biecht-vader op het spoedighste haeren al-te grooten yver tot het vasten ghemaecticht hadde. Den welcken verstaende dat sy s'avonts niet het minste pleeghe te nutten, terstont belast heeft, dat sy eenigh voedsel aldan soude nemen: maer de flauwigheyt van haere maeghe en konde dat niet aenveerden. Hy praemde haer even-wel, dat sy met feer weynigh broot te nutten, dese groote maetigheyt soude verminderen, ende allenxkens meer voedsel nemen. Sy is ghehoorsaem geweest, ende heeft aldus het leven behouden, dat tot het uyerste gevaer gekomen was.

Den selven Biecht-vader bemerkte t'allen tijde in *Agnes* een droef gelaet, den mondt by nae spraeckeloos, d'oogen overgoten van traenen: ende ondervondt dat dese ontstekenissen van d'overdenkinghe haerder sonden veroorsaect wierden: Hy heeft haer dan belast, dat sy de beweegh-redenen, die haer tot soodaenige droefheyt verweecten, soude laeten; ende trachten van bly ende vrolijck gemoet te wesen: want den vrolijcken gheeft aen Godt aenghenaem is. Sijn

woor-

woorden hebben terstont alle, soo inwendige, als uytwendighe droefheyt verdreven : niet-teghenstaende dat tegen haer een nieuw tempeest van haer vrienden verweckt wierdt.

Want ghemerckt dat sy teghen den danck van haer maeghschap naer Ruremonde vertroocken was, spannden haer naeste Maeghen te saemen om haer alle haer tijdelijk in komen t'ontrecken, ende haer aldus te praemen om naer Wassenbergh weder te keeren. Maer *Agnes* nu meerder-jaerigh, ende van haer Ouders verstorven, bleef stantvastigh in haer stellinghe : Ende hadde voor-ghenomen, haer voor-nemen niet te veranderen, al hadde sy door armoede genootsaect geweest van deure tot deure te bedelen.

In dese saecke wiert haer de meeste oorloghe aengedaen van den Heere Deken haeren Cosijn, die haer naer Ceulen vergeselschapt, ende in een Clooster gestelt hadde. Desen en wilde niet gedooghen dat-se van de Paters der Societeyt soude bestiert worden : Ende viel haer seer moeyelijk, om dese nieuwe wooninge te verlaeten, en naer Wassenbergh weder te keeren. Als hy met bidden of dreyghen niet en konde op doen : Seyde hy, dat sy tot d'uytterste armoede soude komen : Ende voor sijn, ende voor haers Susters deure komen bedelen, met de korf aen den arm. *Agnes* antwoorde hier op, dat als sy soo ghebreckelijck soude wesen, eerder tot de huysen van vremdelinghen soude gaen, als tot haer Vrienden.

Dese uytwendige swaerigheden waeren groot : Maer geensins moeyelijk aen haeren geest : Want sy in haer ziele soo grooten af-keer ghevoelde van alle tijdelijk goet, dat sy alles verlaeten, of wegh gheven wilde, ende

ende den bedel-sack aen-treken, had'men dit tot Godts glorie dienstigh gevonden. Dit anders wesende, heeft sy haer vrienden in't recht moeten trecken, om van hun ten minsten haer noodigh onderhout te verkrijgen. VVaer in sy van Godt wonderlijck op verscheyde manieren geholpen is, om oock tegen danck van haer vrienden soo veel te bekomen, als haer tot een maetigh leven behoefde.

Desen teghenstoot brocht aen haer ziele dit profijt, dat sy meer en meer af-keer voelende van alle tijdelijck goet, meer op Godts liefde vervallen is, ende stercker ghetracht heeft Godt alleen aen te hanghen.

Om desen drift tot Godt te verwoorderen, ende dit inwendigh ende geestelijck vier meer t'ontsteken, heeft sy in't beginsel van haer komste eenighe daeghen inde gheestelijcke Exercitien vanden H. Ignatius besteedt: door de welcke sy krachtelijck aengestouwt wiert, om haeren eyghen voortganck, ende dien vanden evennaesten te beneerstighen.

K'en vinde nergens in haer schriften, wanneer sy haer wereldtsche kleederen af-gheleyt ende de geestelijcke aengenomen heeft t'welck nochtans in't beginsel van haer komste naer Ruremonde, oft ontrent desen tijdt moet geschiet zijn. VWant in't jaer 1630. als wanneer *Ioanna van Randenraet* geestelijck wiert, was *Agnes* geestelijcke Dochter, gelijk *Ioanna* bekent: Ja was lanck te voren in dese kleederen ghesien, ende grootelijckx geacht geweest om haer sonderlinghe gestichtigheyt, die sy tusschen andere geestelijcke Dochters, soo inde Kercke der Societeyt, als elders liet blijcken, gelijk de selve *Ioanna* getuyght met haer eygen ooghen bemerckt te hebben: Die nergens ghewagh

L

maeckt

maeckt haer anders dan geestelijck gekent te hebben. Uyt welcke getuygenisse gewisselijck schynt te blijcken, dat sy in't beginsel van haere wooninghe te Ruremonde, of daer ontrent, de geestelijcke kleederen aengenomen heeft.

XVII. C A P I T T E L:

Hoe sy in dese jaeren haer selven in't gheestelijck leven ghevoordert heeft.

ALs sy de wereltsche kleederen afgheleyt ende de geestelijcke, soo nu geseyt is, aengetrocken hadde, en moest sy niet beginnen haer lichaem aen den geest t'onderwerpen, of de krachten haerder siele door het innigh ghebedt tot Godt te stieren (gelijck andere, die haer eerste jaeren in wereltsche ghedachten ende wercken besteden, ende weynighe gheestelijcke Oeffeningen onder-nemen, tot dat sy't geestelijck kleedt aen trecken) maer moest alleenelijck onderhouden ende volmaecken, t'ghene sy van haer eerste bekeeringhe, dat is van haer jonghe jaeren, seer neerstelijck gheploghen hadde.

Dit heeft sy met soo grooten yver ende vierigheydt onder-nomen, dat sy in korten tijdt seer genaedert is tot de volmaecktheydt, ende veel rijcker van hemelsche schatten gheworden is.

Sy dede haer nacht ghebedt volgens haer gewoonte; maer met meerdere innigheyt als te voren: Dede haer Meditatie inden morghen-stont, op de maniere der Societeyt, als oock d'andere godtvruchtighe Oeffeninghen, die haer voor-gheschreven, of toe-gelae-

ten

ten wierden : Ende dat met soo besondere n voortganck , dat sy heele daeghen ende nachten met Godt vereenight was , tusschen seer selfsaeme jonst en des hemels , ende menighvuldighe verlichtinghen.

Sy hadde Godt altijd in alle wercken, woorden ende ghepeysen, voor ooghen : Ende en mocht oock in't minste , aen de inwendighe bestieringhe tot Godt , of goede meyninghe niet ontbreken , sonder merckelijck daer over van Godt ghestraft te worden. Soo seer wiert sy van Godt self aen-gepraemt , om sonder op-houden den loop der deughden te beneerstighen , alleenelijck haeren Schepper voor ooghen te hebben , ende hem ghetrouwelijck met alle vermoghen te dienen , sonder eenighe aenklevinghe tot haer selven of tot eenigh Schepsel.

T'is eens ghebeurt , dat sy eenighe woorden sprack , eer sy met een suyvere meyninghe haeren Gheest tot Godt behoorlijck in-ghekeert hadde : Als wanneer sy daedelijck haer ziele verduystert vont , door d'ontreckinghe van het goddelijck licht , dat gheduerighlijck haer verstant bestraelde , ende door 't ontrecken van dit licht in haere ziele , eene droefheydt voelde , die haer dede segghen : *Och wat droefheydt had' ick daer van. Ick en hiel niet op van bidden ende wenen. tot dat ick dit licht weder kreegh.* Soo groote ghemeynschap hadde Godt met *Agnes* , dat hy noch werck , noch woort in haer ghedooghde , dat niet suyverlijck tot hem ghestiert wiert.

Door dese gheduerighe verkeerighe met haeren Schepper , wiert haer ziele soo begeerigh , om wesentlijck met haeren Saligh-maeker inde H. Communie vereenight te zijn : Dat sy somwijlen door over groote

begheerte tot dit goddelijk voetsel haerder ziele, he el
 quelende ende als redeloos was, ende scheen in dit le-
 ven niet te kunnen verblijven, maer te beswijcken,
 sonderde Communie dickwilder t'ontfanghen, dan
 haer van den Biecht-vader volgens de gewoonte der
 Societeyt toe-ghelaeten wiert. Als den Biecht-vader
 desen onverdraeghelijcken hongher bemerckte, ende
 door d'onsteltenisse van haer lichaem, de ghestelteni-
 se van haere hongherighe ziele aensagh, heeft hy haer
 behalven de Sondaeghsche ende de Heyligh-daegh-
 sche, oock de Donderdaeghsche Communie toeghe-
 laeten, die aldan onder de gheestelijke Dochters noch
 niet ghebruyckt wiert: Want *Agnes* d'eerste was die dit
 weldaet te Ruremonde ghenoten heeft: Daer nae zijn
 meer andere hier in ghevolght, ende aldus is de Don-
 derdaeghsche Communie onder de geestelijke Doch-
 ters allenxkens ghemeyn gheworden.

Al was sy soo vlammigh tot de H. Communie, wiert
 nochtans somwijlen door den Biecht-vader van de sel-
 ve gespeent: die haer soo wel in dit stuck, als in andere,
 door verscheyde verstervinghen oeffende. Hy bevont
 haer eens uyt'er maeten seer begeerigh om in den
 Kerst-nacht te Communiceren: dit beweeghde hem
 om haer te gebieden, dat sy in den Kerst-nacht niet
 en soude ter kercke gaen, maer in haer bedde blijven
 rusten, ende de Communie uyt-stellen tot dat d'oude
 Vrouwe, by de welcke sy woonde, vanden Kerst-nacht
 soude t'huys keeren. Sy was gehoorsaem, al was desen
 korten uytstel vande Communie haer seer gevoelijck.
 Als't oudt vrouwken met d'andere s'nachts naer de
 kercke vertrock, ende sy door gehoorsaemheyt ghe-
 nootsaect was te blijven rusten, gaf sy te kennen aen
 hae-

haeren, lieven, soeten, kleynen, aldergrootsten, aldermachtigsten Bruydegom, haer groot verlanghen tot hem, ende d'overgrootte smerten haerder ziele die 't verbeyden van weynighe uren veroorsaecte. Wat hier op gevolght is, beschrijft sy met dese woorden.

In dese ende diergelijcke genegentheden, ende begeerten, was ick als of de Moeder des Alderhooghsten, aen my d' alderonweerdighste haer kindeken in mijnen arm gaf. Ick dat vast houdende, en wiste van vreught niet, hoe 't met my was. Och desen tijdt en was my maer eenen ooghenblick. Dit soet kindeken wierdt my gelaeten, tot dat ick door gehoorsaemheyt moest opstaen, als ons oudt vrouwen i' huys quam. De Moeder nam het alsdan van my: die geheel den tijdt, dat ick dit kindt in mijn armen hadde, scheen beneffens wyte staen, met een menichte van Engelen my aensiende. Ick stont op: in Wendigh soo vervult met hemelsche blyschap, dat ick niet en wiste, hoe ick 't hadde. Ick gonck ten vier uren naer de kercke, met een groote vernederinghe die ick in my voelde van beschaemtheyt: die soo groot was, dat ick de selve niet en kon wylspreken. Inden tijdt als ick onsen lieven Heere ontfanghen soude, was ick, al of ick buyten mijn selven gegaen soude hebben. Badt om sterckte, tot dat ick mijnen Bruydegom soude ontfanghen hebben. Hem ontfanghen hebbende, kreegh ick van liefde, daer mijn herte vol van was, soogroote pijn aen mijn herte, dat ick in de kercke niet en konde knielen, of sitten, maer moest nyt gaen, een Misse gehoort hebbende.

Door dit ghewelt van liefde heel machteloos zijnde, is sy met grooten aerbeyt naer huys gekeert: maer versweegh d'oorfaecke van haer teghenwoordighe quaele, anders niet segghende, dan dat sy ruste ende eenigheyt noodigh hadde. Sy was gheheel den Kerstdagh als buyten haer selven, heel verflonden in den

genen die sy beminde, den welcken haer soo wonderlijk den voorgaenden nacht, ende in de H. Communie getoefte hadde.

Daer valt noch veel meer te segghen van haere liefde tot Christus, naementlijk aengaende dit Hooghweerdigh Sacrament, ende van de weder-liefde die Christus aen haer betoont heeft: maer dit fullen wy uytstellen tot het tweede Deel.

Op Nieuw-jaerdagh inde Kercke der Societeyt het Sermoon gehoort hebbende, is sy ghevallen in een diepe bedenckinghe vande groote vernederinge ende liefde onses Salighmaeckers die aen de wet der Besnijdenisse sich onderworpen heeft, ende nauwelijcks het leven beghinnende, begoft heeft te lijden, ende sijn Goddelijk Bloedt te storten. Sy voelde alsdan haer herte soo overgoten ende doorwondt van liefde, tot den ghenen die in soo teere jonckheyt haer schulden op hem genomen, ende sijn Bloet oock vergoten hadde, dat sy onbequaem was om uytwendighlijck jet te vatten, ende met een brandighe begeerte vervult was, om haeren Salighmaecker te vergeselschappen in sijn lijden. *Lijden*, seght sy, *was den vollen wensch mijnder ziele*. Ende gemerckt dat dese ingekeertheit langhen tijdt duerde, bleef sy inde kercke sitten, naer dat alle 't volck vertrocken was, niet wetende dat het meer als tijdt was van te vertrecken. Het oudt vrouwken verwondert zijnde, waer dat sy buyten haer ghewoonte, soo langh vertoefde, quam naer de kercke om haer te soecken. Hier wierdt *Agnes* ghevonden, ende van den ghenen die de kercke moest sluyten, vermaent, dat het tijdt was, om naer huys te vertrecken. Sy dede alle gewelt om haer ontsteltenisse aen dese omstaenders te
be-

bedecken: maer en vondt hier toe gheenen middel, mits dat haer ziele schein te smilten, inden brandt van liefde, tot den genen, die haer herte gewondight hadde. Het oudt vrouwken geleyde haer met grooten aerbeydt naer huys ende brocht haer by 't vier: maer sy was met een hittigher vier ontsteken, dat niet verdraeghelijck was. Men moest haer kleederen openen, want haer herte schein te versticken. Sy en konde schier den aessem niet op haelen, de traenen liepen uyt haer ooghen als twee fonteynen, 't was haer dien avondt onmoghelijck eenigh voedsel of versterckinge des lichaems te nutten. Dit duerde eenighe uren, eer sy machtigh was om te bedde te gaen; daer sy nochtans naer verlanghe: niet tot ruste van haer lichaem, maer om sonder by-wesen van andere, ende sonder stoornghe sich voorder t'onderhouden met den ghenen die haer herte doorwondt hadde: ende is ten lesten van 't oudt vrouwken tot haer gewenschte ruste gheholpen, al-waer sy aen de liefde den vollen loop gaf.

Dit seght sy gheschiet te zijn acht daghen naer den Kerst-dagh, alswanneer haer verboden wierdt s'nachts ter kercke te gaen, ende bekent, dat sy alsdan noch sieck was van liefde tot Jesus, over de jonste die sy den voorgaenden Kerst-nacht van hem ghenoten hadde, als sy dese Nieuw-jaer-gifte ontfanghen heeft. Seght daer-en-boven, dat dit in 't jaer ons Heeren 1625 ghebeurt is: Jaer en dagh van dese merckelijcke geschiedenissen aenwijsende, 't welck sy in haer andere schriften van dese tijden niet en doet.

XVIII. CAPITTEL.

Hoe sy in dese ende inde volghende jaeren, haeren Naesten tot de deught vervoordert heeft.

DEn yver tot haers naesten saligheyt, die sy in haer jonckheyt gheoeffent heeft, was ghedronghen werck: Mits dat desen yver, door menighvuldighe beletselen, die in haers Vaders huys-ghesin voor-vielen, op verscheyde manieren gestut wiert, ende overfulckx niet en konde verbreyt worden naer haeren wensch. Maer te Ruremonde, los ende vry zijnde van alle huyselijke bekommeringhen, heeft sy ten vollen sich aen dese wercken van liefde ghegheven: Ende dat met soodaenighe ernstigheyt ende soo besonderen drift, dat sy dese woorden ghebruyckt, om haeren yver kenbaer te maecken. *Mijnen gheest en hadde gheene versaedinghe, inde wercken van liefde: My docht dat ick vloogh, inde plaetse van gaen.* Laet ons sien, hoe sy nae de jaght der zielen ghevloghen heeft.

Sy bemerckt dat in dese stadt seer vele kinders waeren, arm van middelen, ongheschickt van manieren, ende onwetende inde stucken der saligheydt: Voelde sich seer begeerigh, om dese kinders door haer selven t'onderwijfen, ende in eenighen Catechismus te versaemen. **V**Viert hier toe aenghestouwt, door t'exempel dat sy dies aengaende inde gheestelijke Dochters te Ceulen ghesien hadde: Ende wenschte het selve cock te Ruremonde te sien. Verfocht oorlof van haeren Biecht-vader, om ten opzicht vande arme kinders, soo godtvruchtigen, soo profijtigen ende soo noodigen dienst

dienst te moghen aenvatten : Welcken oorlof haer geerne toe-ghestaen wiert.

Om dan dit werck bequaemelijck te beginnen, heeft sy voor al twee andere Dochters op-gheweckt, die beneffens haer, dit heyligh voor-nemen souden ver-voorderen. Dese dry verdeelden de stadt, gaende tot alle huysen van arme menschen, om de kinderen op te wecken tot de Christelijcke leere.

Agnes die d'aenleydster was, bestierde dit werck in sulcker voeghen, dat iedereen van dese dry, d'arme kinders, die sy een ure voor den Catechismus souden vergaederen, in sijn eyghen huys onder-richten soude: Ende daer nae elck met sijn bemde, naer den Catechismus op-trecken. Dit noemt sy haer leven, ja eenen hemel : Soo ghewilligh ende soo driftigh was sy, tot dese jacht der zielen.

De beginselen, ghelijck het pleegh te gheschieden, waeren kleyn : Want elck van dese dry, niet meer en telden dan twelf kinderen. Maer den voortganck is door Godts hulpe voorspoedigh ende groot gheweest: aenghemerckt dat dese dry vierighe zielen niet op en hielen van volck op te wecken, tot dat alle swaerighe-den door-broken waeren, ende alle jonckheyt wel ende bequaemelijck onder-wesen wiert.

Aldus is *Agnes* inde stadt van Ruremonde den grontsteen van soo loffelijck werck gheweest : Dat aldaer, ende in meer andere steden, met seer merckelijcke winste der zielen gheploeghen wort.

De liefde die sy tot dese arme kinderen droegh, was soo groot : dat sy alle dese kinders te saemen wenschte in haer herte te drucken : Nae-de-mael sy meer als eens Godt selfs ghesien heeft, dese kinderen omhelsen-

de ende druckende aen sijn goddelijck herte. *Ick onweerdighste*, seght sy, hebbe Godt verscheyde reysen wesentlijck ghesien, soo veel als mijn krancke natuerē verdraeghen konde, ieder een van die kinders ombelsende.

Als den Catechismus ghe eyndicht was, en was haer liefde noch niet voldaan: Maer gonck alsdan, met inwendighe vreught overgoten, naer onse Lieve Vrouwe op't Sandt, alle dese kinders in haer herte besluytende, ende als mede draeghende, om aen de H. Maghet de selve te bevelen, op dat sy door haer Moederlijcke liefde, sorghe soude draeghen, dat dese kinders haeren Sone altijt souden behaeghen ende hem in alle Eeuwigheydt loven ende ghebenedijden. Sy verstont alsdan vande H. Maget dat dit onderwijs vande jonckheyt aen den Hemel seer aenghenaem, ende aen de Saligheyt der kinderen seer voordeeligh was. Ende Christus gaf haer te kennen, dat hy haer in desen aerbeyt soude behulpsaem zijn, ende oock door sijn selven door besondere gratien de kinderen onderwijsen, die hy tot haer soude stieren.

Haeren yver en reyckte sich niet alleenelijck tot de kinderen, maer oock tot bejaerde mannen ende Vrouwen. ghetrouwde ende onghetrouwde. Die sy met alle middelen tot Godt socht te trecken. Sommighe hadden quaede biechten ghedaen. sommighe leefden in groote sonden, die aen *Agnes* van den Hemel veropenbaert wierden, ende sommighe waeren ongheloovighe. Dese zielen te jaegen, dese tot kennisse van haer sonden, tot berouw, tot beternisse des levens te brengen, was als het eyghen werck van *Agnes*. Van eenighe verkreegh sy de daet, van eenighe goede woorden ende beloften: Maeren hiel niet op, van te vervolgen

ghen ende te praemen, tot dat sy de biechte verkroghen hadde. Gonck hun vinden oock inden vroeghen morggen-stont, als sy noch te bedde waeren, om hun naer den Biecht-stoel te leyden. Eenighe van dese, hebben haer naemaels van dit loffelijck aen-praemen dickwils bedanckt: Haer toe-schrijvende, dat sy tot de biechte ende beternisse des levens ghekomen waeren.

De liefde tot den naesten was in haer soo uytnemende, dat oock de sielen die in't Vagevier gepijnicht wierden, haeren toevlucht tot *Agnès* naemen, om door haeren bystant gheholpen te worden. Verscheyde zielen hebben van haer desen bystant in dese jaeren door verscheyde veropenbaeringhen komen versoecken, ende zijn vlytelijck van haer gheholpen gheweest.

XIX. CAPITTEL.

Waer voorder voor-gevallen is tot het jaer 1630.

INde twee voorgaende Capittels hebben wy verhandelt, hoe sy te Ruremonde haeren eyghen voortganck, ende den voortganck van haeren even-naesten behertight heeft: in dit Capittel sal ick vergaederen; t'ghene voorder in dese jaeren voor-gevallen is.

S. 1. *Haer wederspanningheydt om de verholentbeden van haer ziele aen den Biecht-vader te verklaeren, wort wonderlijck van Godt ghestraft.*

HAeren Biecht-vader eenighe kennisse van haeren gheest bekomen hebbende, ende in haeren handel ende ghemeynschap met Godt, iet besonders bemerkende; Beval haer, rechtsinnighlijck haer herte

aen hem te openen, ende alle verholen kennissen ende heymelijcke verlichtinghen die sy ontfongh te verklaeren. Want hy hadde achterhaelt, dat haer ghebedt feer verheven, ende dies-volghens forghelijck was; dat sy menighmael verscheyde toekomende saeken openbaerde, die met'er daet op sulcke maniere uyt vielen, ghelijck *Agnes* voorseyt hadde; ende dat in haer ghe moet vremde ende selfaeme verholentheden schuylden, die sijn toeficht vereyschten.

Agnes voelde grooten teghen-strijt om hier in te gehoorfaemen: want dusdaenighe verklaeringhe, ghelijck den Biecht-vader versocht, scheen aen haer ootmoedigh herte, t'welck tot noch toe soodaenighe openinghe noyt gheploeghen hadde, onmoghelijck te wesen. Sy wiert van den Biecht vader ghepraemt: Maer en konde evenwel tot gheene volkomen verklaeringhe komen.

Als den Biecht-vader haer tot gheen woorden en konde brenghen, om haer groote vermijdttheyt: heeft hy haer belast, haer inwendighe verholentheden, op't papier te stellen, ende te schrijven. Dit heeft sy ten lesten ghedaen: Maer niet tot voldoeninghe vanden Biecht-vader. Want sy beschreef dese dinghen inde hoogh-duytsche taele die den Biecht-vader niet en verstont. Overfulckx als sy met dese onnuttighe schriften te voorschijn quam: wiert sy van hem wederom berispt. Als sy antwoorde, gheene ghenoechsaeme wetenschap vande neder-duytsche taele te hebben: Hoorde sy van den Biecht-vader, gaet ende bidt uwen Enghel-bewaerder, dat hy u leere ende helpe om soo te schrijven, dat ick't lesen ende verstaen kan. Sy heeft ghedaen dat haer belast wiert, ende heeft ghetracht in
onse

onse taele te schrijven: T'welck soo wel gheluckt is dat den Biecht-vader alsdan haere schriften eenighlins konde begrijpen.

Hier mede was den duyvel altijd ten deele overwonnen, die met alle vermoghen dese verklaeringhe socht te beletten: Maer den boosen vyant en gaf den moet niet verloren, ende socht haer voorder van dit schrijven, af te trecken. Want sy wiert noch voorder bevangen met groote teghentheydt, in alles dat den Biecht-vader op haer versocht, maer namentlijk in't schrijven, t'welck sonderlinck haetelijk aen den vyant was: Ende als sy somwijlen met dit schrijven besigh was, om den Biecht-vader te voldoen, wiert haer penne met soo groot ghewelt vast ghehouden, dat sy noch penne, noch handt en konde roeren: waer in sy soo verdrietigh wierdt, dat sy het schrijven ghestaect heeft.

Maer in haer gebedt, volghens haer gewoonte, haeren toevlucht nemende tot de Moeder Godts; is sy vande H. Maeghet berinhertelijck geholpen geweest, om dese groote ongehoorsaemheyt te beteren. Want de H. Maeghet alsdan geweerdicht heeft sich aen *Agnes* te verthoonen, ende haer te berispen, met een grammoedigh gelaet haer aen siende, ende met dese woorden toesprekende: *waerom komt ghy tot my, die niet en past op mijn woorden?* Hier wiert *Agnes* indachtigh, dat de H. Maeghet, alswanneer sy haere lammigheyt ende arm-pijnen genesen hadde, wel uytdruckelijck haer bevolen hadde, aen den Biecht-vader gehoorfaem te zijn. Dese soo beduydelijcke ende wel-verdiende berispinghe, door-drongh het binnenste van haer ziele: Sy bekende haer misdact, ende versaeckte alle traeg-

heyt in te volbrengen dat den Biecht-vader verſocht: maer is even-wel om de voorgaende ongehoorſaemheyt door Godts toe-laeten ſonderlingh geſtraft gheweeft. Want gemerckt dat ſy aen de inſpraecke vanden duyvel, die dat ſchrijven wilde beletten, al te veel plaetſe in haer ziele gegheven hadde: heeft Godt toegelaeten dat ſy in haer lichaem voor ettelijcken tijdt van vele helſche geeſten ſoude beſeten worden.

Sy was geſtelt als een raefende menſch, ende al of 'er eenen heelen legher duyvels in haer lichaem woonde; ſy en konde ſich niet begheven tot jet dat goet of deughdſaem was, noch oock jet ſulcks ſien geſchieden: wilde alle de Biecht-ſtoelen met alle de Biecht-vaders vernielen; ende hadde daer toe genoechſaeme ſterckte, ſoo haer docht: ende ſy ſprack, ende handelde, ghelijck beſetene menſchen pleghen te ſpreken ende te handelen.

Den Biecht-vader en wiſt gheen middel om deſe deerlijke geſtelteniffe te weiren. Want wat hy ſeyde of niet, 't was met *Agnes*: arger en arger. Hy trachtete haer met gebeden te helpen: maer te vergeefs. Hy dede haer met geweld t'huys blijven: maer *Agnes* wou met geweld uyt den huys: ſoo dat dit geval aen meer andere kennelijck wierdt.

Naer dat deſe ellendighe geſtelteniffe langhen tijdt gheduert hadde, quam ſy eens naer den Biecht-ſtoel, gelijk dusdaenighe menſchen ſomwijlen doen: maer wat den Biecht-vader haer ſeyde, of niet, ſy en paſteder niet op: bleef even hertneckigh, ja wiert noch wederſpannigher. Ten leſten ſeyde den Biecht-vader, en wilt ghy my dan niet hooren die hier in Godts plaetſe ben? Alſwanneer den Biecht-vader deſe woorden geſpro-

spoken hadde, sagh sy door Godts bermhertigheyt in den Biecht-vader als Godt self, die haer in deser voeghen scheen toe te spreken: *Hoort my: ick ben't die spreke door synen mondt.* Op den selven ooghenblick, verdwenen alle de vyanden die haer lichaem besaeten, ende *Agnes* wiert alsoo van dese droeve quaele gheheelijck verlost. *Vant als het licht der lichten comt,* seght sy, *moet alle duysternisse wijcken.* Hier loofde sy Godt: badt den Biecht-vader vergiffenisse; ende beloofde hem voortaan in alles gehoorfaem te zijn.

Godt heeft haer noch voorder door't H. Sacrament des Autaers vermaent ende versterckt om volkommentlijck te gehoorfaemen. Want verscheyde reysen uyt dat H. Sacrament een licht tot het binnenste van haer herte geschoten is, ende met dit licht, dese woorden. *Hoort my door mijn dienaers. Volght my: betrouwt vast op my.* Door dese hemelsche versterckingen wierdt sy kloeckmoedigh om voortaan haeren Biecht-vader gehoorfaemer te zijn, ende naer het ingheven der helische vyanden niet te luysteren.

Den duyvel gaf haer somwijlen openbaerlijck te kennen, wat spijt hy hadde, in dit stuck van ghehoorfaemheyt, van haer overwonnen te zijn. Somtijts heeft sy desen vyandt gesien, inde ghe-daente van een grouwelijck monster, 't welck met open-gespaelckten muyl stont om haer in te slocken. Maer *Agnes* stelde haer betrouwen op Godt, gelijk Godt haer belast hadde: ende hoe dit betrouwen vaster was, hoe sy desen vyandt sagh iwacker worden. Sy heeft den duyvel oock eens inde kercke gesien, als eenen schutter, die sijn fenynighe pijltjens tot haer uyt-schoot. Dit siende, wiert sy met eenen yver ontsteken, om hem van daer te verdrijven:

drijven: sy gongh hem te gemoet, ende hefte haeren arm om hem te slaen: maer hy verdween. Hier door wiert *Agnes* soo verkloecht, dat sy alle de duyvelen der helle uyt-riep, om te voorschijn te komen, waer't dat sy op haer jet vermochten: segghende dat sy met Godts gratie gewapent zijnde, bereet was teghen heel de helle te vechten.

Haer bekoringhen, die daer nae, noch voorder ghevolght zijn, sullen wy te saemen voeghen in 't tweede Deel.

§. 2. *Den Biecht-vader belast haer den heelen loop haers levens te beschrijven.*

DE wonderheden die den Biecht-vader soo schriftelijck als mondelinghs van dese Dochter vertont, praemden hem om haer te belasten, dat sy niet alleen de teghenwoordige voorvallen, maer allen den voorgaenden loop haers levens op 't papier soude stellen: gheraedsaem vindende tot bestieringhe van dese ziele, grondighe kennisse te nemen vanden handel die sy van haer jonckheyt met Godt gehadt hadde. Maer 't was onmoghelijck dat *Agnes* aen desen wille des Biecht-vaders voldoen soude, om d'overgrootte hooftpijnen met de welcke sy alsdan overvallen wiert, die sy ter liefde van haeren lijdenden Salighmaecker seer geerne lede, ende altijd wenschte te lijden. Ghemerckt dat dese pijnen langhduerigh waeren, ende den Biecht-vader tot sijn gherustigheyt stantvastelijck aen drongh om dese beschrijvinghe te bekomen: versocht *Agnes* van Godt voor soo veel tijds van dese pijnen verlost te worden, als haer noodigh was om den wille des Biechtvaders te volbrenghe. Naer dit gebedt wiert sy

van-

vande hoof-pijnen verlost, ende ontfongh bequaeme gefontheyt om haer leven te beschrijven. Sy heeft vijf volle weken in dit schrijven besteedt: ende als dit schrijven ten eynde was, wiert sy wederom vande voorighe pijnen overvallen.

§. 3. *VVort in haer sieckte van Christus besocht.*

Agnes wiert met een heete kortse bevanghen, die langhen tijdt duerde: Maer terwijlen het lichaem sieck was, wiert haer ziele soo vervult van hemelschen troost ende soo vriendelijck van haeren Saligmaeker besocht, dat sy wenschte altijd in dese sieckte te blijven. *Ick wiert al dickwils, seght sy, van mijnen Bruydegom besocht met een menighe van Engelen.* Soo dat dese sieckte haer als eenen hemel was. D'inwendighe vrolijkheydt van haer herte, die hier uyt sproot, was soo groot, dat sy die niet en konde bedecken: Maer thoonde seer merckelijcke blijshap in haer ghelaet, oock als sy inde brandende kortse lagh. Hier over wiert sy van't out vrouwken, by de welcke sy woonde, berispt: De welcke seyde, dat soodaenigh ghelaet niet en betaemde aen siecke menschen: Ende dit vrouwken was verdrietigh, dat *Agnes* soo blyhertigh gevonden wiert, vande ghene die haer quaemen besoecken. *Mijn aensicht wees uyt, seght Agnes, hoe mijn herte gestelt was: Ick en konde niet weynsen.*

§. 4. *Onverwachte ghenesinghe van hert-pijne ende andere quaelen.*

NAer dat sy eenighe jaeren te Ruremonde ghewoont hadde, heeft sy haer wooninghe by Jousfrouw Botters ghenomen, die een gheestelijcke Wedu-
N we

we was: Met de welcke sy ghewoont heeft tot de doot van dese Jouffrouw, die weynigh tijds voor *Agnes* ghestorven is, ghelijck hier onder sal blijcken.

In dit huys queelde sy van groote hert-pijne, krachteloosheydt, ende afgheteertheydt des lichaems, die haeren oorspronck scheen te nemen, uyt de menighvuldighe vereeninghen met haeren Beminden. De swackheyt haers lichaems was soo groot, dat sy ghenootsaect was dickwils op haer bedde te blijven: Ende als sy opstont, en was schier niet machtigh, haeren mont te openen, om te spreken: want de noodelijcke krachten tot het spreken, haer ontbraecken. Sy was bereet dese ghesteltenisse des lichaems altijd te behouden: Maer den Biecht-vader heeft haer belast, naer onse Lieve Vrouwe op't Sant te gaen, ende aldaer de verlossinghe van dese quaelen te versoecken. Soo dit van den Biecht vader gheseyt wiert, sagh sy uyt sijnen mont een licht tot haer herte komen, dat den selven ooghenblick alle de voorseyde kranckheden weghnam. Sy loofden Godt te saemen: Maer *Agnes* evenwel en liet niet te gaen daer sy ghesonden was, om de H. Maghet van dese onverwachte ghenefinghe te bedancken.

§. 5. *Overwint het menschelijck opsicht.*

JOuffrouw Botters vertrock van Ruremonde naer Mechelen, om haeren Sone die inde Societeyt ontfanghen was, naer den Novitiaet te gheleyden, ende hem aldaer tot den Religieusen staet aen Godt op te offeren. *Agnes* die in haer huys woonde, vergheleschapte dese Moeder in soo godt vruchtighe reyse: Ende nam haer discipline mede, om in haere ghewoonelijcke

lijcke lyf-kastijdinghen daer-en-tusschen niet te ver-
slappen. Maer te Mechelen ghenootsaeckt zijnde, met
dese Weduwe, ende noch een andere Dochter, inde
selve kamer te slaepen, heeft door vermijtheyt eeni-
ghe daeghen het ghebruyck der discipline achter ghe-
laeten. Hier in wiert sy ongherust, om dat sy door op-
sicht der menschen ghelaeten hadde, dat sy wist aen
Godt aenghenaem, ende aen haeren inwendighen
voortganck profijtigh te wesen. Oversulckx heeft ghe-
stelt allen teghenstrijdt t'overwinnen, ende vastelijck
voor-ghenomen, voortaan in dierghelijcke oefenin-
ghen op gheen menschen te passen: Maer de ghewoo-
nelijcke lyf-kastijdinghen op de ghestelde tijden t'on-
der nemen, al hadden alle de menschen vande stadt
daer teghenwoordigh gheweest. Dit kloeck voorne-
men wiert den selven avont in't werck ghestelt. Soo
dan als sy te saemen in haer nacht-kamer waeren, en-
de het avont-ghebedt, t'welck sy eenpaerlijck deden,
ten eynde was: begoft *Agnes* haere discipline. D'an-
dere twee die sulcks niet verwacht hadden, bleven stil-
lekens in haer ghebedt, tot dat de discipline ghe-eyn-
dicht was: Ende alsdan vertrock ieder een sonder spre-
ken tot sijn rust-plaetse.

Hoe aenghenaem dat dese verwinninge van haer
selven aen Godt Almachtigh gheweest is, ende hoe
voordeeligh aen haere ziele, heeft sy den volghenden
dagh verstaen. Want naer dat sy inde Kercke der So-
cieteyt ghecommuniqueert hadde, en sich onder-
hiel met Godt te dancken vande gratie die haer verjont
was, om haer selven, ende alle menschelijck opsicht
inde voorseyde lyf-kastijdinghe t'overwinnen: Sagh
sy in een klaer licht haeren gheest als boven haer lic-
haem

haem ghestelt, ende als eenen verwinner, die sijnen vyant onder de voeten heeft: Met een soete binnenspraecke, dat den mensch soo dickwils over sijn lichaem triompheert, als hy sijn selven ende de finnelijckheden sijnder natuere overwint.

s. 6. *Christus verthoont sich in eenen armen mensch ende andersints.*

TE Mechelen wesende, ende verscheyde reysen passerende voor by eenen armen mensch, die van seeren vervult was, hadde *Agnes* haer bedenckinghe op onsen Saligh-maeker, die door liefde tot ons, als meelaets gheworden is: Ende aensagh de seeren van desen armen mensch, met groot medelijden, als of het de seeren des Salighmaeckers gheweest hadden. Naer dat sy verscheyde daeghen dese godtvruchtighe ghedachten ghevoedt hadde, door het aensien van desen bedelaer, ende den selven wederom met de selve ghedachten aensagh, verthoonde sich Christus aen *Agnes* in desen armen mensch, met de selve seeren overdeckt, die sy de voorgaende daeghen godtvruchtelijck overdacht, ende in den bedelaer ghesien hadde, verkeerende de ghedaente van desen bedelaer, in sijn eyghen ghedaente: Ende sy gevoelde te saemen dese inspraecke: *Siet my hier, in mijn lijden; Dat in my volbrocht wort in mijn litmaeten.* Hoe sy alsdan ghestelt was, gheeft sy te kennen met dese woorden. *Och hoe ick my ontsteken voelde tot Godt, en is niet te spreken. Ick soude my geerne in dien armen mensch, of in't herte van andere siecken verborghen hebben.*

Sy bekent, dierghelijcke openbaeringhen meermals ghenoten te hebben. Want op den selven tijdt,

te

te Mechelen met eenighe Jouffrouwen t'huys wesende: soo dese met blijfchap van haer kinderen ende neven spraken, die den gheestelijcken Staet aenveert hadden, sagh *Agnes* Christum wesentlijck in't midden van dit gheselschap, ende riep al lacchende: *Spreckt vry van uwe lieve sonen ende neven, want dit spreken is Godt seer aenghenaem.*

Voeght hier noch voorder by: *Dese selve gratie is my oock verscheyde reysen te Brussel ghebeurt: aen my dien alder-vuytsten worm der aerde: soo als ick over de straeten gonck, als oock inde Kercke: ja oock inden Predikant, als by Godts woort verkondighde, want ick sagh dat Christus inden Predikant predickte.*

S. 7. *Op wat maniere de H. Maeghet in alle wercken kan ge-eert worden.*

TE Mechelen in S. Peeters Kercke voor den Auctaer van Onse Lieve Vrouwe, wiert sy seer bedroeft, door dien dat sy soo luttel ter eere vande H. Maeghet dede, soo haer docht. Want sy voor desen meer tot de Moeder Godts haer gebedt pleegh te stieren, dan sy nu dede: midts dat sy in haere teghenwoordighe gebeden recht tot Godt getrocken wiert. Gaf aen de H. Maeghet te kennen, dat dit niet en gebeurde door verminderinghe van haere goede genegentheyt ende liefde tot haer moederlijck herte ende verfocht onderwesen te worden. op wat maniere sy in alle haer wercken, haer aldermeest konde behaeghen. Alsdan verstont *Agnes*, door een hemelsch licht, dese leeringhe: dat sy s'morgens ontwaeckende ende haer herte tot Godt keerende, alle't gene sy dien dagh soude doen of laeten, aen Godt soude op-draeghen, ter eeren.

eeren van sijne Moeder, tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, ende tot saligheydt van alle menschen: dat soodaenighe opdracht van haer werken aen de H. Maeghet seer aengenaem soude wesen, ende dat sy in dese oeffeninghe mocht gerustt zijn. *Dese lesse, seght sy, hebbe ick van alsdan door Godts gratie altydt onderhouden, met groote gerusttheyt.*

s. 8. Haere gave van traenen wordt in verhevender traenen verandert.

HAere gave van traenen, die sy over vele jaeren van Godt verkreghen hadde, soo hier voren geseyt is, viel haer seer moeyelijck in haer gebedt. Want soo spoedighlijck als sy sich begaf tot het bidden, wiert sy overvallen van traenen, die als eenen reghen uyt haer ooghen overvloedelijck uyt-liepen: soo dat haer gesicht door desen overvloet seer beschaedicht wiert, ende perijckel liep van te vergaen. Sy was veerdigh om niet alleen haer traenen te storten maer oock haer ooghen voor Godt, ende voor haer sonden te verliezen. Dat haer pijnighde was, dat de menschen, die dit menighvuldigh krijten aen-saeghen (want het buyten haer macht was dese te stutten) hier door tot quaet achterdencken getrocken wierden: want sy verstont, dat sommighe, die dit menichvuldigh krijten in haer bemerckt hadden, vonnisten dat desen overvloet van traenen een duyvels werck was, of altydt groot naedencken hadden, dat hier eenigh bedrogh schuyldde.

Dese verargernisse van haere naesten, die sy wenschte te vluchten, heeft haer beweeght, om sich te keeren tot haeren Salighmaecker, ende de stuttinghe van dese traenen te versoecken. *Overfulcks te Brussel inde*
Kerc-

Kercke vande H. Gudula de H. Communie ontfangen hebbende, versocht sy van Christus innighlijck, dat dese traenen die aen sommighe eenen steen van vergernisse waeren, mochten op-houden: maer indien hem dese stuttinghe niet en behaegde, dat sy van haeren t'weghen bereet w s, alle haer leven desen overvloet te behouden, om door dese fonteynen, haer sonden, ende de sonden van andere uyt te wasschen, en oock haer oogen te verliezen. In dese overgevinge voelde sy dese inspraecke: *Van nu neme ick u dese traenen af, die u voortaan niet en sullen beletten. Ick sal in u herte edelder traenen storten.* Dese woorden waeren ver-voeght met inwendighe ruste ende blyschap: sy loofde Godt Almachtigh van soodaenighe gratie, die sy bekende onweerdigh te wesen: ende van dien ooghenblick zijn dese uytwendighe traenen achter-gebleven, ende in onsenelijcke traenen verkeert.

S. 9. Wordt gedreven tot het inwendigh Ghebedt.

SY was daghelijcks gewoon haer Roosenhoeyken, de Getijden vande Onbevleekte Ontfangenisse, ende andere mondelijcke ghebeden te lesen: Maer voelde sich op dese tijden soo seer in-getrocken in Godt, dat sy met de mondt. ghebeden niet voort-konde. Sy gaf desen treck aen den Biecht-vader te kennen: die haer toeliet voor eenighen tijdt de mondt. ghebeden te laeten, ende met inwendighe bedenckinghen dese goede oeffeninghen te vermanghelen. Sy Mediteerde dan daghelijcks nae middagh een volle ure op den *Ave Maria*, in plaetse van haer Roosen-hoeyken te lesen: ende was aldan acht daghen besigh, om tot het eynde van den Weest gegroet te komen. Dit enduerde maer eenigen tijdt:

tijdt: ende heeft daer-naer, soo sy seght, de voorgaende mondelijcke gebeden hernomen, als desen besonden in-keer tot Godt ghemaetight wiert.

X X. C A P I T T E L.

Verstaet van Godt den roep van Joanna van Randenraedt, die in't jaer 1630 geestelycke Dochter geworden is, ende helpt haer tot het in-volgen van haeren roep.

Ens buyten haer selven wesende, hadde sy een verbeeldinghe, dat sy in een plaetse was daer eenen hooghen boom stont, met schoone vruchten gheladen: ende dat sy eenen Schepter van Godt ontfangen hadde, om die aen jemandt te schencken, die de Bruyt Godts wilde wesen, ende begeerigh was, om de hooghste vruchten van desen boom, die de rijpste ende smaackelijckste waeren te nutten. Sy gaf desen Schepter, soo haer docht, aen eene dochter, die in haere schriften genoemt wort, de welcke met desen Schepter niet vernoeght, maer ongerust ende woelende scheen te wesen, noch en hadde geen en lust, om van die verhevenste ende edelste vruchten te smaecken. Dese Dochter vergaederde eenighe slechte vruchten, die van desen boom afgevallen ende vuyl waeren; gaf den Schepter aen *Agnes* wederom, ende vertrock. Dit gesicht gaf te kennen, dat dese Dochter sich tot het Gheestelijck leven begevende, ende meerderen treck naer de werelt hebbende, tot het wereltsch leven weder-keerde; ende niet dorstigh zijnde om uyt-gelesen hemelsche vruchten van't Geestelijck leven te smaecken, sich te vrede hiel

hiel met de Goddelijcke jonsten die van wereltsche menschen gesmaeckt worden: welcke waerheyt daer nae gebleken heeft. Hier stont *Agnes* wederom met den Schepter, ende was begeerigh om jemant anders te vinden, die geneghen was om desen Schepter t'ontfanghen, ende aldus Koninginne vanden Alderhooghten te worden, ende van sijne alder-smaeckelijckste vruchten ghetoest te worden. Haere ooghen ront om slaende, sagh sy ten lesten een Dochter, die haere handt naer den Schepter uytstack, ende den selven met groote blijfchap ontfongh. Sy sagh dat dese Dochter in korten tijt seer groot wiert, ende eerst van d'onderste, daer nae oock van d'opperste en smaeckelijckste vruchten ghespijst wiert, *Agnes* en kende dese Dochter aldan niet, maer sagh de selve klaerlijck, ende verstont van Godt wat Dochter dit was. Het was *Ioanna van Randenraedt*, die seer begeerigh was om de Bruyt Christi te wesen, ende door de gratie Godts, ende de bestieringe van *Agnes*, in korten tijt tot groote deughden op-geklommen is, ende te faemen oock d'uytnemenste vruchten van't gheestelijck leven ghesmaeckt heeft: Ghelijck terstondt klaerder sal blijcken.

Wanneer dat de voorseyde inbeldinghe gheschiet is, en heeft sy niet aengheteekent: Maer het schijnt dat sy lanck te voren gheschiet is, eer *Ioanna* gheestelijcke Dochter wiert: Want sy dese gheschiedenisse eerder verhaelt, als de belegeringhe van s'Hertoghen-Bosch, de welcke in't jaer 1629. gheschiet is. Is dese verbeldinge aldan gheschiet, soo heeft *Agnes* jaer ende daeghen kennisse ghehad, dat *Ioanna* gheestelijck soude worden, eer sy gheestelijck gheworden is.

O

In't

In't jaer 1630. den dagh is onbekent vertrock *Agnes* met ander geestelijck gheselschap naer Scherpenheuvel, voor hebbende naer Kortrijck te reysen, om aldaer haere gheestelijcke Vriendinne te besoecken ende te troosten, die sieck te bedde lagh. Sy nam haeren wegh langhs Scherpen-heuvel, om onder-weghen dat vermaert ende miraculeus Beldt vande H. Maghet te eeren. Haer devotie te Scherpen-heuvel volbrocht hebbende, vertrock naer Loven, om haer reyse te voorderen. Maer te Loven zijnde, wiert sy door een inwendighe vermaeninghe te rugghe ghetrocken, ende wederom naer Scherpen-heuvel ghedreven. Sy en wilde aen desen inval ende treckinge, die sy oordeelde van Godt te komen, niet wederstaen. Soo dan weder ghekeert zijnde naer Scherpen-heuvel, ende komende inde Kercke, versocht aldaer vande H. Maghet, de reden te moghen weten, om de welcke sy gheropen wiert: want sy van haeren kant vlytigh was, om te volbrengghen dat het behaeghelijckste aen haeren Sone soude wesen.

Hier wiert haer kenbaer ghemaect, dat de Dochteraen de welcke sy den Schepter ghegheven hadde, tot haeren echten roep door haer moest gheholpen worden: Dat den roep van dese Dochter was, niet in een Klooster te gaen, ghelijck sy voor hadde, maer gheestelijcke Dochter te worden: Dat dese Dochter machteloos was, den wille Godts door haer selven uyt te wercken, ende eens anders hulpe noodigh hadde: Dat sy 't Instrument moest wesen om alle beletselen t'overwinnen: Dat dese Dochter *Ioanna van Randenraet* was, die haer wederom klaerlijck verbelt wiert: Dat sy dit werck met alle spoedigheyt moest vervoorderen:
Dat

Dat sy om dit uyt te wercken vanden hemel soude geholpen worden. Sy wiert noch voorder vande H. Maghet onder-richt, hoe, ende door wat middelen sy dit werck bestieren soude: Te weten door Catharina de Ortigosa Priorinne van 't Munster: want met dese hadde *Agnes* goede kennisse, maer niet met *Ioanna*. Doch *Ioanna* hadde groote kennisse met dese Priorinne, die alsdan den gheest van *Ioanna*, ende haer voor-nemen principalijk bestierde: Ghelijck in't leven van *Ioanna* beschreven staet. Den goddelijcken wille verstaen hebbende, keerde *Agnes* veerdighlijck naer Ruremonde, sonder haer voor ghenomen reyse te vervoorden, om den wille Godts ende sijnder H. Moeder uyt te wercken.

t'Huys ghekomen zijnde, begoft sy in't werck te legghen dat haer vande H. Maghet belast was: Ende ondersocht voor eerst, hoe de saecken van *Ioanna* ghesfelt stonden, daer-en-tusschen Godt biddende, dat hy 't herte van *Ioanna* wilde raecken, om haeren oprechten roep te kennen, ende te volghen: Ghelijck het oock door Godt gheschiet is. Sy handelde heymelijck met de Priorinne, sonder dat *Ioanna* dit wiste: Ende om de Priorinne, die tot het Kloosterlijck leven van *Ioanna* gheneghen was, tot veranderinghe van haere ghesintheit te brenghen, ende tot Godts begheerte ghesintheit te krijghen, openbaerde *Agnes* aen de Priorinne eenighe verholen dinghen, die heymelijck tusschen haer ende *Ioanna* gheschiet waeren; ende door geene menschelijcke vernuftheit en konden tot kennisse van *Agnes* ghekomen zijn: Soo dat de Priorinne door dese openbaeringhe seer verwondert stont. Haer verwonderinghe meerderde, als *Agnes* haer te voor-

schijn brocht, wat sy inwendelijck aengaende den roep van *Ioanna* by haer selven ghepeyst ende ghestelt hadde, dat niemant en konde achterhaelen als Godt alleen. De Priorinne met verbaestheydt dese dinghen hoorende, en konde gheensints twijfelen, of het was Godts werck, dat *Agnes* voor hadde, te weten, dat *Ioanna* volghens den wille Godts de Kloosterlijcke ghesintheyt verlaeten soude, ende het gheestelijck leven inde wereldt aenveerden. Hier toe dan heeft de Priorinne haere mede-hulpe aen *Agnes* toe-ghefeyt, als den wille Godts haer soo opentlijck bekent was: Ende gelijck sy te voren *Ioannam* aenghepraemt hadde, om den Kloosterlijcken staet t'omhelsen, soo heeft sy alsdan den selven ontraeden, ende haer verweckt om het gheestelijck kleedt inde wereldt aen te trecken, ghemerckt dat Godt sijnen heylighen wille dies aengaende soo klaerlijck te kennen gaf. *Ioanna* hadde oock van haeren kant hier van kennisse van Godt ghekreghen: Ende volghende den goddelijcken wille, is geestelijcke Dochter gheworden.

XXI: CAPITTEL.

Wat'er voorder voorgevallen is tot het jaer 1637.

S. I. *Wordt Meesterse van Joanna gestelt.*

NAer dat *Agnes* ten opficht van *Ioanna* uyt gevrocht hadde, dat haer vande H. Maeghet belast was, is sy voorder besorght geweest, dat dese Dochter, die sy tot haeren echten roep, naer Godts wille, ghebrocht hadde, in den Gheestelijcken wegh soude toe-
ne-

nemen. Sy bevondt haer driffrigh tot alle oeffeningen van het geestelijck leven, vlijtigh tot alle goede onderwijfinghen, ende bequaem om meer en meer het uytgelesenste fap der hemelicher vruchten te fmaecké, gelijk haer langh te vooren verbeeldt was. Haer voorfeyde verbeeldinghe wiert noch voorder bevestight, als fy door den Biecht-vader Meesterffe van dese jonghe Maeghet gestelt wiert, aen de welcke fy den Schep-ter gegeven hadde om de Bruydt des alderhooghften te wesen. Want den Biecht-vader niet baetigher aen den gheestelijcken voort-gangh van *Ioanna* en konde verdencken, als haer te stellen onder de bestieringhe van *Agnes*, wiens sonderlinghe bequaemheyt tot dit ampt, ende wiens verheven deughden, hem bekent waeren. Hoe volmaecktelijck dat *Agnes* aldan haeren gheest in dese jonghe ende yverighe ziele in-ghestort heeft, is ooghblijckelijck, als men dit leven t'faemen voeght met het leven van *Ioanna*. 't Welck klaerlijck uytwijft hoe neerstighlijck dat *Ioanna*, se o in haer geestelijke oeffeninghen, als andersins, de voetstappen van dese Meesterffe ingevolgt is.

Haeren teghenwoordighen Biecht-vader, die oock den Biecht-vader van *Ioanna* was, en versocht gheene schriftelijcke rekeninghe van 't inwendigh: waer door 't geschiet is, dat *Agnes*: inden tijdt van ses jaeren niet een woort hier van geschreven heeft: want sy dit niet en dede sonder ghepraemt te worden. Doch sy wiert wederom hier toe gepraemt, alswanneer P. Simon vanden Hove te Ruremonde gekomen is, den welcken haer aldan oock belast heeft, op 't papier te stellen, 't ghene de voorgaende jaeren voor-gevallen was. Ick stelle in

dit Capittel de merckelijckste saecken, die voor de komste van desen Pater geschiet zijn.

§. 2. *Veranderinghe van koper in gout.*

T'Is eens gebeurt, dat sy een somme gelts noodigh hadde, om jemant te helpen: maer en hadde geen gelt ter handt, als eenige duyten. Stekende haer handt in haeren sack, om dese duyten uyt te trecken, sagh sy de selve in gout-guldens verandert, ende dat dese gout-guldens de somme uyt-brochten, die haer noodigh was. Dit met verwonderinghe aensende, loofde Godt over sijne mildaedigheyt.

§. 3. *Sy wordt noch voorder van den Hemel gheholpen, om aelmoessen te gheven:*

HAer herte was seer gheneghen om alle schaemele menschen te helpen, naementlijk die, van goeden stamme wesende, tot armoede ende gebreck vervallen waeren: maer en hadde geen middelen van haer selven, om aen dese behoefte volghens haeren wensch behulpsaem te zijn. In foodaenige ghevalen, nam sy haeren toevlucht tot de Moeder Godts, door de welcke sy menighmael wonderlijck geholpen wiert. Want als sy dese hulpe in haer gebedt versocht, wiert sy van de H. Maeghet verhoort, ende haer wiert toegeseyt dat sy die somme die sy versocht, door Wisselbrieven ontfanghen soude, om dese arme menschen te helpen. De toe-gheseyde wissel-brieven wierden haer getrouwelijck aen-gebracht, gelijk sy in haer gebedt verstaen hadde, van vijftigh, van seventigh, van hondert guldens: sonder dat sy wiste, van waer datse quamen. Noyt en is haer eenighen wissel-brief toegheseyt,

seyt, of het gelt wiert haer op den selven tijdt behandicht, ghelijck sy in haer ghebedt verstaen hadde: soo dat sy vande uyt-komste seker was, als sy diergelijcke saecke verftont: Soodaenighe toe-segghinghen heeft sy dickwils in haer gebedt verstaen, ende sulcke wisselbrieven dickwils ontfanghen.

Dese goetheyt Godts ende sijnder H. Moeder, verweckte haer tot besondere dancksegginghe ende verwonderinghe van de Goddelijcke barmhertigheyt die haer dede segghen: *Wat doet een groot betrouwen op Godt! 't is eenen pyl die 't herte van Godt Almachtigh (by maniere van spreken) door-wondt. O Godt hoe wonderlijck zijt ghy in uwe liefde, hoe loopt die buyten de paelen.*

§. 4. Hoe sy voor tijdelijcke baete van haeren naesten, gebeden heeft.

E Enighe personen wetende dat haer gebeden seer krachtigh waeren, verfochten de selve seer ernstighlijck: groote aelmoessen aen *Agnes* toe-segghende, waer't saecken, dat sy door haer voorbiddinge den hemel beweghen konde, om haeren wensch te verkrijghen. *Agnes* verfocht van Godt ende van sijn H. Moeder, dat sy tot Godts glorie, ende Saligheyt haerder ziele mochten verhoort worden: maer verftont in haer gebedt, dat dit dese personen niet saligh en was. Want dat het verkrijghen van haer verfoeck, tot hooverdye, ende tot haer eeuwige verdoemenisse soude strecken: ende dat het tot haerder zielen saligheyt veel nuttigher was, in eenen soberen staet te blijven, tot verdruckinghe van hunnen hooghmoet. T'sedert dien tijdt weygerde *Agnes* aen dit volck dese gebeden, al wiert sy voorder daer toe gepraemt: ende dese personen

foonen, die soo seer verlangden naer tijdelijcke goederen, vervielen in grooter gebreck.

§. 5. *'t Sermoon hoorende, kent d' inwendighe ghesteltenisse des toe-hoorders.*

SY heeft meer als eene reyse, uyt den mondt van den Predikant, een groot licht tot de herten der toe-hoorders sien uyt-schieten: dat van sommighe aen-genomen wiert, ende in hunne zielen bleef: van andere, verstootten wordende, weder te rugge keerde. Hier door sagh sy, wie dat het woordt Godts in hun herte bewaerden, ende daer door vruchten behaelden; ende wie dat het vruchteloos ontfongen. Door dit gesicht wiert *Agnes* sterck aen-gedreven, om voor dese steenhertighe menschen te bidden, op dat sy inde H. Kercke vruchtbaere ackers mochten worden: als oock voor de Predikanten, op dat sy't woort Godts vierighlijck tot de toe-hoorders souden uyt-schieten; ende om haer woorden krachtigher te maecten, oock met hunne wercken aenwijfen, 't ghene sy op den Preeckstoel verkondighden.

§. 6. *Bidt met goede uyt-komste voor haer naeste vrienden, die in groot gewaer waeren.*

OP eenen spaeden avont wiert sy verwitticht, dat het Keyfers legher in't landt van Gullick was, ende voor hadde dien nacht Wassenbergh te plunderen, ende te branden. *Agnes* dese tijdinghe ghehoort hebbende, gaf voor antwoord, *laet over die stadt komen dat Godt geheughen sal.* Maer indachtigh wordende, dat haer gehouwde Suster seer kleynmoedigh ende vreesachtigh was, ende medelijdigh wordende over dese kranck-

kranckheyt ende over't perijckel van haer kinderen, keerde sich tot Godt, om voor't huysghefin van haer Suster genade te versoecken. Want sy gevoelde in haer gemoet, dat het Keyfers volck soodaenigh voornemen hadde, ende tot de daet soude komen. Sy badt dan hertelijck onsen Heere, door de liefde die hy tot ons draeght, dat hy hem soude geweerdighen, haer Suster in dese kranckheyt een weynigh te voor-komen, ende haer met haeren man ende kinderen, in dit ongeval te bewaeren. In dit gebedt voelde sy een vast betrouwen op Godt, ende volherde heel den nacht in dit versoeck tot vier uren s'morgens: niet twijffelende, of sy soude vanden Hemel verhoort worden. Alsdan was sy eenighen tijt buyten haer selven, ende heel verslonden in haeren Beminden, 't welck haer in desen tijt alle morghen-stonden pleegh te gheschieden. Tot haer selven keerende, scheen sy de Keyfersche soldaeten te sien, die met brandende fackels als rasende wolven lancks de stadt, ende lancks het huys van haer Suster liepen, ende vele huysen in brandt staken: ende saghte samen de kinderen van haer Suster, de welcke met t'samen ghevoeghde handen by een saten, ende Godt hertelijck baden. Uyt dese hertelijcke ghebeden van onnoosele kinderen, schepte sy groote blyschap. Al den dagh nu aen quam, wiert'er tijdinghe ghebrocht, dat VVassenbergh geplundert ende te vier ghegheven was, ende dat haers Susters huys met de reste verbrant was: want uyt het gemeyn ongeluck van dese plaetse, scheen soodaenighe tijdinghe grondigh te wesen. *Agnes* dit verstaende sweegh ende geliet sich al of'et inder daet soo geweest waere: maer seyde aen Juffrouw Botters, *Ick en kan mijn lacchen niet in-houden, van inwendighe*

*dighe blyfchap. My dunckt dat ick de kinderen van mijn Su-
 fter als in een gekropen sien, ende biddende. Alhoewel fy
 vande waerheyt, ende vande behoudeniffe van haers
 Susters huysgefin verfekert was: font even-wel eenen
 bode naer Wassenbergh, quantfuys om vande ghestel-
 teniffe van haer Sufter ende haer huysgefin in dit ghe-
 meyn ongeluck te vernemen: maer als den bode daer
 quam, fagh hy dat heel huysgefin krijten van blyfchap.
 Hy fagh voor fijn ooghen, dat haer Sufter geen fchae-
 de geleden hadde, ghelijck-men te Ruremonde uyt-
 ftroeyde, al was dat huys vol goets, dat vande gebue-
 ren tot meerder verfekeringhe aldaer ghevlucht was.
 Den felven Bode verftont, dat de soldaeten dickwils
 met brandende fackels ontrent dat huys gheloopen
 hadde, maer sonder hinderniffe, ende bevont alles foo
 gefchiet te zijn, gelijk aen *Agnes* veropenbaert was. Sy
 eyndicht dit verhael met defe woorden. ick en kan Godt
 almachtigh niet ghenoech loven ende dancken, van soo veel
 gratien, die hy aen fijn alderonweerdighste fchepfelkens doet,
 tuffchen soo vele benauwteden. Hoe Godt fijn goetheyt meer
 laet blijcken aen een, die d'alderonweerdighste is; hoe fijn
 eere ende glorie daer door meer vermeerdert wordt; door dien
 dat hy fijn felven soo laet verwinnen door fijn goetheyt, van
 een soo onnut aerdwormken, ende fijn felven soo ghemeyn
 maect.*

S. 7. *Verstaet van Godt, dat P. Simon vanden Hove,
 naer Ruremonde quam wonen*

SY hadde nu ses volle jaeren den last ghehadt, om
Ioannam in't gheestelijck leven te verwoerden:
 Maer met de doot van den Biecht-vader, die haer dit
 bevolen hadde, focht fy desen last van haer fchoude-
 ren.

ren af te schudden, ende enckelijck op de schouderen vanden volghenden Biecht-vader te legghen. Niet om dat sy onghewilligh was tot dit goet werck: Maer om dat sy oordeelde sorghelijck te wesen, voor een soo verheven ziele, ghelijck *Ioanna* was, van een Dochter onderwesen ende gheleydt te worden. *Vant als eenen blinden den anderen leyt*, seght sy, *vallen beyde lichtelijck in den gracht*. Met dese ghepeysen bekommert wesende, verstont sy van Godt, dat P. Simon vanden Hove te Ruremonde soude komen, om Rector te zijn; dat desen Pater haeren Biecht-vader soude wesen; dat sy, ende *Ioanna* haer Leer-dochter onder sijn bestieringhe grooten voortganck soude doen; maer wederom soude moeten komen tot het schrijven, dat den overleden Biecht-vader niet bevolen en hadde. Dit schrijven was teghen haer gheneghentheydt, ende dese waerschouwinghe, die sy van Godt ontsonck, veroorsaecte eenighe beroerte in haer ghemoet: Doch gaf sich over in Godts wille, met voor-nemen van desen toekomenden Biecht-vader in alles te volghen, als Godt self.

S. 8. *Vvort wonderlijck van Godt bewaert over wegh.*

GOdth heeft haer menighmael in groote perijckelen wonderlijck bewaert, als sy van d'een plaetse naer d'andere reysde, waer van ick een gheval hier sal stellen. Van Ruremonde naer Nimmeghen te schepe vaerende, met ander gheselschap, ende komende tot Moock, de plaetse daer 't schip moest aen-legghen; saeghen sy veel krijghs-volck op de heyde ligghen, doorde welcke sy te lande moesten passeren. Dese soldaeten pasten op het volck dat met dit schip aen

quam, om naer Nimmeghen te gaen: Ende sochten in dese gheleghentheyte buyt te maecken. Die uyt het schip quaemen, en wisten niet waer henen: want naer Nimmeghen voortgaende, moesten sy nootfaekelijck inde handen vallen, van dese buyt-gierighe soldaeten. *Agnes* keert sich tot Godt, raede ende bystant vanden hemel versoeckende: Ende haer gheselschap was bereyt aen te vanghen; t'ghene *Agnes* soude gheraedigh vinden: wetende dat *Agnes* soo groote ghemeynschap met Godt hadde, dat sy van den hemel verstont, hoe de saecke soude uytvallen, ende dat sy op haer woort vastelijck mochten betrouwen. In haer ghebedt voelde sy inwendighlijck dese toespraecke: *Gaet voort, ick sal u tusschen beyde bewaeren.* Hier op sitten sy te saemen op een kerre: En komen te Nimmeghen, sonder eenen quaeden mensch t'ontmoeten. Aldaer verstaen sy, dat de kerre, die voor hun gonck, gheplundert was: Ende die naer hun quaemen in ghelijcks, Soo dat eener ieder te Nimmegen verwondert stont, hoe dat de kerre van *Agnes* door soo gevaerlijcken wegh sonder ongheluck gepassert was. *Diergelijcke bewaernisse*, seght sy, *is my dick wils soo te lande, als te water gebeurt. Als ick my alsdan begeve tot het ghebedt, worde van Godt verwittight door een licht, dat my alle twijfelinghe van sijnen bystand beneemt. Ick was eens op't water, als het water met groote golven in't schip quam. alle het volck wilde uyt: Ick seyde, wy en hebben door Godts genade geenen noodt: Ende wy zijn bewaert geweest.*

§. 9. Haer kloeckmoedigheyt teghen de geesten der helle.

Joanna die van natuerewegen seer vreesachtigh was, hadde soo grooten schroom van den duyvel, die haer dickwils by nachten oock in sienelijcke ghedaente quam quellen, dat sy den meesten tijdt, oock in koutste vanden winter in volle sweet lagh. Sy verklaerde dese vrees aen haer Meesterse: Die haer in deser voeghen verweckte om teghen dese vyanden kloeckmoedigh te zijn. Sommighe menschen naementlyck vrouwe-personen die van natuere vreesachtigh zijn, moghen by de kinders vergelken worden, die voor een stroo gaen loopen, dat in sijn selven ende door sijn selven geen beweginghe heeft, noch eenigh quaet kan doen, dan als het door Godts toelaeten van een ander gebruyckt wort. VWat macht heeft den duyvel van sijn selven? Geen, geen. VVaerom is 't dan, dat hy soo veel quaets inde menschen doet? 'T is om dat de menschen aen hem plaats gheuen, toestaende dat den vyandt op hun versoekt: want alsdan wort hem van Godt toe-gelaeten tgene hy doet. Den duyvel is eenen subtilen geest, ende soeckt onsen gront tot het binnenste te kennen. Soo hy ge waer wort, dat hem iemant begint gehoor te geven, soo wort hy sterck, om ons te beschaedigen. Maer als hy siet, dat iemant op hem niet en past, ende gewapent is met een vast betrouwen op Godt almachtich, wetende dat hem niet en kan over comen sonder het toe-laeten Godts, ende in alles op sijn hoede is, alle deuren voor dien dief toe houdende: Dan wort hy soo machteloos, als een stroo, daer geen roeringe in en is. Een vast gegronde ziele in ootmoedicheydt ende vast betrouwen op Godt, dit siende, gevoelt dat alle haere crachten met eenen brandenden yver tegen hem ontsteken worden. Ick segge, ende gelooue vastelijck, dat een cloeckmoedige ziele, in ende door

Godt ontsteken zijnde, alle dese boose machteloose geesten, sal doen verdwijnen: Ghelijck een licht stroo dat van eenen stercken wint verdreven wort, soo dat men niet en weet waer het hencn gestoven is. Alsoo is't, ende noch lichtier dat men dese op-geblaesen hooverdige geesten verdwint. Ick en wille niet seggen dat hy onsterck is; want door Godts toe-laeten is hy seer sterck, besonderlijck voor een swacke ziele: Hy is eenen grooten konstenaer, ende seer behendigh in sijne aenslaegen: Daerom mach ieder een wel op sijn hoede zijn, met een vast betrouwen op de hulpe ende bystant Godts. Ick wille hier by voegen, hoe ick my in dese dingen gevoele. Segge dan, dat ick alle de crachten mijn der ziele, inende door Godt ontsteken vinde als met eenen heeten brandt, ende over grooten haet tegen alle die boose geesten der helle, om door Godts machtige handt, tegen hun alle te vechten ende te vrecken dat sy in de zielen der menschen oyt gedaen hebben, of tot het eynde des wereldts sullen doen.

XXII. CAPITTEL.

Wat'er voor-gevallen is in't jaer 1637.

S. 1. *Christus verthoont haer sijn droefheyt over de sonden der menschen.*

Als wanneer sy inde Hooft-kercke de Misse hoorde van't Alderheylighste Sacrament, ende met een nederigh gemoet van haeren Salighmaecker verfocht, dat hy sich soude geweerdighen haere arme ziele met sijn genaedighe ooghen t'aensien: verthoonde, sich Christus aen Agnes heel overdeekt van wonden, ende gaf haer te kennen, dat hy door de sonden der menschen soo deerlijck mishandelt wiert, besonderlijck

lijck door de gulfigaers, dronckaers, onkuyfſche, hoo-
veerdighe, eergierighe, grammoedighe, ende nydighe
Christenen : van de welcke heel de wereltd overlac-
den is. Den overdaet in't eten, drincken, ende kleedin-
ghe, ſcheen den ghewonden Heere weder te drucken,
ende te doen beſwijcken : d'ydelheydt van die tijden,
ende meer andere ſonden ſchenen hem ſlagh op ſlagh,
ende wonde op wonde te geven. Soo dat hy als beven-
de ſcheen te ſtaen, ende t'allen oogeblick neder te
vallen. Sy verſtont dat deſe bevinghe, ende dit perijs-
kel van nederſaeken, beteeckende dat de H. Kercke
op ſommighe plaetsen wanckelde met perijckel van
te beſwijcken, ende dat door de voorſeyde ſonden der
Christenen.

Dit geſicht veroorſaecte in haer ziele ſoo groote
droefheydt, dat ſy door den dagh niet beſtandigh was
haer bitter medelijden te verſetten : niet teghenſtaen-
de, dat ſy ſich haer dien dagh meer dan ſy placht tot
uytwendighe dinghen begaf, om deſe weemoedigheydt
te verdrijven. Sy keerde naer den noen wederom tot
de ſelve kercke om 't Lof aldaer te hooren : alſ wan-
neer den gewonden Salighmaecker ſich wederom ver-
thoonde inde ſelve gedaente. Haer voorſeyde droef-
heydt en wiert alſdan niet alleenelijck vernieuwt, maer
oock grootelijcks vermeerderd : want ſy van Christus
berijpt wiert, om dat ſy haere vorighe droefheydt ende
medelijden hadde ſoecken te verſetten, ende niet meer
geneghen gheweest om mede-deelachtigh te zijn van
ſijn bitter lijden. Door deſe Goddelijcke berijpinghe,
die ſy ſeer redelijck vonniſte, was haer medelijden ſoo
overtolligh, dat ſy van ſchaemte niet en wifte waer
ſich keeren of laeten. Sy keerde ſich dan tot Christus
ſelf,

120 *Leven vande Weerdighe*
felf, vergiffenisse van hem biddende, ende segghende: *Heere ende Godt van mijn herte, waer sal ick my van waensschijn verberghen, in dese tegenwoordighe benoutheden?* Ende sagh te samen op den selven stont, dat het herte vanden eeuwichen Sone gheopent stont, t'welck haer tot een herberge ende tot een wooninghe geschoncken wiert, om in't selve te verblijven.

Dese over groote goetheyt van haeren genaedigen Saligh-maeker, die sijn selven tot haere vaste woonplaetse ghegheven hadde, praemde haer om haere ziele t'erstont oock door de Biechte van dese vleckte te suyveren, over de welcke sy van Christus berispt was gheweest. Sy vertrock dan van die Kercke tot haeren Biecht-vader, sprack ootmoedelijck haere schult, ende verfocht sijn ghebeden, om haer hertneckighe nature, soo sy seght, te veroveren, ende onder de voeten te brengen, gemerckt dat sy in't voorgaende gheval met haer groot leetwesen ghemerckt hadde, soo ghewilligh niet te zijn om met Christus te lijden, als sy behoorde te wesen.

§. 2. *Bedroeft zijnae om t'achterdencken van haeren Biecht-vader, dat sy vanden quaeden geest bedrogen wiert; wort van Godt getroost.*

TEr oorfaecke dat haeren tegenwoordigen Biecht-vader vele vremde saecken uyt haeren mondt hoorde, ende in haere schriften las: Hadde hy ghelijck andere voorgaende Biecht-vaders eenigh nadencken, of hier onder misschien bedrogh schuylde, dat met alle neerstigheyt diende gheweert te worden. Hy gaf haer dese vreesse te kennen: T'welck haer seer onrustigh maeckte. Want al-hoe-wel sy inden gront versekeringhe

ringhe voelde, dat dese dinghen van Godt voort quamen; Nochtans niet willende op haer selven steunen, maer op de gene die Godt in sijn plaetse ghestelt heeft, wiert sy door dit nae-dencken van haeren Biecht-vader niet weynigh bedroeft, ende ontstelt; ende dien te meer, hoe den Biecht-vader dickwilder dese vreesse te kennen gaf. Sy bekennt, dat haere ontsteltenisse, niet en quam tot het binnenste van haere ziele, alwaer de vorige kalmte bleef dueren: Maer dat het onderste deel der ziele hier door seer verdrietigh wiert.

Sy offerde haer selven, om seer bescheedelijck alles te schrijven, sonder van haeren t'weghen oock door een letterken de waerheydt te verkrencken, t'welck sy t'allen tijden grootelijckx schroomde: Verklaerde aen Godt in haer ghebedt, dat sy gheensints en begheerde oock in't minste van hem, of sijnen heyligen wille, af te wijcken: Vraeghde van haeren Saligh-maeker met een innigh beklagh, waerom dat hy dese benautheyt toeliet, die scheen een groot beletsel te wese, om vrymoedelijck tot hem te naederen; naedemael hy wel wiste, dat sy niet voor hadde, als hem alleen te besittē.

In dit ghebedt verthoonde sich Christus aen dese bedruckte ziele, haer voorhoudende hoe dat hy in dit leven vele op-spraecken, bespottighen, ende slaeghen gheleden hadde, die niet te verghelijcken waeren by al dat sy leedt, of konde lijden; ende haer verwekkende om hem in soodaenigh lijden te volghen. Sy hoorde alsdan dese woorden: *Wie is'er onnoeselder in alles geweest, als ick? Ontfanght dit lijden geerne ende gewillighlijck ter liefde van my: Gelijk ick dry-en-dertich jaeren geerne ende gewillighlijck voor u geleden hebbe. Dit hebbe ick geleden naer den wille van mijnen hemelschen Vader, in*

Q

xiens

Wiens oogen ick sonder schult was, al was mijn onnooselheyt voor de menschen verborgen. Ick sal u oock voor d'oogen van mijnen hemelschen Vader onnoosel kennen, in't ghene waer van ghy in d'oogen der menschen beschuldigh wort. In dese selve inspraecke verstont sy van Godt, dat haere ziele aen Godt aengenaem, ende met de Heyligh-maeckende gratie bekleedt was, door de welcke sy noch veelschoonder voor Godts aenschijn soude worden: Niet teghenstaende dat dese schoonheydt van haere ziele aen de menschelijke ooghen ende oordeelen verborgen bleef. Godt leerde haer te famen, dat diergheelijke onghegrunde oordeelen der menschen, tot suyveringhe onser ziele, ende tot meerdere ghelijckheyt der ziele met onsen Saligh-maecker, toe-ghelaeten worden.

Hier door was sy gheheelijck over-ghegeven, om alle haer leven alle teghenspraecke, ende veroordeelighen te verdraeghen, die soudent voorvallen; ende menighmael voor-gevalen zijn: Niet anders wenschende, dan voor Godts ooghen onnoosel bevonden te worden.

S. 3. *Leght den last vande kinderen t'onder wijfen op*
Joanna van Randenraet.

ALen was haeren ouderdom niet seer groot, nochtans de krachten van haer kranck lichaem waren door uytwendighe, ende principaelijck door inwendighe onsteltenissen, soo seer verswackt, ende afgheteert, dat het haer niet moghelijck was, den arbeyt te vervoorderen, die sy tot noch soo loffelijck besteedt hadde, in't vergaederen ende onderwijfen der kinderen inde Caristelijcke Leere. Dus was haere sorghe,

ghe, dat dit heyligh ende goddelijck werck, 't welck sy begoft hadde, van andere (die naer den gheest, ende naer de krachten des lichaems bequaem waeren) soude inghevolght worden, sonder te verslappen: Overfulcks, *Ioanna van Randenraedt*, die lanck te voren haere medehulpster geweest was, wiert als nu van haer ghestelt, om haere plaetse voortaan te bekleeden, ende d'opperhandt hier in te hebben. Sy was wel gherust, dat *Ioanna* met alle vierigheydt dit ampt bedienen soude: Maer ghemerckt dat de schouderen van eenen mensch onbestandigh waeren, om soo grooten ende wijd-verspreyden last te draeghen, badt Godt seer yverlijck, dat vele Dochters door desen profijtigen ende heyligen Drift mochten ontfeken worden; ende dat de ghene die haer teghenwoordighlijck met het onderwijfen der jonckheyt bemoeyden, met meer andere in bequaemheydt ende vierigheydt mochten vervoorderen. *Dit wenschte ick aen alle zielen, seght sy, maer besonderlijck aen de ghene die volgens haeren roep dit werck beneerstigen. 'T welck Godt Almachtich wil geven, om vele zielen uyt de netten des duyvels te trecken; ende de selve met ons inde haven der eeuwige salicheyt te brengen.*

S. 4. *Verstaet van Godt t'gene Joanna socht te verbergen.*

J*oanna* (die seer vermijdt was, soo aen *Agnes* haer Meesterse, als oock aen den Biecht-vader, haere inwendighe verholentheden kennelijck te maecken, naementlijck als'er iet voorviel, dat uytnemende was, ende tot grootachinghe van haeren persoon konde strecken) hadde iet versweghen dat sy door last des Biecht-vaders, rechtsinnighlijck aen haere Meesterse hadde moeten te kennen gheven. *Agnes* verstont van

Q 2

Godt

Godt, dat sulckx gheschiet was, Ende vraeghde van *Ioanna*, of sy alles naer behoorte volghens het bevel van den Biecht-vader veropenbaert hadde: Segghende van Godt verstaen te hebben, dat'er iet dies aengaende ontbrack. Hier door wiert *Ioanna* beschaemt, ende ghepraemt om te openen, dat sy gheerne soude bedeckt hebben: Kende sich schuldigh, ende verklaerde rechtsinnighlijck dat haere Meesterse door Godts inghevinghe te voren van Godt verstaen hadde.

§. 5. *VVaer Godt vertreckt, als hy vande sondaeren verstoeten wort.*

MEt groote droefheyt overvallen zijnde, soo over haere eyghen sonden, als over de sonden van andere; ende overweghende hoe grootelijckx de goddelijcke Majesteit van de sondaeren vergramt, ende tot straffe verweckt wordt: Badt hem ootmoedelijck om ghenade, ende om sijn rechtveerdighe ende straffende handt te laeten sincken, al was 't dat wy de straffen soo seer verdient hadden.

In dit ghebedt vraeghde sy vriendelijck van haeren Saligh-maecker: *VVaer hy sich hiel, als hy van 't meeste deel der menschen verstoeten wiert, ende door soo vele ende groote sonden verweckt, om de geheele werelt terstont te niet te doen. Ende kreegh dese antwoord: In u herte, ende in alle de gene die mijnen wille volbrengen, my niet uytstotende door doodelijcke sonde. In dese herten toeve ick my: ende aldus vergete ick mijn straffen te gebruycken.*

XXIII, C A P I T T E L.

Wat'er voor-gevallen is in't jaer 1538.

§. 1. *Haeren yver om de Beelden vande H. Maeghet te cieren.*

ALs *Ioanna* naer het weder-nemen van de stadt *Rurmonde* heel besich was met haere Capellekens vande *H. Maeghet* te herstellen, ende haere Beelden te vercierren, die in dese Capellekens moesten ghe-ciert worden, gelijk in't leven van *Ioanna* beschreven staet: is haer *agnes* in dit godtvruchtigh werck seer behulpsaem geweest. Want als *Ioanna* alsdan op eenen kant vande stadt door aelmoessen eenigh gelt vergaederde, om de Beelden vande *H. Maeghet* te bekleeden; dede *Agnes* het selve op den anderen kant, ende *Juffrouw Botters* op den derden kant. Dese dry hadden de stadt verdeelt, om alle d'inwoonders tot hulpe ende mededeelinghe van dit goet werck te verwecken. Als'er voorder jet anders tot vermeerderinghe der eere vande *H. Maeghet* te doen was, en liet *Agnes* haeren dienst noyt ontbreken.

§. 2. *Vvordt vande H. Maeghet besocht als sy haer Roosenhoeuyken las.*

ALs sy naer't nacht-ghebedt, volghens haer gewoonte, haer *Roosenhoeuyken las*, wiert sy met een over-groote inwendighe vreught overgoten: ende te samen met een licht bestraelt, in't welck sy de *Coninghinne* des hemels, met een groote menichte van *HH. Maeghden* aenschoude, die by haer quamen ende seer vriendelijck met haer handelden. Welcken handel

soo vermaeckelijck was, dat *Agnes* tusschen dit gheselschap sich in vreughden verloor, die sy niet en konde uyt spreken: ende sy behiel door 't besoeck van dit Maeghdelijck ende hemelsch gheselschap, eene overgrootte liefde tot de Maeghdelijcke reynigheyt.

Haer herte was van dese liefde soo vervult, dat sy heel den volghenden dagh een seer besondere welgenegentheyt voelde, tot alle de ghene die in Maeghdelijcke reynigheyt leven. Sy en konde d'overgrootte vreught, die sy dien nacht ende den volghenden dagh uyt de suyverheyt geschept hadde, aen haeren Blechtvader met geen woorden verklaren, want alle tongen hier toe onbestandigh zijn.

§. 3. *Openbaeringhe vande H. Drijvuldigheyt.*

BY nacht bevreesst wesende, dat'er eenighen oproer soude op staen onder 't krijchs volck dat in de stadt was, ende haere ooghen op slaende naer den hemel, sagh sy haeren Salighmaecker, met sijn glorieus lichaem, hanghende aen een Kruys, dat inde locht boven d'aerde verheven was. Ende sagh te samen God den Vader aen den voet van dat Kruys, schoon, klaerblinckende, met soo vriendelijck aenschijn, ende soo minnelijcke ooghen, dat sy noyt te voren jet diergheelijcks gesien hadde: Want dit gesicht op een wonderlijcke en onuytsprekelijcke maniere geschiede. Aen 't opperste Deel des Kruys, sagh sy den H. Geest: niet gelijkmen die schildert; maer op een maniere, die sy niet en konde beschrijven. Schrijft alleenlijck dat het beeldt van sijn aensicht heel jeughdigh, klaerblinckende, suyver, ende wit was, maer sonder lichaem: Ende dat dit aensicht sich verthoonde, op dat sy kennisse

nisse vanden derden persoon soude vatten. Dat de re-
ste van sijn ghedaente, die breed ende wijd verspreyt
wiert, gout vervigh ende root scheente wesen: maer
dat dese gout ende rootvervighe coleuren niet ghe-
meyns met d'aerde hadden. Dit voorschreven aensicht
van den H. Geest, scheen te rusten, op de borste van den
Salighmaecker, die aen 't Kruys hongh.

In sulcker voeghen hadde sy de dry Goddelijcke per-
soonen, die maer een waeren, in haer gesicht: ende aen-
riep die alle dry, als een: om door den Sone, ende den
H. Geest, het Vaderlijk herte te beweghen, dat die be-
roerte van het krijghs-volck mochte verhoedt worden.

Hier-mede sterck in-ghekeert zijnde, sagh sy, hoe
den H. Geest, uyt het Vaderlijk herte, den Sone tot
peys ende vrede beweeghde, ende hoe den gekruyften
Sone hier door noch hoogher verheven wiert, ende
hoe dese dry personen alle te samen haer vriende-
lijk met minnelijcke ooghen aensaghen.

Op den selven ooghenblick, troek den Sone sijnen
rechten arm van het Kruys, ende reyckte sijn rechte
handt tot *Agnes* die oock scheen haer rechte handt tot
den Sone te reycken: ende dese twee handen vanden
Sone Godts, ende van *Agnes* wierden te samen ver-
voeght, tot een teeken van vrede. Hoe dit gheschiet
is, en was haer niet mogelijk te verklaeren: maer seght
alleenlijk, dat dese dry personen sich alhier ver-
thoonden, elck met sijn besondere uytwerckinghe,
ende nochtans met eenen wille ende wesen. Door de-
se minsaeme vernaerdinghe tot de Godtheyt, wiert
Agnes verdrietigh dat haer ziele noch langher in 't aer-
de-vat des lichaems verblijven moeste, ende niet en
konde daedelijk ontbonden worden, om met haeren
Saligh-

Salighmaecker ende Bruydegom vereenight te blijven.

Niet teghenstaende dat dit ghesicht in den winter-tijdt, te weten den 8. Februarij gheschiet is, was sy door het selve foo ontstelt in haer lichaem, dat het sweet van alle kanten uytbrack, 't welck gheheel den volghenden dagh duerde, oock in handen ende voeten: Soo dat sy ghenootsaeckt was, eenighe kleederen af te leggen (die sy op andere daeghen ghemackelijck konde verdraegen) om eenige verkoelinghe aen haer brandigh herte te gheven.

Den teghenstrijdt, die sy in haer selven voelde, als sy dit verhael op 't papier stelde, gheeft sy te kennen met dese woorden: *Ick ghevoele dat ick liever soude verplettert worden, als hier van iet te segghen, of te schrijven: Ick eenen modder van alle wuylichey, aen den welcken niet anders toe-komt, dan verfoeyt ende verstootten te worden, ende voor d'oogen der menschen noyt te komen. O mijnen Heere ende Godt, mijnen Salich-maeker, ende Verlosser, laet my alleenlijck voor uwe oogen bekent wesen, of haelt my van hier: VVant ick sulckx niet langer verdraegen kan, dat uwe Majesteyt sich aldus toeneyght tot desen alder-onweerdichsten worm. VVant in dit te beschrijven ende te bepeysen, wie ick ben, ende wie het is, die sich tot my aldus toebooght, soo meyne ick van schaemte te beswijcken, ende te bersten van traenen. Ick en wensche niet langer te leven: want ick sulckx niet verdraegen kan. O Heere gelieft het uwe Majesteyt, my hier langer te laeten, soo bid' ick om gratie, om t' uwer liefde te lijden: Ende dat uwe Majesteyt alle voordere gratien believe op te houden, tot dat wy te saemen onscheydelijck in't eeuwigh leven sullen vereenicht wesen. Nochtans o Heere uwen Wille is den mijnen, ende mijnen Wille is uwen.*

S. 4. *Andere vereeninge met Godt, ende ondersoeck of er geene eygen liefde hier mede vermengelt was.*

Ick sal hier noch iet anders stellen, dat de selve stofse belanght, ende korte daeghen naer 't voorgaende geschiet is, ende dat met haer eyghen woorden.

Als ick s'nachts, volgens mijn gewoonte mijn devotie dede: Ick segge mijn: den Bruydegom alleen is hier den werckman, ende de Bruydt lijdt het welcke my dien nacht op een wonderlijcke maniere gebeurt is, daer ick van swijgen moet, want ick 't niet en kan uyt spreken. Ick segge dan, als ick d'alder-onweerdighste in mijn gebedt mijnen inkeer tot Godt dede: Op de selven oogenblick voelde ick in't binnenste van mijn herte, een soo groot klaer-schijnende licht opgaen, dat ick my anders niet en gevoelde, als verloren in een oneydelijcke zee van klaerheyt, en dat by nae geheel den tijt van dat gebedt. Dese welde is soo groot, dat-se niet en kan kenbaer gemaect worden. D'invendige vreught die my hier van by blijft, ende dat met een seer teere liefde om op't aldersuywerste mijnen Beminden aen te hangen, ende met hem eenen wille te hebben, is soodaenigh, dat ick 't niet seggen kan.

Ontrent dry uren, want ick voor een ure opgestaen was, soo ick noch een besondere gesteltenisse in mijn selven gevoelde: Begon ick in mijn selven te dencken, of hier in oock wel eenich bedrogh mocht schuylen. In't binnenste der ziele, daer ick dat licht gevoelde, daer en kan ick niet van twiffelen of 't is Godt: want noch Engel noch duyvel, en kan soo naer komen. Maer ick ondersocht eens met eenigh achterdencken, of ick in dese toe-vloeyende gratien, die gevoelijck zijn, eenigh ghenoeghen nam aenhanghende aen de gaven, ende niet aen den gever. Hier gevoelde ick my, door Godts gratie, in Godt ingekeert, ende niet in sijn gaven. Door welcke ken-

R

nisse

nisse ick my noch meer in Godt verstijft voelde, als in eenen Hemel, die den Hemel self is; maer die ons somwijlen wat laet proeven, van den voorsmaeck der wreughden die de Saligen hier boven ten vollen genieten. Mijn ziele voelde een onuytsprekelijcke liefde uyt Godt, ende was als smiltende in Godt. Dit en moet niemant wonder schijnen: want een woort alleen van den Beminden uytgesproken, tot de Beminde ziele, doet haer smilten. Soo dat sy dan niet meer met haer selven is: Maer met dien die sy bemint: Ende wort als eenen geest met hem. Sy leeft, niet sy, maer haeren Beminden leeft in haer.

§. 5. Haer groot betrouwen op Godt.

DAer was een Dochter, die door jet dat sy gelefen hadde, seer ontstelt, ende seer kleynmoedigh was: want alle haer geestelijcke timmeringe, soo haer docht, soude om verre vallen, of lagh om verre. Agnes dit wetende, merckte terstont, dat dit door 't opstoken vanden helschen vyant voort quam, die inde ziele van dese Dochter plaetse gevonden hadde, de welcke hy met dit windeken van kleynmoedigheyt dede wankelen, om dat sy niet vast genoegh in Godt gevestight was, ende geen genoegsaem betrouwen op hem en hadde. Seyde dat foodaenighe zielen in perijckel staen, van lichtelijck inden eersten aenstoot te vallen: door dien dat sy geenen vasten grondt in Godt hebben, inden welcken wy alles vermoghen: ende voeght hier by dese woorden. *Een vast betrouwen op Godt almachtigh, is eenen seer krachtighen pyl, die Godts herte doorwondt, ende doet het selve vlammen van liefde tot ons. Godt schiet eenen pyl tot ons herte, als hy dat tot hem treckt: desen pyl moeten wy tot Godt weder-schieten, door een vast betrouwen op hem:*
Want

Want hy en sal ons niet weygheren, wat wy met dit betrouwen van hem versoeken, als het streckt tot vermeerderinghe van sijn eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van onse saligheyt.

S. 6. Haer Gebeden voor de Paters der Societeyt die te Maestricht gevanghen ende gedoodt zijn.

ALs P. Joannes Baptista Boddens Rector van 't Collegie der Societeyt Jesu binnen Maestricht, met twee andere vande selve Societeyt, inde gevangnisse gesmeten wierden, als wetenschap hebbende van eenigh verraet, 't ghene sy behoort hadden t'ontdecken: wiert *Agnes* soo 't schijnt, van Godt self vermaent ende verweckt om voor dese gevanghenen te bidden.

Dese Paters wierden gevanghen den 18. Meert 1638. op den middagh: ende *Agnes* was den selven avondt, vroegher dan sy pleegh, te weten, voor acht uren te ruste ghegaen: ter oorsaecke vande ontfeltheyt ende swackheyt die haer over-gebleven was van haer vorige groote inghekeertheyt tot Godt. Nauwelijcks en was sy in slaep gevallen, of wiert opgheweckt met eenen stoot op haer sijde. Niet verstaende wat desen stoot bedieden wilde, liet den selven ongeacht voor by gaen, ende voeghde sich om noch voorder te slaepen. Weynigh tijt daer nae, voelde sy eenen harden slagh op haer hoofd, die haer wederom ontweckte: maer ghemerckt dat sy oock alsdan niet op stont, midts dat sy wiste dat het noch geen tijt was van haer nacht-gebedt te beginnen ('t welck gemeynelijck ten elf of twelf uren begoft) wiert sy noch voorder met dry harde stooten aengestout om den slaep te laeten, ende te bid-

R 2

den:

den: van welke stooten den derden soo hard was, dat sy niet voorder aen soo dappere vermaeninghen derfde wederstaen, maer voorgenomen heeft sich tot een buyten-tydigh gebedt te begheven, tot het welck sy soo bescheedelijck verweckt wiert. Sy hoorde dat de klokke alleenlijck thien uren sloegh: maer even-wel stont op, om haer nacht-gebedt te beginnen: ende vast ghefelt hebbende dit vroegher te doen dan sy placht, wiert te samen *seer getrocken, om voor de gevangenen van Maastricht te bidden, maer besonderlijck voor de Societeyt, ende voor den noot vande H. Kercke.* Dese woorden geven te kennen dat haer de gevanghenisse van dese Paters alsdan ten minsten onvolmaecktelijck van Godt veropenbaert wiert: want sy door menschelijcke kennisse soo spoedelijck niet en schijnt achterhaelt te hebben, een gheval dat te Maastricht den selven dagh op den middagh geschiet was, ende inde opwekkinge tot dit ontijdigh gebedt dese geschiedenisse niet en schijnt geweten te hebben.

De stoffe der Meditatie, die sy tot haer nacht-gebedt alsdan voor-ghenomen hadde, waeren dese woorden des Salighmaeckers. *Mijnen Godt, mijnen Godt, waerom hebt ghy my verlaeten?* Dese stoffe paste uyterlijck wel op de tegenwoordige omstandigheyt: want ghelijck Christus aen't Kruys hanghende inijnen uytersten noot met dese bedruckte woordenijnen Hemelschen Vader toesprack; soo gebruyckte sy de selve woorden, tot den selven Vader, in den teghenwoordighen noot van dese gevanghenen: ende offerde haer eyghen lichaem om te lijden ende voor de misdaden te voldoen, die d'oorfaecke waeren van soodaenigh geval.

Dit was't gebedt van *Agnes* voor de Paters, die te
Mae-

Maeſtricht gevanghen waeren, op den dagh van haer gevangheniſſe. In 't welck ſy ſonder aerbeyt tot nae middernacht met Godt vereenight ghebleven is. Laet ons hier by voeghen hoe ſy noch voorder voor de ſelve Paters gebeden gheeft, ende wat uyt-komſte haer gebedt gehadt heeft.

Als ſy daer nae verſtaen hadde hoe vreedelijck deſe dienaers Godts op de pijnbanck gheleyt waeren, om tot belijdeniſſe ghepraemt te worden, van 't ghene daer ſy onſchuldigh in waeren: Voelde ſy hier over grooten weedom, ende medelijden. Offerde ſich aen Godt op een nieuw, om in haer lichaem de pijnen te verdraeghen, die de Paters gheleden hadden, ende noch ſouden lijden, wenchende door haer eyghen pijnen, de pijnen van haeren naeſten te verlichten.

Met deſe ghedachten ende begeerten die haer dagh ende nacht pijnighden, quam ſy den 9. van April in een Kercke, voor een Lieve Vrouwe Belt: Met weemoedighe ooghen dat Beldt aenſiende, ende als mer ghewelt van de H. Maghet verſoeckende, dat deſe haere dienaers door d'almachtighe handt van haeren Sone daedelijck mochten verloſt worden. Ende hoorde van de H. Maghet, alſdan deſe woorden: *Aenſiet mijnen Sone, die uyt haerder liefde lijdt: En ſullen dan ſijn dienaers oock niet wat lijden voor de rechtveerdigheyt?* Sy floegh haer ooghen alſdan op een Beldt van den lijdenden ende gewonden Saligh-maeker: Die haer met droeve ooghen ſcheen t'aenſchouwen, ende te ſeggen: *Sal ick alleen lijden? En ſullen mijn litmaeten niet wat bitterheyt mogen proeven, om aldus my meer te behaegen?*

Door deſe woorden van den Saligh-maeker, ende van ſijn H. Moeder, viel *Agnes* in groote beſchaem-

heyt, ende hiel op van bidden voor de verlossinghe van dese Paters: Maer verfocht van Godt, dat hy hun sterckte ende lijdsaemheyt wilde toestieren, als hy hun dese pijnen toeschickte, om ghelijcker te wesen aen den lijdenden Saligh-maeker.

Naer eenen kercker van vier maenden, ende naer grouwelijcke pijnbancken, tusschen de welcke dese ghevanghenen stantvastelijck haer onnooselheyt verklaerden, zijn sy ten lesten veroordeelt gheweest om onthooft te worden. Hoe dat *Agnes* de tijdinghe ontfanghen heeft, dat sy onthaelt waeren. Sal ick met haer eyghen woorden beschrijven. *Hoorende dat die Paters onthalt waeren, voelde my terstont ingetrocken, om voor haere zielen te bidden. Ingekeert zijnde bevont my in Godt soo verblijdt, als of ick dese zielen klaerlijck in Godt aenschouwt hadde, in een groote ende ongemeyne vreught. Voelde my daer van soo ontfeken, dat ick voor dese zielen niet konde bidden, soo ick in't eerste hadde voor-genomen te doen: Maer konde alleenlijck Godt met alle sijn Heyligen loven, over sijn goetheyt ten opsicht van dese zielen, die ick in soo groote glorie verheven sagh, de welcke my als wesentlijck voor-gestelt wiert. Dese vreught overliep my in sulcker voegen, dat ick dese dingen aen een ieder wel soude geseyt hebben, gelijk ick't al seyde aen sommige. Ick moest my van dese Hemelsche Bruyluft-feeft met geweld inhouden, ende en konde my niet wel met den geest om leegh houden. Ick gevoelde my daer mede in Godt getrocken, om als sonder midden gelijckelijck met alle Heyligen Godts, Godt te loven, over dese gratie, die by aen sijn dienaers, naer soo luttel strijts gedaen hadde: De welcke soo groote glorie genoten, die een wighlijck sal dueren. Och geluckige zielen, die hier toe geroepen worden, om voor Godt uyt liefde te lijden, gelijk dese den*

tijdt

tijdt der ghewangenisse, seer dickwils ende seer volmaecktelijck uyt snyvere liefde sich aen Godt overghegheven hebben? Welcke overgewinge misschien in andere gelegenheydt soo volmaecktelijck niet en soude gheschiet zijn. Dit wiert my klaerlijck in desen inkeer voor-gestelt, ende hier by noch vele andere dingen, die ick niet bevoorden en kan.

§. 7. *Soete Bedenckingen ende openbaeringen op Palmsondagh.*

OP Palmsondagh was *Agnes* teghenwoordigh inde wijdinghe der palm-tacken, inde Kercke der Societeit: ende als den Priester, naer ghewoonte de gewijde Palmen aen de Religieusen uytreyckte; voelde sy groote geneghenthey om oock een deeltjen vande se taxkens uyt de handen des Priesters t'ontfanghen. Want ten tijde vande voorschreven wijdinghe hadde sy haere Bedenckinge, hoe dat op den Sondagh voor de doot des Salighmaeckers, binnen Jerusalem, door 't stroeyen van Palm, ende olyf-tacken, den peys beteeckent wiert tusschen Godt ende de sondaerep: hoe dat Christus vriendelijck dit peys-teecken vande Joden ontfanghen hadde, ende hoe dit teghenwoordigh uyt-reycken der Palm-tacken, desen peys oock beteeckende. Uyt dese bedenckinge sproot de voorseyde geneghenthey, ende den wensch, om deelachtigh te wesen, van dit uytwendigh teecken van geestelijcken peys. Welcken drift versterckt wiert door dien dat sy inwendighlijck sagh, dat dese taxkens, die aen de Religieusen uytgereyckt wierden, bloeyende waeren van witte bloemen, ende vruchten voort brochten, die 't herte vanden Hemelschen Vader schenen grootelijcks te vermaecken. Sy sagh noch voorder dat jeder een, die

die dese taxkens ontfongh als in Godt in-ghetrocken wiert, ende een besondere geestelijcke uytwerckinghe vanden Hemel genoot.

Door dit gesicht wiert sy ghepraemt, om van dien grooten peysmaecker tusschen hemel ende aerde, in-nighlijcks te versoecken (naedemael hy door het uytreycken van dese taxkens sich soo vriendelijck ende mildt verthoonde aen sijn dienaeren) dat sy van dese vriendtschap ende mildtheyr mochte deelachtigh worden, niet teghenstaende dat het haer ongheoorloft was uyt de handen des Priesters een van dese taxkens t'ontfanghen.

Op den selven ooghenblick ontfongh sy in 't binnenste van haer herte dese inspraecke, die met een groote inwendighe vreught vergeselschapt wiert. *Ick sal mijn selven aen u door dese handen gheven, tot eenen ewighen olyf-tack van peys ende vrede. Soo dat er niet inde wereldt soo swaer is, dat my van u sal af-scheyden: maer ghy sult alijt in my gerust blijven, ende mijn gratien alijdt meer ende volmaecktelijcker genieten.*

Door dese goddelijcke inspraecke verstont sy, dat haeren wensch verhoort was, ende dat sy door Godts gratie als eenen gheestelijcken Palm ende Olijf-boom in Godt soude opgroeeyen. Ende soo sy uytterlijck tot den geestelijcken voortganck van *Ioanna van Randen-raedt* gheneghen was: Voelde alsdan een besondere begeerte van te versoecken dat *Ioanna* in sghelijcks foodaenighen Olijf tack mochte wesen, ende gulfighlijck in bloemen ende vruchten van volmaeckte deughden opwassen.

Op dit versoeck ontfonck sy dese antwoord. *Ick gheve haer mijn selven, als eenen vermaeckelijcken Olijf-tack.*

Ick

Ick sal haer doen opgroeyen in mijn liefde; ende haer ten le-
sten in my trecken: Sonder dat sy oyt van my sal gescheyden
worden.

Tusschen 't hooren van dese woorden, sagh sy dat
Ioanna als een jeughdigh ende groen boomken voor
Godts ooghen stondt. Ende haere ooghen vestighen-
de op dit Boomken, bemerkte, dat het selve spoe-
dighlijck tot Godt oplom: Ende soo hoogh verhe-
ven, ende in 't Vaderlijck herte Godts soo verre op-
ghetrocken wiert, dat sy ten lesten haer ghesicht in de-
sen gulsighen wasdom verloor. Sy verstont oock te
samen, dat den gront van soo gulsigh groeyfel, het
menighvuldigh ende groot lijden soude wesen, dat
aen *Ioanna* soude overkomen: Dat dit lijden soude
lanckduerigh wesen; dat *Ioanna* menighe doot soude
sterven, eer sy desen gheestelijcken ende hoogh ver-
heven Olijf-boom voltrecken soude. Maer dat sy door
elcke doot een nieuw leven soude scheppen. Sy sagh
noch voorder inden gheest wat soorte van lijden dat
Ioanna te verwachten stont, wat teghenspoet, wat ver-
driet, wat verdruckinghe: ende hoe sy door elck lij-
den in 't besonder tot Godt naerderde, ende tot hoo-
gher volmaecktheyt ghevoordert wiert.

Dit schreef *Agnes* den 28. Meert 1638. als *Ioanna* min-
dan dertigh jaeren out was, ende haere Ouders noch
leefden. Hoe veel kruysen ende hoe menighvuldighe
dooden dat *Ioanna* naer de doot van haer Ouders tuf-
sehen haer dertigh ende vyftigh jaeren onderstaen
heeft, blijkt uyt het kort verhael haers levens: in
welcke jaeren dese voor-segginghe, naer dat *Agnes* o-
verleden was, ten vollen volbrocht is gheweest.

Door dit vermaeckelijck gesicht dat sy, ende *Ioanna*,
S als

als Olijf-boomen van Godt aenghenomen wierden, was haer herte soo vol vreughden, dat sy dese met gheene woorden en konde beschrijven. Voelde hier by een uytnemende verlanghen, om dien goddelijcken gäst inde H. Communie in haer siele t'ontfangen, die haer toegheseyt hadde, door sijn eyghen handen sich met haer te vereenighen. Sy itelde dan de deure haers herte wijdt open, met soo groote begeerte verlanghende naer sijn toekomst, dat de Misse haer ten deele seer lanck scheen, mits dat sy niet wel en konde vertoeven van hem t'ontfangen; ten deele seer kort, ende als eenen oogenblick, om d'inwendighe vreughden, die in haer ziele soo overvloedigh waeren, dat sy hier onder scheen te beswijcken. *'T welck haer dede segghen. Och wonderlijcken Godt in sijn aenlockingen, om ons naerder tot hem te trecken?*

Als de Misse voleyndicht was, ende den tijdt der Communie naeckte: wiert sy door een nieuw ghesicht noch vlam migher inde liefde tothaeren Bruydegom. Want sy sagh hem inde hande des Priesters als lacchende, ende niet willende langher wachten, om met haer vereenicht te worden. Door welck ghesicht haer ziele soo ontstelt wiert, dat sy gheenen middel en sagh om met behoorlijcke gheschicktheyt ende staedigheyt tot de H. Communie te naerden: sy scheen te vliegen, al-hoe-wel d'onweerdighste van alle menschen, soo sy seght, om dien goddelijcken gäst, als door sijn eyghen handen t'ontfangen.

Sy meynde sich in dese Communie ghelijck op andere tijden, aen de voeten Christi te stellen: maer door den besonderen intreack die sy aldan hadde in Godt, wiert haer desen toe-keer tot sijn Heylighe Voeten
ont-

ontnomen; ende voelde sich tot een andere ende verhevender plaetse getrocken, te weten tot een soete omhelsinghe van haeren Beminden, met soo groote ruste ende stilte, als of sy, niet hier beneden op d'aerde, maer in den hemel in Godt met een dronckenmaeckende liefde gheweest hadde. D'inwendighe ghesteltenisse die haer ziele alsdan hadde, en konde sy niet beschrijven: Ende dese selve ghesteltenisse duerde noch, als sy dit schreef: te samen bekennde, dat dierghelijcke ontsteltenissen haer in dese tijden by na daeghelijckx over-quaemen.

Mer wy voorder komen, moet ick hier den Leser verwittighen, dat inde schriften van *Agnes* die ick met alle eenvoudigheyt involge, op de voorgaende plaetse den naem van *Ioanna van Randenraedt* uytgheschrabt is, ende boven dat uytshrabsel de letter N ghestelt is. Maer ghemerckt dat-men naer dit uytshrabben, haeren naem noch eenighfints, ja klaerlijck sien ende lesen kan: hebbe ick hier boven, sonder eenighe twijfelinghe gheseyt, dat *Ioanna* desen hoogh verheven Olijf-boom is. Ick moet de reden van dit uytshrabben met een wordeken aenraecken, volghens mijn ghevoelen: 't welck ick oordeele wel ghegront te zijn.

Ioanna heeft alle de schriften van *Agnes* met haer eyghen handt gheschreven, soo ick inde Voor-reden geseyt hebbe. Haer getrouwigheyt en liet niet toe, dat sy dese schriften uyt schrijvende, inde selve iet soude veranderen. Maer bemerckende, dat de voorschreven openbaeringhe, voor soo veel als dese haeren persoon raeckt, grootelijcks tot haeren lof ende eere strecket: soo en konde haer ootmoedigheyt niet gedoogen,

dat desen hoogh-verheven Olijf-boom door haeren naem soude bekent wesen. Sy heeft dan van den Biecht-vader, soo ick meyne, ernstelijck versocht ende verkregen, dat-men inde plaetse van haeren naem, de letter N. soude stellen, ende in deser voeghen haeren lof bedecken. Ick bevinde dat het selve in meer andere plaetsen gheschiet is, daer *Ioanna* ghepresen wort: maer niet in die plaetsen de welcke niet en strecken tot haeren lof. Dit hebbe ick eens voor al willen aenteekenen, om aen den Leser kenbaer te maecten, hoe *Ioanna* door haer ootmoedigheyt ghefocht heeft te bedecken, dat inde schriften van haer Meesterisse tot haer eere streckte; ende hoe de waerheyt nochtans ghekomen is tot onse kennisse.

s. 8. *Sy vertroost haeren Biecht-vader die met de Steen ghepijnight wiert.*

Agnes wiert by nacht van Godt verwittight, dat haeren Biecht-vader, dien nacht in sijn lichaem seer gheperst ende ghepijnight wiert, soo dat hy door de grootte der pijnen niet en konde rusten, maer ghe-nootsaecht was in sijn kamer te wandelen: dat den Biecht-vader dese persinghen ende pijnen, die overlafstigh waeren, ende die hem onversiens dien nacht overvielen met kloecken moet aen de **H** Dryvuldigheyt opdroegh; ende dat het opdraeghen van dit lijden aen Godt seer aenghenaem was. Den volghenden dagh kreegh sy menschelijcke kennisse, dat den Biecht-vader den voorgaenden nacht in sulcker voeghen overghebrocht hadde, ghelijck haer veropenbaert was: want hy seer groote pijnen gheleden hadde van de steen.

Als

Als sy dese verwittinghe die sy by nacht ontfan-
ghen hadde beschrijft, om aen den wille des Biecht-
vaders te voldoen, veruoeght sy by dit verhael, soo
foete ende soo krachtighe woorden, die den Biecht-
vader tot voordere kloeckmoedigheydt konden ver-
wecken, ende te samen haer begheerte tot het lijdē
van dierghelijcke pijnen, te kennen gaven, dat sy my
weerdigh duncken, hier ghestelt te worden: Ende zijn
dese.

Ick wensche V Eerw. veel gelucks, met desen kostelijken
schenck van Godts handen ontfangen, ende te samen bystant
uyt het Vaderlijck herte, om dese nieuwe gifte soo te bereyden,
ende soo te koken, dat sy aen de H. Dryvuldigheyt een seer
soete ende wel smaeckende spijsse mach wesen, tot vermeerde-
ringe van V Eerw. ziele saligheyt, ende oock van andere, die
soo goede exempelē sullen volgen. Hier toe versoeken wy
de hulpe, ende tusschen spraecke vande Koninginne van alles,
op dat sy ons gratie verwerue, om haers Soons ende haer exem-
pel te moghen nae volgen, in alle pijnen ende moeyelijckheyt,
verduldblijck, bly-geestighlijck, ende als vliegēde te ver-
draegen, voor soo veel als 't doentlijck is. Wy vermogen soo
veel door Godts gratie, als wy ons maer kloeckelijck willen daer
mede te werck stellen. In dit werck en sal ons die stercke me-
de-werckende handt Godts niet af-vallen: maer door desen by-
stant sal ons werck licht worden, dat ons te voren swaer
docht.

O wondere schatten, die Godt almachtigh ons uytdeylt!
Konden wy die met gelijcke liefde ontfangen, met de welcke
sy geschoncken worden! Konden wy die met vreughden drae-
gen! Vonderlijcke schatten zijn hier in verborgen. Dat wy
dese schatten kenden, wy souden vliegen naer dese packen
van lijdē. Ick segghe packen: om dat het lijdē aen de na-
tuere

tuere swaer is. Maer naer den geest moeten wy daer mede opgeheven worden in Godt, ende over sulcke gratie hem lof ende danckbaerheyt geven. Wy moeten ons d' alderonweerdigste bekennen om soodaenige gratien t'ontfangen: want wy inder daet sulckx onweerdigh zijn. Eenen geest die opgeheven is in Godt, en sal niet letten op den ondersten mensch. Als den ondersten mensch pijnen gevoelt, als dan laet den geest door eenblyhertigh gelaet blijcken, de weerdigheyt der pijnlijckheden, die ons soo aengenaem maecten aen Godt, ende soo seer met hem vereenighen. Aen soodaenighe ziele is het lijdē eenen voormaeck des hemels; Het lijdē en is geen lijdē, maer een alderkrachtigste verheffinghe tot Godt, door de welcke de ziele aen Godt, ende alle Godts heyligen aengenaemer ende inde goddelijcke liefde verhevender wort. Och Heere door u heet-brandende herte van liefde tot ons, en vergeet toch niet, my te beschencken, met dien alderkostelijcksten minnedranck des lijdens, al ben ick 't onweerdigh. Laet het lijdē door uwe goetheyt over my komen, ende geeft my verduldigheyt nae de maete van 't lijdē: om daer in ende daer door, alijt met vrolijckheyt aen uwe Majesteit lof ende danckbaerheyt te bewijfen.

§. 9. Biddende voor den Bisschop, die sieck was, verstaet dat sijn leven voor eenighen tijdt verlengt wiert.

INde maent van April wiert sijn Hooghweerdigheyt *Iacobus à Castro* Bisschop van Ruremonde met een forghelijcke sieckte bevanghen, door de welcke gheheel de stadt beweegt wiert om van Godt de bewaernisse van soo goeden Herder met ghemeyne ghebēden te verfoecken. Ider een, naementlijck d'arme ende behoefdighe menschen, versochten door alle midde-len van Godt de behoudenisse van soo goedertieren
Va-

Vader: Ende de Predicanten verwekten 't volck over al, om vierighlijck sulckx vanden hemel te vraeghen.

Agnes vervoeghde sich, in dit heyligh verfoeck, met de reste, als de minste van alle; haer ghebeden aen Godt op-draeghende, door de gebeden van d'andere, op dat Godt noch eenighen tijdt het leven van soo weerdighen man bewaeren soude, als dit dienstigh soude zijn tot vermeerderinghe van sijn eere ende glorie, ende tot meerdere saligheyt van sijn Hooghweerdigheyt. Ende socht aldermeest Godt hier toe te beweghen, door de groote bermhertigheyt die desen Bisschop aen den armen bethoonde, den welcken de kleyne middelen die hy besat, soo mildelijck aen alle soorten van behoefstige menschen uyt-reyckte.

In dit gebedt sagh sy de ziele van den Bisschop, door de handen der armen, op-genomen, ende voor Godts throon gestelt, alwaer dese ziele vriendelijck van Godt omhelst wiert: maer sy wiert wederom in de handen der armen gestelt, om tot hunnen troost noch eenen kleynen tijdt in dit leven te verblijven. Hier doot wiert haer te kennen ghegheven den uyt-val van haer gebedt: want den Bisschop is dit perijckel van sterven ontkomen: ende is in't volghende jaer op den Feestdagh vanden H. Matthias gestorven.

§. 10. *W*ordt vermaect met een Enghels gesangh.

INde selve maendt inden midden-nacht heel ghesmolten zijnde inde groote zee der Godtheyt, ende als droncken van heet-brandende liefde tot haeren Bruydegom, hoorde sy eenen seer soeten sangh der Enghelen. De reden van dese musiecke was, soo haer docht, . . .

docht, dat een ziele door de handen der Enghelen tot haer eeuwighe besittinghe inden hemel in-ghebrocht, ende door de Moeder Godts aen den Sone, door den Sone aen den Vader gheoffert wiert: waer over dese blydschap vande Enghelen bewesen wiert, die sy oock mede smaecte. Verscheyde daghen daer nae bleef sy als verslonden in desen hemelschen sagh, soo dat den uyt-keer tot de schepselen haer seer moeyelijck viel: 't welck haer nochtans noodigh was, om onder de menschen te verkeerem. *Vonder over wonder ist*, seght sy, *dat een ziele hier smaect: waer van alle tonghen moeten swijghen*. Hier van is haer by ghebleven een meerdere ingekeertheit tot Godt, met meerdere vernaerderinghe tot haeren Bruydegom.

§. II. *Haer Schoon-broeder ende den Vader van haer Schoon-broeder, sterven.*

MEt haeren Beminden vereenicht zijnde, heeft sy verstaen, dat den Man van haer Suster in een swaere sieckte soude vallen, ende van dese sieckte sterven. Door dese tijdinghe, die Godt haer toe-fondt, wiert sy onrustigh, door eenighe ongereghelde geneghentheit om desen Swaeger noch langher in't leven te behouden, ter oorsaecke, dat sy eenighe swaerigheden voor-sagh, die haer Suster door sijn aflijvigheit soudem verdrucken. Hier over spreekt sy haere schult, als van eene wederspanningheit tegen den wille Godts: die sy haest gheweert heeft, sich inden Goddelijcken wille over-ghevende.

Haers Susters Schoon-vader viel oock sieck, ende sy verstont wederom van Godt, dat hy insgelijcks van die sieckte soude sterven. Sy vertrock dan naer Wassenbergh,

bergh, soo om haer Suster in dese swaerigheden te troosten; als om te forghen, dat aen dese twee siecken niet en soude ontbreken, 't welck aen de suyveringhe haerder ziele noodigh, of nuttigh was.

Op wat dagh dat haer Schoon-Broeder ghestorven is, en heeft sy in haer schriften niet aen-gheteekent: Van sijn Vader schrijft sy, dat sy seer besorght was, op dat hy sijn kercken-rechten ontfanghen soude, want hy daer toe onwilligh was, denckende dat hy van die sieckte niet en soude sterven. *Agnes* die van Godt sijn aenstaende doot verstaen hadde, en vont geen ruste, noch by daghe, noch by nachte, tot dat hy sijn biechte ghesproken hadde: die hy ten lesten aen den Pastoor gedaen heeft, met overghevinghe van sijn leven in de Goddelijcke belijfte, tot grooten troost van *Agnes*. Hy ontfongh naer de Biechte, oock de voordere Sacramenten der H. Kercke, ende stierf den 6. September.

§.12. *Wort vande H. Maeghet beantwoort, ende verskert van beschermt te worden in haer aenstaende perijskel.*

DEN 4. September, te Wassenbergh wesende, ende seer bedught, hoe sy naer Ruremonde soude weder-keeren; gemerckt dat de weggen seer onveyligh waeren, door het krijghs-volck, 't welck daghelijcks de reysende menschen af-stroopte, ende de selve van alles beroofde: wiert sy van dese bekommeringhe verlost, als sy inde Kercke besich was, met haer Roosen-hoeyken te lesen. Want in 't uytspreken ende rijpsinnigh overdencken van dese woorden, *Den Heere is met u*, ontfongh sy vande H. Maeghet, dese toe-spraecke: *Hy is oock met u, ende sal besonderlijck met u zijn op de reyse, die ghy op den avondt van mijn Geboorte sult aen-nemen, om naer huys te keeren.*

T

Hier

Hier was haer ziele met een vreught overgoten die niet uyt te spreken en is: ende stelde alſdan op den Avondt vande Geboorte der H. Maeghet, te weten den 7. van September, niet-teghenstaende de perijckelen die alſdan op den wegh waeren, naer Ruremonde te keeren: vastelijck betrouwende, dat de H. Maeghet, volghens haere toe-segghinghe, alle ongeval soude afweiren.

Maer als den voorseyden ouden man, twee daghen naer dese geschiedenisse, op den selden deser gestorven was, soo hier boven gefeyt is: wiert sy vande vrienden gepraemt, om te Wassenbergh ten minsten soo langh te verblijven, tot dat het lichaem vanden afghestorven soude begraeven zijn. Ende haere Suster met d'andere vrienden praemden haer vertoevinghe stercker, door dien dat de perijckelen vanden wegh vermeerderden: want de landts-lieden met hun goet van alle kanten naer Wassenbergh quaemen, om de moetwilligheyt der soldaeten t'ontkomen. Hier door nochtans en wiert *Agnes* niet beweeght om haer voornemen te veranderen: maer gaf last aen haere Suster, om tegen den volghenden dagh eenen voerman te bespreken, die haer naer Ruremonde soude voeren, geenſins twijffelende of den Moederlijcken bystant vande H. Maeget, soude haer beschermen van alle ongheval, ghelijck haer toegeseyt was. Sy vervoeghde by dit betrouwen, haer gewilligheyt, om onderweghen alle ongeluck te lijden, dat konde strecken tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van haere saligheyt: bereet zijnde, met overghevinghe van ziele ende lichaem, oock afgestroopt ende uyt-geschudt te worden, ende alle ongeval t'onderstaen, mits dat haere
rey-

reynigheyt, die sy Godt op-gedraeghen hadde, mocht ongehindert blijven.

Sy sat dan op de kerre, bly van gemoet, ende onbevreesst, betrouwende, op den toe-geseyden bystant vande H. Maeghet: ende door Godts ghenade, quam sy den 7. van September geluckelijck te Ruremonde, sonder eenighen quaden mensch t'ont moeten. Als sy te Ruremonde gekomen was, hoorde sy, dat op den selven dagh, ende op den selven wegh, de peerden uytgespannen waeren, die voor ende naer de kerre daer *Agnes* op sat, van *Wassenbergh* naer Ruremonde meynden te komen. Dese ongevallen verstaende ende hier uyt merckende den besonderen bystant vande H. Maeghet loofde sy Godt, ende sijn H. Moeder: ende eyndicht dit verhael met dese woorden. *O Alderverhevenste Koninghinne van hemel ende aerde, waerom slaet uwe hoogheydt haere genaedighe ooghen op my d' alderverworpenste sonderse, inde welcke niet goets en is, maer d' een sonde op d' andere? Hoe ick mijne boosheyt meer kenne, hoe uwe Majesteijt sich meer boocht tot my. Dit klaerlijck insiende, ende mei'er daet gevoelende, en wete niet waer my verbergen van beschaemtheit: dan moet my laeten vallen inden schoot der ghenade. Roepende ende biddende voor dese, ende alle ontfanghen weldaeden, aen my d' alderonweerdighste gedaen, dat die verheven Koninghinne, in ende door het vaderlijck herte, aen Godt eenen eeuwighen liefelijcken lofsangh wil gheven, ende selfaltijt wesen, Amen.*

§. 13. *VVort vande H. Maeghet berispt, over eenighe vergetenthey.*

EEn lieve Vrouwe Beldt moest van Antwerpen naer Ruremonde vervoert worden. Den Biecht-vader hadde aen *Agnes* lanck te voren belast, neerstighlijck te bidden, op dat dit Beldt onder weggen niet en soude veronghelucken, ende in roovers handen komen: Want op dese tijden de weggen soo wel in Brabant, als in Gelder-lant, door de moetwilligheyt der Spaensche ende Hollandtsche soldaeten, seer onvry waeren. *Agnes* hadde aen den Biecht-vader toe-ghefeyt haere ghebeden tot dit opzicht te stieren: maer eenighen tijt dit ghedaen hebbende, verflauwde in dit goet voor-nemen, 't welck sy daer nae gheheelijck vergat.

Van Wassenbergh naer Ruremonde weder gekeert, ende den volghenden nacht in haer ghebedt zijnde, bevont sich buyten ghewoonte verduyftert in haeren gheest, ende hoe seer sy haer ghemoet ondersocht, en konde nochtans de reden van dese vremde dorrigheyt niet achterhaelen. Dese inwendighe verduyfternisse meerderde, als sy op den dagh van onse Lieve Vrouwe Gheboorte de H. Communie ontfonck: als wanneer sy tot gheene ghewoonelijcke vereeninghe met haeren Beminden en konde komen. Gheene schult vindende, die soo onghewoonelijcke vervremtheydt tusschen Godt ende haere ziele konde veroorsaecken: nam sy haeren toevlucht tot de H. Maghet; haere voor-spraecke versoekende om haer ombekent misdaet te verstaen, 't selve te beteren, ende aldus met haeren Sone inghekeert te worden, die sy d'alder-onweerdighste in't H. Sacrament ontfanghen hadde. Sy had-

hadde in dit ghebedt dese inbeeldinghe, dat sy met neder ghesoncken ghemoet, voor de voeten van de H. Maeghet ende van gheheel den hemel, plat ter aerde lagh, smeekende om van de H. Maeghet, haeren toevlucht in alle bedrucktheydt, verhoort te worden in haer versoeck: Van de welcke sy alsdan straffelijck berispt wiert met dese woorden. *Stelt ghy my uyt uwe gedachten, om wat sorge voor mijn Beldt te draegen, op dat het niet en kome inde handen van mijn vyanden tot verminderinghe van mijn eere: Daer ick altijd besorgt ben om u van uwe vyanden te bevaeren, die rontom u zijn, om u te verscheuren?*

Hier wiert *Agnes* indachtigh, dat haeren Biecht-vader, schier met de selve woorden haer belast hadde, sorghe te draeghen, op dat het Beldt vande H. Maghet van Antwerpen naer Ruremonde ongehindert mochte overkomen: Dat sy op haer ghenomen hadde dit van Godt te versoecken: Dat sy eenighen tijdt, maer slappelijck, dit versoecht, ende daer nae, door haer onachtsaemheyt, gheheelijck vergheten hadde: Daer sy nochtans den voorleden dagh door den bystant vande H. Maghet van alle ongheluck in haere wederkomste soo wonderlijck bewaert was gheweest. Het grondigh insicht van dese plicht, met dese harde berispinghe vermenghelt, verweckte in haer ghemoet een groote droefheyt ende leet-wesen. Sy wierp sich door de Moeder Godts voor de goddelijcke voeten van haeren Saligh-maecker, die sy in't H. Sacrament ontfanghen hadde: Versocht ootmoedelijck vergiffnisse, van dese schuldighe verghetentheyte ende van alle andere ghebreken: ende stierde haere ghebeden voor de bewaernisse van dit Belt, ghelijck den Biecht-vader

ende de H. Maghet verfocht hadde,

Door dese verootmoedinghe wiert sy terstont vertroost: inwendighlijck siende, dat haer door de Moeder Godts, de Benedictie van de H. Dryvuldigheydt ghegeven, ende te samen vergiffenisse van haere fauten verjont wiert. Hier mede was haere droefheydt verdreven: maer sy en was evenwel niet gherust, voordat sy dit misdaet aen den Biecht-vader beleden, ende hier over oock van hem vergiffenisse bekomen hadde.

XXIV. CAPITTEL.

Wat'er voor ghevallen is in't jaer 1639.

§. 1. *Verstaet hoe aenghen aem de belofte van suyperheyte aen Godt is.*

DEN Biecht-vader hadde haer belast voor twee Dochters te bidden, die sich aen Godt souden opdraeghen. Haer woorden met de welcke sy dese geschiedenisse beschrijft, die eenen sonderlinghen lof der suyperheyte behelsen, ende uytdrukken hoe aenghen aem dese belofte aen Godt is, verdienen hier gestelt te worden. Sy schrijft aldus:

Den 24. Februarij s'nachts. Ick sagh de H. Dryvuldigheyte in eenen seer hoogh-verheven throon, met een seer groote menighe van hemelsche Geesten, in de goddelijcke Lofsangen opgetoogen: Ende twee Bruyten, die van dese geesten, door de handen van de Moeder Godts, aen Godt den Sone geoffert wierden. Den Sone Godts stont op, ende ontsonck dese Bruyten met blyschap: ende geleyde die tot sijnen Vader. Aldaer wierden dese in't Vaderlijck herte omhelst, met den bant der

der liefde des H. Gheest. Ick vont my mede met haer in dese groote Bruyloft-secst verloren, waer van geheel den Hemel scheen vervult te wesen. Ick kende dese twee Bruyten in't in leyden: Het waeren die twee Dochters aen V. Eerw. bekent, voor de welcke my belast was te bidden: De welcke op dien dagh, met belofte, haer suyverheyt eeuwelijck aen haeren Hemelschen Bruydegom soudent opdraeghen. O geluckige zielen aen de welcke dese gratie verjont wort, ende die van soodaenigen Bruydegom aenveert worden, den welcken Heere, Koninck, Keyser van Hemel ende van Aerde is, die het al is, ende niet en behout voor sijn selven. VWant hy wilt alles mede deelen, ende geeft alles aen sijn getrouwe Bruyt, die in alles een van Wille met hem ghewonden wort. Dit wensche ick aen alle Bruyten Christi, door de voorspraecke vande Moeder Godts, die d' aldersuyverste ende klaerblinckenste Bruyt des H. Gheest is: altyt vervult met dien overvloeyenden droncken-maekenden Wijn van haeren Bruydegom: Door wie wy altyt, als door een gote, den overvloedigen Wijn der gratie Godts ontfangen, elck naer sijn ontfangelijckheyt. Och laet ons onse krachten der ziele, ende ons herte altyt open doen, om dien Edelen ende aldersoetsten Bruydegom binnen te laeten, ende met opgerechte krachten onser ziele Godt almachtigh in suyverheyt altyt loven ende dienen.

S. 2. Openbaeringhe inde kleedinghe van eene Dochter, die in een klooster gongh: Af-keer van sonden.

DEn i. Meert wiert sy feer levendigh inden geestghedreven, om naer de Kercke de Klarissen te gaen, ende aldaer inde kleedinghe van eene Novitie teghenwoordigh te zijn, met opdraght van haer Communie voor dese Novitie. Als de Bruydt inde Kercke gekomen was, met een Crucifix inde handt, ende dit Cru-

Crucifix uyt haere handen genomen wiert, ende gestelt op den Autaer: sloegh *Agnes* haer ooghen, met eenen minnelijcken in-keer op het voorseyde Crucifix, dese dochter aen Godt bevelende. Ende sagh alsdan, soo haer docht, de geopende sijde des Salighmaeckers, ende sijn Goddelijck herte wijd gheopent als een gloeyende vier: in welck herte sy dese Dochter sagh sitten als in een soet verkoelende badt. Hier voelde *Agnes* sich ontfteken met een droncken-maekkende blydschap, als of sy oock in dat Goddelijck herte geseten hadde. Haer ghedachten speelden op de groote vruchten der gewillighe Cruys-draeghinghe, die ter liefde Christi aengenomen wordt: op de kloeckmoedigheyt der gene die volstandigh onsen Salighmaecker nae-volghen in den wegh die hy voor-ghegaen is, elck naer sijnen roep: maer besonderlijck op de gene die naer 't exempel des Salighmaeckers sich gheheelijck, soo naer ziele als naer lichaem, van alle genegentheden der vergancelijcke dinghen ontblooten, aen haeren Bruydegom vast gehecht zijn, ende in sijn liefde een met hem geworden zijn, in wiens liefde sy, als in eenen seer liefelijcken balssem ghesmolten worden, ende haer selven verliefen. Door dese gepeysen heel brandigh zijnde van dese liefde, seyde sy: *Wanneer sal my verjont worden in dit herte altijd te blijven? Mijn ziele haecckt hier nae soo seer. Maer o Heere, niet dan als't uwe hooghe Majesteit sal believen. Ick bidde alleentlijck, dat ick u noyt en kome te vertoornen. Haelt my liever terstont van hier, want u te vergrammen soude my onverdraeghelijck wesen. O eeuwich ongemeten goet, liever duysent dooden sterven, als willens ende wetens een daghelijcksche sonde doen; al is 't dat ick dick wils uyt kranckheyt valle. Koninghinne van alles zijt altijd mijn onder-*

*ondersteunsel in alle gevallen : maeckt dat ick staende magh
blijven, ende niet sondighen. Ick d'aldermachtelooste betrou-
we my op uwe hulpe, ende uwen moederlijcken ghenaedighen
bystant, door wie ick alles wederom op-draeghe inden rechten
oorspronck van alles, die sijns selfs eeuwigghen op-draegenden
lof eeuwelijck moet blijven Amen,*

§. 3. *Offert sich aen Godt voor eenen palm-tack, ende Godt
aen haer.*

OP Palmen-Sondagh s'morgens voor de vijfuren
aen den Biecht-stoel sittende, ende haeren toe-
keer tot Godt genomen hebbende, wenschte sy weder-
om ghelijck't voorgaende jaer met ontallijcke ende
onuytsprekelijcke begeerten, naer ziele ende lichaem,
eenen palm-boom te wesen, die met Godt als gesmol-
ten soude worden : voorts dat desen schenck van haer
selven, eeuwiggh, onverdeelt, onwedertreckelijck
mochte wesen, sonder dat haer ziele of lichaem voort-
aen erghens soude te vinden zijn, dan in Godt als in
sijn eyghen.

Alsdan verthoonde sich Godt in't binnenste haerder
ziele, met dese toe-spraecke: *Ick gheve mijn selven aen
u insgelijcks voor eenen Palm-boom, die eeuwelijck in u sal
blijven.* Door welcke woorden haere ziele met soo
over-groote blyschap overgoten wiert, dat sy dese ge-
steltenisse niet beschrijven en kan. Sy moest groot ge-
welt aen haer selven doen, om d'onverdraeghelijcke
vreught haerder ziele met luyder stemme niet uyt te
roepen: die noch vermeerderde, als sy haeren eeuwi-
ghen gegeven palm-boom inde H. Communie gongh
ontfanghen, ende noch meer als sy dien ontfanghen
hadde. Sy wiert als met ghewelt vande aerde opgehe-

V

ven:

ven: ende bekent, niet te kunnen vatten, hoe sy alsdan, ende eenighe daghen daer-naer ghestelt was: Sy beschrijft alleenlijck haer verwonderinghe ende beschaemtheyt, over haere onweerdigheyt, ende de groote goetheyt Godts, aengaende dese gheschiedenisse.

S. 4. *De doot van Jouffrouw Botters.*

NAer een lanckduerighe sieckte lagh Jouffrouw Botters den 28. Julij inden uyttersten strijt: soo dat-men niet en twijfelde of de doot soude haest volghen. Overfulckx was *Agnes* besorght, om den geluckighen door-ganck van dese gheestelijke Weduwe, met de welcke sy soo vele jaeren ghewoont hadde van Godt te versoecken. Als sy dan op den voorseyden dagh, die eenen Donderdagh was, de H. Communic ontfanghen hadde, besich sijnde met dit versoeck, sagh sy inwendighlijck den H. Ignatius, ende den H. Franciscus Xaverius: Ende dede 't selve versoeck aen dese twee Heylighen (aen de welcke dese siecke Weduwe seer toeghedaen was) op dat dese Heylighe voor haere ziele souden besorght zijn, om die inde haeve der eeuwighen Saligheyt te brenghen. Sy bekent, niet te kunnen bewoorden, wat in haer ziele alsdan onghegaen is: want desen inkeer in Godt seer innigh, ende 't licht dat haer alsdan bestraelde grooter was, als duysent sonne lichten kunnen by-brenghen. Seght alleenlijck dat sy alsdan ghesien heeft, hoe dese twee Capiteynen van de Societeyt, met opene armen bereedt stonden, om de ziele van dese Weduwe t'ontfanghen, ende die te brenghen tot den onuytsprekelijken loon van haere wercken, Sagh noch voorder, hoe dese ziele
door

door dese Heylighen met groote blyfchap soude ontfanghen worden: Hoe alle de kinderen van Ignatius die inden hemel zijn, met heel het hemels Hof, om de komfte van dese ziele in ghelijckx seer blijde waeren; hoe sy door de handen vande H. Maghet, aen de H. Dryvuldigheyt gheoffert, ende seer minnelijck van Godt soude omhelst worden. Dit ghesicht veroorsaecte een vreught inden gheest van *Agnes*, die sy niet beschrijven kan.

Ghemerckt dat den doorganck van dese Weduwe, soo haer docht, seer naeby was, ende oock den selven dagh te verwachten stont: nam sy de vryheyt van te versoeken, dat dese Weduwe tot den volghenden dagh, die Vrydagh was, mocht het leven behouden, ende aldan op de selve ure sterven, op de welcke onsen Saligh maecker sijnen ghebenedijden gheest ghegeven hadde. Maer dit godtvruchtigh versoeck wiert vanden Hemel afgheslaeghen: Ende *Agnes* verstont van Christus, dat de siecke tot Saterdagh soude leven, om dat dien dagh aen sijn Moeder toe ghe-eyghent was, aen de welcke dese Weduwe seer toe ghedaen was gheweest, ende vele goede wercken t'haerder eere ghedaen hadde, die aen sijn Moeder seer aenghenaem waeren.

Voorts was *Agnes* seer begeerigh dat dese Weduwe naer haer aflijvigheyt seer spoedelijck tot Godts besittinghe soude komen: Ende om alle beletselen te werten, offerde sich, om de schulden die dese ziele mischien hadde, ten minsten voor een deel, tot haer te nemen: Ende dit versoeck wiert haer toe ghestaen. Sy sagh wel, dat desen last swaer soude wesen: Oversulckx badt om sterckte ende verduldigheyt, met

vaft betrouwen, van dese sterckte te verwerven. Ende met'er daet *Agnes* heeft vier daeghen lanck, groote pijnen in haer lichaem gheleden, tot verminderinghe van de schulden, die sy tot haeren last ghenomen hadde.

Als sy van de Kercke naer huys quam, was haer bly-schap soo groot, dat sy haer niet inhouden en konde, sonder eenigh deel van dese openbaeringhe aen de krancke te verklaren. Sy gonck dan recht naer de kaemer daer de Weduwe sieck lagh, segghende: *Iouf-frouwe dat jemant V L. quambootschappen, dat ghy op onses H. Vaders dagh in den Hemel sout wesen, en sout ghy niet blijde zijn? De siecke antwoorde met t'famen ghevoeghde handen; ende met bly-ghelaet, dat ja. Agnes seyde: Maect u veerdigh het sal geschieden. Onsen H. Vader, met den H. Franciscus Xaverius, ende heel de compagnie staen bereet om uwe ziele t'ontfanghen ende met hun inden Hemel op den dagh vanden H. Ignatius blijde feest te houden.*

Hier mede vertrock sy, om voor de siecke te lijden, tot verminderinghe van haere schulden. Sy en gheeft niet te kennen, wat lijden dit gheweest is: maer seght alleenelijck dat dit lijden niet kleyn was. De siecke is ghestorven op den tijdt die *Agnes* van Godt verstaen hadde, te weten op den Saterdagh, als den Feestdagh van den H. Ignatius begoft, die dat jaer op eenen Sondag viel.

Sy gheeft dese Lof-reden aen haere over-leden Huys-meesterse. Dat sy waerlijck met de H. Martha een weerdinne Christi gheweest is, toevende sijn die-naeren ghelijck Martha Christum ende sijn Discipelen ghetoeft heeft. Dat sy, oock als haeren man noch leef-

leefde, haer tijdelijcke middelen ten meestendeele be-
steedt heeft, tot Godts-dienst, tot vermeerderinge van
sijn eere ende glorie, tot vervoorderinghe der zi-
len-
faeligheyt. Dat haer begeerten waeren, duysent-mael
meer te hebben, om duysent-mael meer hier toe te be-
steden. Dat sy wenschte, met haer tijdelijck goet, oock
vleesch ende bloedt hier toe te schencken. Dat sy dick-
wils dese vierighe begeerten uyt haeren mondt ghe-
hoort hadde: ende dat haer herte, door de liefde Godts,
aengaende dese milddaedigheyt seer wijdt verbreydt
was.

XXV. CAPITTEL.

Haere Doodt.

Agnes, die soo diep-grondighlijck in Godt ver-
slonden, ende soo dickwils met hem vereenight
was, heeft heele jaeren naer de doodt verlanght, om
onscheydelijck haeren Schepper te besitten. Dit ver-
langhen gheeft sy in haer schriften op vele plaetsen te
kennen. Eenighe van dese plaetsen sal ick hier by-
brenghen, eer wy tot haer af-sterven komen.

Den 20. Julij 1637. schrijft sy aldus. *Tusschen acht en-
de negen uren, als ick door Godts gratie, inde Kercke der So-
cieteyt een Misse van Requiem hoorde: gevoelde ick my son-
derlinck getrocken, gelijk ick my acht daeghen, ja meer ge-
voelt hadde, met een groot verlanghen tot Godt, om vanden
kercker mijns lichaems ontbonden te wesen, ende eens ten
vullen hem te genieten, die mijn ziele soo seer Bemint: met
overgevinghe van mijnen wille, om daedelijck de suverin-
ge van mijn ziele door 't Vagevier t'ontfanghen, soo langh als
't mijnen Beminden soude gelieven. In dien selven oogen-*

leest

V 3

blick

blick soude ick uyt liefde dese straffe blyhertelijck ontfanghen ende verdraegen hebben. Hier mede in Godt ingekeert zijnde, sagh ick het Vaderlijck herte als een heet-brandende vier. Wijd geopent, ende mijn selven in het Vaderlijck herte als gesmolten. Ende ick gevoelde, als of uyt dat altijt brandende Vaderlijck herte, innighlijck tot my geseyt wiert: Siet, ende geniet u eygen rust-plaetse, die u eeuwelijck sal verjont-blijven, sonder oyt gescheyden te worden. Ick en soude niet kunnen te kennen geven hoe ick my hier gevoelde. Ick en konde nochtans de begeerte niet versetten, van in't Vagevier gesuyvert te worden. So dede ick een innighlijcke vraege aen Godt, hoe't kan wesen, dat een ziele in dat heet-brandende bedde van't Vaderlijck herte altijt kan blijven rusten, daer sy vol van wreughden, ende van glorie verslonden, ende gesmolten sal blijven, ende dat dese ziele even-wel tot de plaetse der suivering moet gaen. Want ick sien my van onvolmaeckheden vervult: soo dat ick een groot Vagevier noodigh hebbe, dat ick niet voor-by en kan, noch oock en wille. Want gemerckt dat inden Hemel niet onsuiver en komt: hoe soude ick tot Godt komen, ende inden Hemel, in't Vaderlijck herte, in hem, ende in sijn liefde altijt versmolten blijven? Hier op verstont ick, als of tot my geseyt wiert: En kan ick u tot een eeuwig in-blijven in my, niet sonder Vagevier roepen? ick sal u hier noch levende u Vagevier geven: ende soo in u lichaem, als in uwe ziele, pijnen ende benauwtheden laeten overkomen, besonderlijck in't leste van u leven, met groote verlaetentheit. Nochtans ick en sal u ten minsten niet af-gaen: al is't dat u mijn gevoelijcke teghenwoordigheyt voor eenen korten tijdt sal ontrocken worden, tot suiveringhe van uwe ziele. Daer nae sal ick u tot mijn eeuwighe glorie haelen, al daer dy noyt en sullen gescheyden worden.

Hier gonghen alle de begeerten mynder ziele. Wijd open
om

om lijden te versoeken ende dat dit mocht wesen sonder mijnen naesten moeyelijck of lastigh te vallen: dat ick alijt pijnlijckheden mocht voelen, soo langh als dit leven noch soude dueren. Ick gaf my over aen Godt, om alles te verdraeghen sonder verkiefsinghe: ende badt hem seer innighlyck om van daegh te beginnen, met overgevinge van ziele ende lichaem, om met my te doen, ende te laeten, al wat sijn Majesteit gelieven soude.

Als ick nu t'huys quam, was ick noch seer vervult, met een verlanghende begeerte om eenighe lichaemelijke pijnen van Godt t'ontfanghen. Godt gaf my d'alderonweerdighste een luttel tusschen elf ende twelfuren, door eenen onverwachten val. Want van ick wat pijn behiel inden rechten arm ende het recht been, maer luttel; nochtans om Godts gratie aen my gedaen, veel, om mijn onweerdigheyt. Ick versoecke meer: ick aenroepde de Moeder Godts, op dat sy my door haeren Sone gratie verkrijghe om alles verduldelyck te verdraeghen, ende nergens hem te mishaghen.

Uyt dit schrift fiet men, hoe yverigh dat sy was om te sterven, ende om haer ziele door het lijden tot Godts besittinghe te bereyden.

Op den 30. Julij 1638. schreef sy aldus. Ick gevoele in my een begeerte om van dit leven onbonden te wesen, ende eenwelijck sonder scheidighe in dien te blijven, inden welken ick my opgetoghen gevoelt hadde. Ick badt Godt, indien het sijnen Wille was, ende my het salighste, van desen kercker des lichaems verloft te worden: ter oorsaecke dat uyt my niet goets voort komt. Maer indien 't Godt behaeghde, dat ick hier langer soude blijven, tot vermeerderinghe sijnder eere ende glorie, ende tot verwoordinghe van mijn saligheyt, ende van andere: dat ick my geheelijck in sijnen alderlieffsten Wille liet sincken, al soude ick hier leven tot het eynde des wereldts.

Den

Den Wille des Heere moet in ende door my altijd volbrocht worden.

Hier sagh ick klaerlijck dat mijnen tijdt noch wat langh soude dueren. Daerom badt ick om gratie om tot meerdere deughden ende volmaeckheden te komen, ende sonder eenige eygen baet-soeckinghe, alles te doen ende te laeten om Godt alleen, in wien ick betrouwe, door de mede-hulpe van mijnen H. Vader Ignatius, door onser aller Moeder, door haeren Sone in't Vaderlyck herte: op dat hy ons bermhertigh zy, ende in genaede op-neme uyt den modder van alle vuyligheyt.

Den 12. Januarij 1639. schrijft sy aldus. Och Wanneer sal ick my ontbonden sien van dit swaer pack des lichaems, om onverbinderlijck in die heet-brandende armen van mijnen alderlijfften te vlieden, ende daer in te blijven? Och dat ick alle zielen mocht mede nemen, sonder een achter te laeten? Gelukkighe ure! Gelukkighen oogeblick! Mocht my alsulcke wijsheyt gegeven worden, om alle zielen door eenen geduerigen brandt der liefde Godts hier toe te trecken: ende alsulcke sterckte, om te voldoen voor alle't gene, dat de zielen dies aengaende beschaedight? Dit waere mijnen wensch, al soude ick tot den lesten dagh alle tormenten onderstaen. O Heere, ick versoeck hier toe allcenelijck sterckte ende lijdsaemheyt: doet in my, ende door my u alderonweerdighste instrument, al wat uwe hooghste Majesteit het alderbehaegelijckste is, ende ons het aldervernaederende in uwe liefde: ende dat allcenelijck om u selven; om dat uwe Majesteit het al is; ende in al, ende door al sijns selfs eeuwighe op-draeghenden lof ende danckbaerheyt altijd moet blijven.

Dit zy genoeg van haer langhduerighe wenschen ende verlangen, om 't ellendigh ballinghschap van dit leven te eyndighen: waer van wy noch op andere plaetsen ghesproken hebben, ende noch voorder in 't

tweede

tweede Deel sullen spreken. Laet ons komen tot haere leste sieckte, ende doot.

Dat ick van't eynde haers levens kan spreken, moeten wy danck weten aen *Ioanna van Randenraedt*: de welcke de schriften van haere Meesterisse met haer eyghen handt uyt-geschreven ende vertaelt hebbende, een getuygenisse van't saligh af-sterven van haer *Weerdige Geestelijcke Moeder* daer by gevoeght heeft: sonder welcke getuygenisse ons geene kennisse vande wijze haerder doot en soude overgebleven zijn. Met dese gedenckweerdighe getuyghenisse sluyte ick dit eerste Deel.

Agnes begoft allenxkens te sterven, eer dat *Juffrou Botters* dese wereltdt verliet. Want ghelijck haer van Godt toe-geseyt was, dat sy, tot suyveringhe van haere ziele, ende meerdere vereeninghe met haeren *Beminden*, in't leste van haer leven groote pijnlijckheden, benautheden ende verlaetinghen onderstaen soude: soo begoft *Agnes*, seven maenden voor haer doot, met groote pijnen des lichaems, ende inwendighe verlaetentheden overvallen te worden: te weten, van't beginsel van *Junius*, als *Juffrouw Botters* in't eynde van *Julius* stierf.

Dese groote pijnen, ende verlaetentheden, soo ick meyne, zijn oorfaecke, dat sy in de leste maenden haers levens seer weynigh, ende inde vier leste maenden niet een woordt geschreven heeft. Want wat andere reden van dese ongewoone stilswijghentheyte kan ick hier gissen, naedemael sy in dese tijden den selven *Biechtvader* behouden heeft, die haer tot het schrijven soo stantvastighlijck aenpraemde, als alleenlijck d'inwendighe pijnen, die haer tot dit schrijven onbequaem

X

maeckt.

maeckten; ende de verlaetentheynt van allen inwendighen troost, die sy alsdan volgens de voorsegghinghe Godts onderstont, den welcken haer alle de gewoone-lijke stoffe van haer schrijven ontrock.

De pijnen, die sy alsdan lede, waeren aen de menschen onbekent, die sy heymelijck socht te verborgen: maer waeren bekent aen *Ioanna*: Want dese twee vrome zielen, d'inwendighe verholentheden die sy van den Hemel ontfonten, aen malkanderen kenbaer maeckten.

Ioanna getuyght uyt den mondt van haere Meesterse gehoord te hebben, dat in 't beginsel van Iunius in haeren rugghe daghelijcks een groote koude op stont: die daer naer in soo groote hitte veranderde, als of sy met gloeyende kolen gebrandt wiert: welcken brandt alsdan in heel haer lichaem verspreyde. Dese dagelijck-sche pijnen, veroorsaecten groote flauwigheyt ende groote uytmerghelinghe van haer lichaem: maer sy bleef nochtans, met kloecken moet, gaende ende staende, sonder dit inwendigh torment aen andere te verklaeren.

Daer naer wiert sy met de watersucht bevanghen: aen welke sieckte sy dickwils in haer leven onderworpen geweest was. Ende reyfde in de maent van November van Ruremonde naer Sittaert: alwaer sy by haer Suster dry weken verbleef. Op desen tijdt is de sieckte haers lichaems seer vermeerdert.

Te Sittaert wesende, ontfont sy van Godt eene openbaeringhe, inde welcke alle d'omstanden van haere aenstaende doot haer kennelijck gemaeckt warden. Ende gelijk *Ioanna* van alle haer inwendige kennissen deelachtigh was, schreef sy aen de selve, nopende dese

desen openbaeringhe eenen brief. *Ioanna* ghetuyght desen brief ontfanghen te hebben: maer en derft d'omstande vande doot van *Agnes*, die in desen brief uytgedrukt stonden, niet beschrijven. Om dat desen brief door *Agnes*, voor haer doot verbrandt is gheweest, (soo terstont sal geseft worden;) ende den inhoud van desen brief schier uyt haer memorie ontvallen was, als sy dese getuyghenisse schreef, 't welck langhen tijdt naer de doot van haer Meesterisse geweest is.

Terwijl den dat *Agnes* te Sittaert by haer Suster was, heeft den duyvel, soo *Ioanna* seght, door quaede instrumenten, een wondere klappernye teghen *Agnes* uytgespoghen. Want men seyde te Ruremonde openlijck, dat *Agnes* door wanhope sich verhanghen hadde. Men ondersocht scherpeelijck, van wie desen grouwelijcken achter-klap voort quam: maer men heeft noyt den oorspronck achterhaelt. Soo dat dese lasteringhe oock een deeltjen van haer lijden geweest is, dat Godt haer toe-geseft hadde, volghens haeren wensch.

Gemerckt dat dit geseft niet op en hiel, ende lichtveerdighlijck van sommighe geloof wiert, gelijk dat pleeggh te gheschieden: ismen genootsaect geweest haer van Sittaert naer Ruremonde weder te roepen, ende voor d'ooghen der menschen te brenghen, die men seyde door haer eyghen handen verhanghen te zijn.

Agnes keerde dan naer Ruremonde, op den Feestdagh vande H. Catharina: ende snoerde terstont door haer teghenwoordigheyt alle lasterende tonghen. Sy was aldan in seer quaede ghesteltenisse door den watersucht: maer gongh even-wel noch daghelijcks naer de Kercke. Doch dit heeft weynighe daghen ghe-

duert, mits haer quaelen daghelijcks toe-namen.
 Naer dat sy van Sittaert weder-gekeert was, vraegh-
 de sy van *Ioanna* haeren brief, inden welcken sy den tijt
 ende omstanden van haere doot beschreven hadde :
 quantsuys begeerigh om desen brief eens te lesen, maer
 inder waerheyt om dese merckelijcke voorsegghinghe
 te verberghen, ende aen de naekomelighen dese
 stoffe van haer grootachinghe tontrecken. *Ioanna* gaf
 haer eenvoudichlijck desen brief: ende *Agnes*, dien ge-
 lesen hebbende, smeet den selven in't vier: met eenigh
 gevoelen van *Ioanna*, die soo bescheedelijcke ende seld-
 saeme voorsegghinghe van haere doot geerne soude
 behouden hebben. Want aldus is gheheel den inhoudt
 van desen brief verborghen gebleven, behalven een
 merckelijcke omstandigheyt, die terstont sal verhaelt
 worden.

Geduerende dese sieckte was *Agnes* seer stil, ende
 seer af-keerigh van alle besoeck ende van allen t'sa-
 men-handel met menschen. Den wille Godts was haer
 bekent, dat sy in't eynde haers levens allen hemel-
 schen troost soude derven, ende dese dervinghe was
 soo langhen tijdt haer verfoeck geweest: dus en wilde
 sy dese Goddelijcke schickinghe niet krencken, met
 vertroostinghe by de menschen te soecken.

Ioanna merckte dese inwendige verlaetentheyt: soo
 uyt de groote stilte in de welcke haere Meesterse lach-
 als principaelijck uyt d'openbaeringhe, die *Agnes* in't
 jaer 1637. van Godt ontfanghen hadde, de welcke aen
Ioanna bekent was. Want *Ioanna* getuyght, dat inde
 sieckte ende doot van haer geestelijcke Moeder alles
 volbrocht is geweest, dat sy meer als twee jaeren te
 voren van *Agnes* verstaen hadde. Welcke getuyghe-
 nisse

nisse schijnt te steunen op d'openbaeringhe die hier boven beschreven staet, ende misschien op noch voordere fundamenten, die ons onbekent zijn.

Merckende dan, dat haer Meesteresse, die sy den meesten tijdt van soo vele jaeren in soo grooten overvloet van Goddelijcke vreughden gesien hadde; met sonderlinghe inwendighe droefheyt overladen was; ende hier door tot eenigh medelijden beweeght wordende: nam de vryheyt, haer af te vraeghen, hoe dat haeren geest tegenwoordighlijk met Godt gestelt was. Waer op *Agnes* antwoorde: *Onsen lieven Heere geeft my sterckte die in dese verlaentheyt noodigh is.*

By dese inwendighe pijnen der ziele, quaemen de pijnen des lichaems, die gelijk *Ioanna* getuyght, seer groot waeren: want sy, behalven andere pijnlijckheden, door maegherheyt ende afgeteirtheyt heel doorgheleghen was. Sy verdroegh alles met groote verduldigheyt: ende ontfongh seer godtvruchtighlijk d'uyterste Sacramenten, maer meermaels de **H. Communie.**

Gemerckt dat sy door de quaelen van haer katijvigh lichaem, verscheyde diensten noodigh hadde, die men haer op haer bedde ligghende, door 't beletsel vanden muer, niet wel bewijzen konde: heeft men geraetsaem gevonden, haer in een slaep-banck te legghen, niet ongelijk aen een kiste, om haer van verscheyde kanten beter te helpen. Dit geschiede Donderdaghs, als *Agness* Saterdaghs stierf. In dese slaep-banck liggende, seyde *Agnes*: *Godt, sy gelooft, dit is de kiste daer ick soo langh nae verlanght hebbe, nu en sal't niet langh meer dueren.*

Ioanna dit hoorende, wiert indachtigh, dat *Agnes* inden voorgemelden brief, onder andere omstanden

geschreven hadde, dat sy dry daghen voor haer doot levendigh in een kiste soude geleyt worden. Dit scheen wonder, ende en wiert van niemant ghevat, voor dat *Agnes* de voorsyde woorden gesproken hadde: maer door de woorden van *Agnes*, die dese slaep-banck een kiste noemde, wiert dese voorsegghinghe verstaen, die beduydelijk uytgedrukt stont in haeren brief: ende men twijfelde niet, of sy soude, volghens 't ghene in haeren brief uytgedrukt was, den derden dagh sterven, gelijk het oock geschiet is. Dese omstandigheyt was soo merckelijck, dat *Ioanna* die noyt vergeten, ende uytdruckelijck in dese getuyghenisse gestelt heeft.

Pater Simon van den Hove die dry jaeren haeren Biecht vader gheweest was, stont haer by in dese leste sieckte: Ende *Agnes* tusschen alle soo inwendighe als uytwendighe pijnen, bleef tot het leste toe by haer sinnen ende verstant. Als den Saterdagh verschenen was, op den welken sy volghens haer voorsegginghe, soude sterven, ende haeren Biecht vader ghenootsaecht was naer huyste gaen, om Misse te doen, font hy eenen anderen Pater, om daer-en-tusschen by de sieckete blijven.

Terwijl en dat desen Pater inde naeste kamer, ende *Ioanna* by haere Meesterisse was, seyde *Agnes* tot *Ioanna*: Seght my wat goets. Hier door wiert *Ioanna* beschact: Soo om haer groote ombequaemtheydt, ghelijck sy seght; als om de groote verheventheyt van den geest van *Agnes*. Nochtans was in dit stuck, ghelijck sy al tijdt in andere saecken gheweest hadde, aen haer gheestelijcke Moeder ghehoorsaem: ende seyde: *Onsen Bruydegom begeert van V.L. dat ghy hem eenighsins gelijk wort: want hy oock tot het leste toe in groote verlaetenheydt met volle*

volle verstant gheleden heeft. Dit is veel pijnlijcker, dan dat men in't leste van sijn leven buyten verstant licht: want als men buyten verstant is, en kan men 't levende gewoelen van de doodt niet smaecten. Soo vertrooste *Ioanna* haer Meesterse, met de pijnen die sy ter liefde van haeren Saligh-maecker, naer sijn exempel, onderstont: want kennende den gheest van haere Meesterse, wiste wel dat de pijnen haer vermaeck waeren: Daerom brocht sy de pijnen, die sy lede, voor een troost-reden, die andere onvolmaecte zielen mistroostigh maect.

Terwijl sy met dierghelijcke voorworfelen beschick was, quam den Pater die in huys was inde kamer van *Agnes*, ende d'ooghen van de siecke begosten te verduyfteren. *Ioanna* liep spoedelijck om 't volck van den huys by een te roepen: Ende *Agnes* kuste dickwils een Beldeken van onse Lieve Vrouwe, ende het Crucifix: Ende viel aldus in doode strijdt. Men gaf haer de ghewijde kerse inde handt, voorwerpemde de HH. Naemen **JESUS MARIA**: Ende sy was op eenen bodt verschenen, soo men meynde. *Ioanna* riep noch eens, *Agnes*; ende op dat gheroep, gaf *Agnes* noch een teeken van kennisse, ende van scheydinghe, haer hooft heel leegh booghende, ende te samen ghevende haeren gheest, den 7 Januarii 1640. ten thien uren voor middagh.

Haeren Biecht-vader spoedighde sich soo seer als't moghelijk was, om tot de siecke te keeren: maer quam te laet. Den Pater die in haer afsterven by haer geweest was, loofde Godt, als voor een besonder weldaet, teghenwoordigh gheweest te zijn in haer afsterven. Sy wiert begraven inde Kercke der Societeyt Iesu: ende ider een wilde dit lijk vergeselschappen, oock
sonder

sonder genoot te zijn, om de algemeyne achtbaerheyt van haer deughden ende verdiensten. Soo-men dit gemeyn gevoelen verstant, wierden tot dese begravenisse genoot, den Raedt, de Reken-kamer, den Magistraet, ende de Geestelijcke Dochters: die oock te lijk gekomen zijn.

Vele waerender die Roosenhoeykens ende thientjens aen dat weerdigh lichaem streken, ende ten deel van haer hayr af-sneden. Een geestelijcke Dochter, die by dat lichaem ghewaect hadde, bekende dien nacht soo wonderlijck in haere ziele beweeght te zijn, dat sy hoogher weederde by dat doot lichaem ghewaect te hebben, als de besittinghe van alle 't goet deser werelt. Wat naer aldan gheschiet is, en weet-men niet: maer *Ioanna* ghetuyght, dat dese Dochter, van dien tijdt wonderlijck gedreven wiert, om met meerdere verloochenisse van haer selven in alle deughden voort te gaen: Ende dat sy tot het leste haers levens (dat maer onderhalf jaer en duerde) in dit goet voor-nemen stantvastigh gheweest is. Sy ghetuyght noch voorder, dat dese Dochter te voren seer geestelijck was: maer voortaan kloeckelijcker, ja veel kloeckelijcker alles door-broken heeft, daer sy tegentheyte ende strijt voelde. Soo dat *Agnes* oock naer haere doot in dese Dochter heeft ingestort den oprechten geest der godtvruchtigheyt, die sy inden loop haers levens sonder vermoetheyt ghetracht hadde te storten in alle zielen.

Dit is de ghetuygenisse die *Ioanna* van de doot van haere Meesterse achter-ghelaeten heeft: meer en kan ick niet segghen, die alleenelijck voor-stelle dat ick beschreven vinde.